

กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา

โดย

นายมานิช มาละการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE PROCEDURE OF COMMUNITY WELFARE : A RESEARCH SYNTHESIS
AND CONTENT ANALYSIS

By

Manoch Malakarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Education Foundations

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2008

กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา

โดย

นายมานิช มาระการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “กระบวนการ
ดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา” เสนอโดย
นายมานิช มาละการ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ คณิต เขียววิชัย
2. อาจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.อุยง วีระนาวัน)
...../...../.....

.....กรรมการ	กรรมการ
(นาวาอากาศโท ดร.สุมิตร สุวรรณ)	(รองศาสตราจารย์ คณิต เขียววิชัย)
...../...../.....	/...../.....

.....กรรมการ	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่่นอารมย์เลิศ)	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)
...../...../.....	/...../.....

48260313 : สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คำสำคัญ : สวัสดิการชุมชน/กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

มานิช มาละการ : กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ.คณิต เขียววิชัย, อ.ดร.ธีรศักดิ์ อุณารมย์เลิศ และ ผศ.ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. 153 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 4) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน โดยวิธีสังเคราะห์งานวิจัยและวิเคราะห์เนื้อหาจากงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 8 เรื่อง ที่ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพ 2) แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นจากพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) พื้นฐานองค์การการเงินและกองทุนเงินหมุนเวียนในชุมชน 2) พื้นฐานมาจากการผลิต และ 3) พื้นฐานมาจากอุดมการณ์/ศาสนา สำหรับรูปแบบในการดำเนินงานนั้นผู้วิจัยได้สรุปจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน 2) การจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. ปัจจัยสนับสนุนประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ คุณสมบัติผู้นำและสมาชิก ทักษะการและภูมิปัญญาชุมชนรวมทั้งกิจกรรมร่วมทางสังคม ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทุนและวิชาการจากภาครัฐและเอกชน ปัจจัยสนับสนุนด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สังคม/วัฒนธรรมและเทคโนโลยี

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงาน พบว่า มีรูปแบบการดำเนินงานโดยการระดมทุนและ การตั้งกองทุนทางการเงินเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและผู้ประสบความเดือดร้อน โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ คือ ทุนที่มีอยู่ในชุมชนรวมถึงการสนับสนุนทุนและวิชาการจากภาครัฐและเอกชน

4. ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชนประกอบด้วย 1) ปัญหาและความต้องการของชุมชน 2) การกำหนดนโยบายพัฒนางานสวัสดิการชุมชน 3) การระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน 4) การติดต่อประสานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน 6) การบริหารการจัดการ 7) การจัดตั้งองค์กรและเครือข่ายชุมชน

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1.....2.....3.....

48260313 : MAJOR : DEVELOPMENT EDUCATION

KEYWORD : COMMUNITY WELFARE / THE PROCEDURE OF COMMUNITY WELFARE

MANOCH MALAKARN : THE PROCEDURE OF COMMUNITY WELFARE :
A RESEARCH SYNTHESIS AND CONTENT ANALYSIS. THESIS ADVISORE :
ASSOC.PROF.KANIT KHEOVICHAI, THIRASAK UNAROMLERT, Ph.D. , AND ASST.PROF
CHAIYOS PAIWITHAYASIRITHAM , Ed.D. 153 pp.

The objectives of this research : 1)To analyses the procedure and form procedure operates community welfare. 2)To analyses factors of operating welfare community 3)To compare with of the education about operating welfare. 4)To synthetic the knowledge in the ways of development work welfare community meditation , by synthetic research and analyses the contents from quality research , 8 stories, at study about operating welfare the community.

Tool that use in the research composes : 1)form of to assess quality of qualities research 2) to record the quality of qualities research. The data analysis by use the Mean and Standard deviation, and the content analysis .

The result revealed that :

1.The procedure operates community welfares happen from 3 points bases : 1)Organization finance base and circulating funds in the community 2) base is from the production , and 3)the base is from the ideology/religion. for the format in operating . The researcher to separate 2 kinds : 1)The mobilizing asset for build an occupation and help person meet 2) arrangement troubles stand the organization for solve of the community.

2.The factor supports to compose : The internal factors are quality of leader and member , the resource and community intellect and the activity of social. The external factor : the asset supporting and technical from the government sector and private. The factor supports environment : the social / the culture and the technology.

3.The analysis compares the overall operation found that there is operating format by mobilizing asset and setting funds financial for help members and persons meet the trouble .The important factors supports are funs are in the community includes asset supporting and technical from the government sector and private.

4. The analysis knowledge in rows development work welfare community meditation composes 1)a problem and the requirement of communities. 2) specification policy develop communities 3) The mobilizing asset for build an occupation and help person meet troubles 4)connection with both of government sector institute and private 5)participating in the community6) administration 7) Setting the organization and community network.

Department of Education Foundations Graduate School,,Silpakorn University AcademicYear 2008

Student's signature

Thesis Advisors' s signature 1 2..... 3.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตากรุณา ความเอาใจใส่และความเอื้ออาทรอย่างสูงจากอาจารย์ ดร.ลुขง วีระนาวัน หัวหน้าภาควิชาพื้นฐานการศึกษา ที่ให้โอกาสและติดตามความก้าวหน้าตลอด รองศาสตราจารย์คณิต เขียววิชัย อาจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยติดตามความก้าวหน้าตลอดจนให้คำแนะนำที่มีคุณค่ารวมทั้งเสียสละเวลาในการอ่านและตรวจสอบที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณนาวาอากาศโท ดร.สุมิตร สุวรรณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการสร้างวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตรวจสอบเครื่องมือและให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณเจ้าของวิทยานิพนธ์/ปริญญาบัตรทุกท่าน ที่มีส่วนในการสนับสนุนข้อมูลให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้ศึกษา ตลอดจนนักวิชาการและเจ้าของหนังสือที่ใช้เป็นข้อมูลในการค้นคว้าอ้างอิงทุกท่าน

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณ พระธรรมวราจารย์ ในนามมูลนิธิสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ที่สนับสนุนทุนในการศึกษาและโอกาสที่ดีในชีวิตมาตลอด ขอกราบพระคุณผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ให้โอกาส ให้คำปรึกษาแนะนำที่ดีตลอดการศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือ ชี้แนะ ที่ทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้บรรลุเป้าหมาย

ขอขอบคุณพี่น้อง และ เจ้าหน้าที่ สาขาพัฒนศึกษาทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ขอขอบคุณ(ครอบครัว) แม่ไก่ พี่ก๊อแก้ว น้องแก้ว ที่เสียสละเวลาความสุขของครอบครัวและคอยให้กำลังใจด้วยดีมาตลอด

ขอขอบคุณความสำเร็จในครั้งนี้บูชาคุณบิดา มารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ทุกท่าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้และชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตจนถึงวันนี้

มานิช มาละการ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหาในการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 บรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของชุมชน	8
แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนพึ่งตนเอง.....	20
แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง.....	31
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน.....	37
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย.....	42
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา.....	47
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	49
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	53

3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	56
	ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน.....	56
	ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์.....	58
	ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์งานวิจัย.....	58
	ขั้นตอนที่ 4 การสรุปรายงานการสังเคราะห์งานวิจัย.....	59
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	59
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
	ผลการวิเคราะห์บริบทงานวิจัยที่นำสังเคราะห์.....	64
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยและการประเมินคุณภาพงานวิจัย.....	69
	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน.....	81
	ผลการวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน....	83
	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน.....	95
	ผลการสังเคราะห์สรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา	112
5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	120
	สรุปผลการวิจัย.....	120
	อภิปรายผล.....	122
	ข้อเสนอแนะ.....	124

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก.....	130
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	131
ภาคผนวก ข รายชื่องานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์.....	147
ภาคผนวก ค ตารางการสังเคราะห์สภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน.....	149
ประวัติผู้วิจัย	153

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS.....	29
2 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับประเภท และสถาบันที่ผลิตงานวิจัย.....	69
3 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับสาขาวิชา และปีที่ทำวิจัยเสร็จ.....	70
4 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับจำนวนหน้าของงานวิจัย.	71
5 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
6 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับผู้ทำวิจัย.....	71
7 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาสาระงานวิจัย.....	72
8 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มประชากร และวิธีเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	74
9 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล และลักษณะเครื่องมือ.....	75
10 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
11 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยด้านพื้นที่ที่ศึกษา และระยะเวลาเก็บข้อมูล.....	76
12 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	77
13 แสดงผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพ.....	79
14 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน.....	83
15 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน.....	90
16 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในด้านพื้นฐานชุมชน.....	96
17 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในด้านกิจกรรมร่วมทางสังคม.....	99
18 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในด้านปัญหาและความต้องการของชุมชน.....	102

19	แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกชุมชน.....	104
20	แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและการเมือง.....	108
21	แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมด้านสังคม/วัฒนธรรมและเทคโนโลยี.....	109
22	แสดงผลการสังเคราะห์เปรียบเทียบองค์ความรู้เกี่ยวกับ การดำเนินงานสวัสดิการชุมชน.....	112

สารบัญภาพประกอบ

แผนภูมิที่		หน้า
1	แสดงความเชื่อมโยงภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพึ่งตนเอง.....	23
2	แสดงความเชื่อมโยงระบบกองทุนต่าง ๆ.....	24
3	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวงในซึ่งเป็นการพึ่งตนเอง และวงนอกเป็นการพัฒนา.....	26
4	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	54
5	แสดงองค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน.....	130

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยจัดอยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนา สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่เรียบง่าย สังคมการเกษตร ดำรงชีพอยู่อย่างพอเพียงด้วยทรัพยากรที่หลากหลาย พรั่งพร้อมด้วยภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบพื้นฐาน เป็นการผลิตเพื่อยังชีพ พอเพียงกับการบริโภคใช้สอยในครัวเรือนและชุมชน ไม่ใช่เพื่อการแลกเปลี่ยนซื้อขาย แต่เป็นการอยู่อย่างเอื้ออาทรและพึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบเครือญาติ วิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติและตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสงบสุขและพึ่งตนเองได้

เมื่อประเทศก้าวเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิตเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม ประเทศเร่งพัฒนาวัตถุและเทคโนโลยีเพื่อการแข่งขัน เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ค่านิยมและวัฒนธรรมการบริโภคในชนบทก็เปลี่ยนไป การแลกเปลี่ยนเริ่มเป็นธุรกิจและการค้า แรงงานจากทุกภูมิภาคของประเทศหลั่งไหลเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรมและมีชุมชนอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมาย สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจการบริโภคอย่างสิ้นเชิง เมื่อเกิดความไม่เพียงพอก็เกิดการแก่งแย่ง เอาัดเอาเปรียบ และฉ้อฉล อันนำมาซึ่งปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมาย คนไทยส่วนหนึ่งมีรายได้สูงขึ้น มีความเจริญทางวัตถุมากขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่าคนไทยและสังคมไทยจะมีความสุขสมบูรณ์พูนสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างทั่วถึง คนส่วนใหญ่ของประเทศโดยเฉพาะประชาชนในภูมิภาค ในชนบท กลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ในสังคมยังเป็นกลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาไม่ทั่วถึง

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ที่ผ่านมา เกิดจากการนำทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และรายได้เปรียบด้านแรงงานราคาถูกของประเทศมาใช้สนับสนุนการพัฒนาและขยายการผลิต ทำให้เศรษฐกิจมีการขยายตัวในอัตราสูง แต่การเจริญเติบโตดังกล่าวนอกจากจะต้องแลกด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่ร่อยหรอและเสื่อมโทรมลงไปมากแล้วยังต้องพึ่งพาทุนเทคโนโลยีและตลาดจากต่างประเทศในขณะที่มีข้อจำกัดทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพคน การเสริมสร้างฐานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการบริหารจัดการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อคุณภาพและ

ประสิทธิภาพโดยรวมของการพัฒนาประเทศ รวมถึงขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในสังคมจากความเหลื่อมล้ำของรายได้และการแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทำให้สรุปได้ว่าแม้การพัฒนาเศรษฐกิจจะบรรลุผลตามความมุ่งหมายแต่ความสำเร็จดังกล่าวได้นำไปสู่ผลการพัฒนาที่ไม่พึงปรารถนาด้านสังคมและการพัฒนานั้นอาจไม่ยั่งยืน เพราะคนในสังคมส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และ 9 จึงได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาใหม่ โดยหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนา ทั้งในฐานะผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา และเป็นผู้ได้รับประโยชน์หรือผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนา จึงมุ่งเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางพัฒนา และมีกระบวนการพัฒนาที่บูรณาการทุกด้านให้เชื่อมโยงกัน ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการพัฒนายั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2546 : 7) สอดคล้องกับแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540 – 2544) แผนพัฒนาฉบับนี้เน้น “การพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง” วิสัยทัศน์ที่สำคัญ คือ “พัฒนาระบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มทุกพื้นที่” เป้าหมายสำคัญของแผน คือ การให้ความสำคัญกับประชาชนทั่วไปร่วมกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ให้สามารถเข้าถึงและได้รับการด้านสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545 – 2549) ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ซึ่งแผนพัฒนาทั้ง 2 ฉบับ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ มุ่งเน้นพัฒนาสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพทั้ง 3 ด้าน คือ สังคม คุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (รพีพรณ คำหอม 2545 : 51,59)

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศได้ส่งผลให้สัดส่วนและจำนวนคนจนลดลงอย่างมาก อย่างไรก็ตามในระยะต่อมาประเทศประสบภาวะวิกฤติ ทำให้สัดส่วนคนยากจนเพิ่มขึ้น โดยคนจนส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตร และการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมยังคงเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือส่วนแบ่งรายได้ของคนจนที่สุดของประชากรทั้งหมด จำนวนลดลงในระดับประเทศและระดับภาค นอกจากนี้ การศึกษา การสาธารณสุข และด้านการเข้าถึงบริการของรัฐของผู้ยากจนยังต่ำกว่าผู้ไม่ยากจนเป็นอันมาก วิกฤติที่เกิดขึ้นในไทยและประเทศในเอเชีย

เป็นส่วนหนึ่งของวิกฤติเศรษฐกิจทุนนิยมโลก ซึ่งชนชั้นที่ร่ำรวยที่สุดร้อยละ 20 ของโลกเอาเปรียบชนชั้นที่ยากจนกว่าอีกร้อยละ 80 มากเกินไปจนเกินความสมดุลหรือขีดที่จะรองรับและเติบโตไปได้ โลกเกิดปัญหาผลผลิตล้นเกินขายไม่ออก โดยเฉพาะสินค้าที่สำคัญ เช่น อิเล็กทรอนิกส์ที่คนส่วนใหญ่ในโลกไม่มีกำลังซื้อเพราะเกิดปัญหาคนว่างงาน คนมีรายได้ที่แท้จริงลดลงรวมทั้งในประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมเองก็มีปัญหาเศรษฐกิจถดถอย คนว่างงานมาก กำลังซื้อลดลง (วิทยากร เชียงกูล 2545 : 65) ซึ่งชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมหลาย ๆ ด้าน เช่น การกระจายรายได้ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้นมุ่งเอาตัวเอาเปรียบ ขาดศีลธรรม จริยธรรม ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมที่ดั่งามหายไปพร้อมกับกำลั่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น

เมื่อปลายปี พ.ศ. 2539 ได้เกิดวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของอาชีพและรายได้ รายจ่ายหนี้สิน ครอบครัว สุขภาพกาย สุขภาพจิตและสังคม ต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท เนื่องจากแรงงานที่ถูกเลิกจ้างไม่มีรายได้ส่งให้ครอบครัวที่อยู่ในชนบทและบางส่วนต้องย้ายกลับภูมิลำเนาและเป็นการต่อครอบครัวในระยะยาว จากการสำรวจอัตราการว่างงานปี 2541 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งอยู่ในช่วงที่เกิดผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศพบว่าอัตราการว่างงานร้อยละ 4.6 หรือคิดเป็นจำนวน 1.48 ล้านคน ซึ่งมีผลกระทบต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในเดือน ธันวาคม 2551 มีอัตราการว่างงาน จำนวน 5.4 แสนคน และในเดือน มกราคม 2552 พบว่ามีอัตราการว่างงาน จำนวน 8.8 แสน คน แสดงว่ามีผู้ว่างงานเพิ่มขึ้น 3.4 แสนคน และในจำนวนผู้ว่างงาน 8.8 แสนคนนั้น พบว่าเป็นผู้ที่ไม่เคยทำงานมาก่อน 1.5 แสนคน เป็นผู้เคยทำงานมาก่อน 7.3 แสนคน จากผลกระทบทางเศรษฐกิจทำให้ผู้ว่างงานส่วนหนึ่งหันไปทำงานในท้องถิ่นและในภาคการเกษตร เพื่อจะได้ดูแลครอบครัวและค่าครองชีพต่ำ น่าจะเป็นโอกาสของการกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาคและส่งเสริมการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองหรือให้ท้องถิ่นเป็นเครื่องมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

การพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจไม่ช่วยให้สังคมเกิดความสมดุลและในการพัฒนาสังคมนั้น มาตรการในการป้องกันย่อมดีกว่าการแก้ไข เพราะปัญหาสังคมเป็นปัญหาใหญ่มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ งานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่มองระบบสังคมในการทำให้ประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการเหลียวแลและได้รับการแบ่งสรรทรัพยากรจากสังคมอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม งานสวัสดิการสังคมถือเป็นมาตรการหนึ่งของการกระจายความเจริญและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชุมชน

โดยทั่วไปมักจะกล่าวกันว่าวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาสังคม คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบายและประสบความสำเร็จ ความหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตมุ่งไปที่การพัฒนา เพื่อให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตหรือมีชีวิตยืนยาวอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ คือ ปราศจากภัยคุกคามหรือทรมานจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่ความหมายของการอยู่ดีมีสุข นอกจากจะคำนึงถึงการมีชีวิตเชิงคุณภาพแล้วยังคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นในเชิงปริมาณด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2546 : 237)

จะอย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า กลุ่มคนผู้ยากจน ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน สตรี คนไร้ที่พึ่ง ตลอดจนผู้ใช้แรงงานจะได้รับความสนใจเป็นพิเศษมากขึ้น แต่ผลของการพัฒนาประเทศยังคงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้การพัฒนาคน ครอบครัวย ชุมชน ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เช่น ครอบครัวที่ล่มสลายและชุมชนที่อ่อนแอส่งผลให้เกิดปัญหาวิกฤติทางสังคม เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน กลุ่มผู้ด้อยโอกาสก็ยังคงเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับผลจากการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งเป็นปัญหาที่ซ้ำซากและถือเป็นจุดอ่อนของการพัฒนาด้านสวัสดิการสังคมและยังถูกมองว่าสิ้นเปลืองและไม่สามารถพัฒนาศักยภาพคนได้ตามวัตถุประสงค์

นอกเหนือจากการพัฒนาด้านสวัสดิการสังคมซึ่งเป็นระบบใหญ่ระดับประเทศแล้ว ในปัจจุบันงานสวัสดิการชุมชนเริ่มขยายไปในชุมชนต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการคิดเองทำเองของชุมชน และการสนับสนุนของภาครัฐที่เน้นการส่งเสริมมาเป็นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลตนเอง โดยมีการจัดสวัสดิการในลักษณะกลุ่มชุมชน โดยเน้นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างแท้จริง โดยให้ชุมชนซึ่งมีองค์ประกอบที่หลากหลายของ เพศ วัย อาชีพ ผู้อาวุโสที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือเป็นที่ยอมรับในเชิงคุณธรรมเป็นผู้ร่วมกำหนดแนวทางสวัสดิการ หรือทิศทางการให้ความช่วยเหลือ โดยชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วม ไม่ใช่ให้เป็นภาระหน้าที่ตกเป็นของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว (อภิญา เวชชัย และ กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ 2546 : 231) สวัสดิการชุมชนซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการแนวใหม่เกิดจากแนวคิดของชุมชนเองที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้กับคนในชุมชนของตน โดยใช้ทุนที่มีอยู่ในชุมชนทุกชนิดไปสู่การจัดสวัสดิการให้แก่กันภายในชุมชน อยู่ในรูปแบบของการให้ แบ่งปัน การช่วยเหลือกันภายในชุมชนเป็นการสร้างชุมชนที่มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน คนในชุมชนสามารถดูแลซึ่งกันและกันได้ ทำให้เกิดรายได้และลดรายจ่าย เกิดความสัมพันธ์มิตรไมตรีของคนในชุมชนและทำให้คนรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุข

จากการพัฒนาประเทศตามสาระแห่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ที่เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาระบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้มีความสมดุลกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนต่าง ๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ รวมทั้งแนวคิดเรื่องสวัสดิการชุมชนที่เกิดจากความคิดของชุมชนที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้คนในชุมชนของตน ตลอดถึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและชุมชนเป็นจำนวนมาก ทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ยังขาดการสังเคราะห์เชื่อมโยงเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้อันเป็นเครื่องอธิบาย รองรับและสนับสนุนแนวคิดในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนอันเป็นฐานในการนำไปสู่การปฏิบัติ แนวทางหนึ่งที่จะทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย คือ การสังเคราะห์งานวิจัยซึ่งเพื่อให้ได้องค์ความรู้ ความจริงและความชัดเจนในการตอบปัญหา ทำการวิเคราะห์และนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นระบบสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ และได้องค์ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน

การสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) เป็นวิธีวิจัยที่มีความสำคัญต่อความก้าวหน้าของศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งทำการสังเคราะห์ได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย ได้แก่ กิจกรรมการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบการวิจัยและกำหนดสมมติฐาน ลักษณะที่สอง เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยและสังคม (นงลักษณ์ วิรัชชัย 2530:26)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงเลือกใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนางานสวัสดิการชุมชนให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมไทย ต่อไป

ปัญหาในการวิจัย

1. การดำเนินงานสวัสดิการชุมชนมีกระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานอย่างไร
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนมีอะไรบ้าง
3. ผลของงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนได้ข้อสรุปที่เป็น สาระเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร
4. การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนได้องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
4. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา จากงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวกับงานสวัสดิการชุมชน ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี 2540 – ปี 2549 จากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ จำนวน 8 เรื่อง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัยดังนี้

1. เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมงานสวัสดิการชุมชนครบถ้วน
2. เป็นงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ซึ่งดำเนินการในประเทศไทย และแล้วเสร็จในระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2549

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน หมายถึง ขั้นตอน วิธีการและ รูปแบบในการดำเนินงานรวมถึงปัจจัยที่สนับสนุนในการจัดสวัสดิการชุมชน
2. การสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) หมายถึง ระเบียบการศึกษาข้อเท็จจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มาวิเคราะห์หาบทสรุปเป็นภาพรวมของงานวิจัยอย่างเป็นระบบ
3. การวิเคราะห์เนื้อหา หมายถึง การเก็บรวบรวมเนื้อหาสาระจากงานวิจัยทำการจัดระเบียบ ตีความหาข้อสรุปแล้วนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้วิจัยได้เรียนรู้วิถีวิทยาในการวิจัยโดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เนื้อหา
2. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนที่เป็นข้อสรุปอย่างเป็นระบบโดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เนื้อหา
3. หน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำผลการสังเคราะห์ไปเป็นแนวในการพัฒนาและส่งเสริมงานสวัสดิการชุมชนต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอเนื้อหาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกเนื้อหาในการนำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของชุมชน
2. แนวคิดเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัย (Analysis of Research)
3. แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของชุมชน

ในการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สวัสดิการชุมชน

1.1.1 ความหมายของสวัสดิการ

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมและการพัฒนาสังคมรวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ สวัสดิการแรงงาน นันทนาการ และบริการทางสังคมทั่วไป (คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ กรมประชาสงเคราะห์ 2540 : 4)

ไฟรด์แลนด์ (Friedlander 1968 : 4) อธิบายว่า สวัสดิการสังคมกับสวัสดิการชุมชน หมายถึง กิจกรรมให้ความช่วยเหลือในการปรับตัวด้านต่าง ๆ ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมในระดับสังคมหรือชุมชนที่เป็นสมาชิก โดยใช้เทคนิคและวิธีการให้บุคคลบรรลุถึงความต้องการและการแก้ไขปัญหาในการปรับแบบแผนทางสังคมที่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกันไปยังระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

เทอร์เนอร์ (Turner 1974 :19) ให้คำนิยามคำว่า “สวัสดิการสังคม” ว่าเป็นความพยายามส่งเสริมให้ประชาชนมีมาตรฐานความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐานที่มั่นคง โดยครอบคลุมการบริการกับบุคคลและชุมชนในลักษณะการพัฒนาสังคม และการเสริมสร้างให้บุคคลสามารถเผชิญกับสภาพปัญหาทางร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการพยายามขจัดสภาวะที่พึ่งตนเองไม่ได้ของประชาชนให้หมดไป

สุวรรณ รื่นยศ (2521 : 6) ให้ความหมายว่า งานสวัสดิการสังคมมีความหมายครอบคลุมไปถึงการดำเนินการทุกอย่างของรัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์หรือกลุ่มชนที่รวมกันอยู่เป็นสังคม เป็นชาติ ผู้ที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ให้มีความสุขทั้งทางกาย และจิตใจ ให้มีปัจจัยอันจำเป็นแก่การดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนการบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ การศึกษาอบรมตามสมควรแก่อัตภาพ และความรู้ที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพโดยสุจริต เพื่อความเรียบร้อยและความเป็นปึกแผ่นของสังคม

วิจิตร ระวังค์ (2532 :1) ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมว่า หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลและเอกชนทุกระดับจัดขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขา ไม่เฉพาะแต่นักสังคมสงเคราะห์เท่านั้น ทั้งนี้จุดศูนย์กลางของงานสวัสดิการสังคม คือ ประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีหลักประกัน งานสวัสดิการสังคมไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อนเท่านั้น แต่ยังกินความรวมถึงมาตรการป้องกัน และส่งเสริมสวัสดิการให้ดีขึ้นด้วย ประการที่สำคัญ สวัสดิการสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม นอกจากนี้ยังให้ความเห็นอีกว่า สวัสดิการสังคมมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในฐานะที่เป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาสังคม ดังนั้น สวัสดิการสังคมยังอาจหมายถึงการกำหนดนโยบายสังคมโดยรัฐที่จะมีผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ (1) การประกันสังคม (2) การประชาสงเคราะห์ และ (3) การบริการสังคม

ต่อมา คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ (2549 : 4) ได้ปรับคำนิยามความหมายของ สวัสดิการสังคม ในแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 หมายถึง ระบบการจัดบริการสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม

รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำ การมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และบริการทางสังคมทั่วไปโดยระบบสวัสดิการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการทางสังคมในทุกระดับ

สรุปได้ว่า ความหมายของสวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดสรรและจัดการบริการสังคมในลักษณะของโครงการหรือบริการต่าง ๆ ให้กับทุกคนในสังคม โดยเน้นสิทธิความเท่าเทียมกันที่จะได้รับการอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม การพัฒนาสังคมโดยรวม รวมทั้งระบบความมั่นคงทางสังคมของคนทุกคนในสังคม โดยการจัดการของรัฐและเอกชนเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์หรือกลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมให้มีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ มีปัจจัยพื้นฐานเพียงพอและตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม

ความหมายของสวัสดิการสังคมจากการตั้งเอาแนวคิดของนักวิชาการมารวบรวมไว้ โดยให้คำจำกัดความไว้ว่า “สวัสดิการสังคม เป็นงานหรือกิจกรรมที่มีขอบข่ายกว้างขวางอาจดำเนินการได้ทั้งฝ่ายรัฐซึ่งเรียกว่า “การประชาสงเคราะห์” และฝ่ายเอกชนซึ่งเรียกว่า “การสังคมสงเคราะห์เอกชน” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในแง่คุณภาพชีวิต (Quality of Life) ทั้งในยามปกติและยามประสบปัญหา การให้ความช่วยเหลืออาจเป็นเงิน สิ่งของ หรือบริการต่าง ๆ การดำเนินงานสวัสดิการสังคมส่วนใหญ่จะใช้วิธีการทางสังคมสงเคราะห์เป็นหลักในการดำเนินงาน” ซึ่งอาจสรุปสั้น ๆ ได้ว่า สวัสดิการสังคมถ้ามองในแง่เป้าหมาย หมายถึง ความเป็นและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ถ้ามองในแง่ลักษณะงาน หมายถึง งานที่มีลักษณะทั้งป้องกันปัญหา แก้ไขปัญหา และช่วยให้สังคมส่วนรวมพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น และถ้ามองในแง่ของกิจกรรม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐหรือเอกชนทุกระดับจัดให้มีขึ้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อประกันความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้จากหลายสาขาอาชีพ (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร 2540 : 25)

ยอร์จและไวลด์จิง (George and Wilding, อ้างถึงใน กิตติพัฒน์ นนทบุรีมະดุลย์ 2538 : 10-11) ได้รวบรวมแนวคิดที่อธิบายสวัสดิการสังคมจากงานเขียนของนักวิชาการสวัสดิการสังคมจำนวน 10 ชิ้น ซึ่งได้นำเสนอประเด็นที่สอดคล้องกับปัญหาสังคมไทยในชั้นนี้เพียง 1 ชิ้น ดังนี้

แนวคิดสวัสดิการสังคมของริชาร์ด ทิทมัส

ทิทมัส (Titmuss) แบ่งแนวคิดสวัสดิการสังคมออกเป็น 3 แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดที่อธิบายครอบคลุมถึงรูปแบบการบริการสวัสดิการสังคมด้วย จึงมีงานเขียนของนักวิชาการสังคมไทยหลายท่าน ที่ถือว่าเป็นรูปแบบสวัสดิการสังคม ได้แก่งานเขียนของ มาริสสา ภูเพ็ชร (2527)วันทนี วาสิกสินและคณะ (2537) และกิตติพัฒน์ นนทบุรีมະดุลย์ (2537) เป็นต้น

แนวคิดสวัสดิการสังคมของทิทมัส มี 3 แนวคิด ดังนี้ (กิตติพัฒน์ นนทบุรีมະดุลย์ 2544 : 12-14)

1. สวัสดิการสังคมแบบชั่วคราว บรรเทาปัญหา หรือแบบเก็บตก (Residualism or Residual Model of Welfare) ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า บุคคลในสังคมจะได้รับการตอบสนองความต้องการ โดยแหล่งตอบสนองความต้องการทางสังคมที่สำคัญสองแหล่งใหญ่ คือ ครอบครัว และตลาด แนวคิดสวัสดิการแบบนี้จะปล่อยให้ประชาชนทั่ว ๆ ไปที่ประสบปัญหาเดือดร้อน หรือมีความต้องการทางสังคม ต้องช่วยเหลือตนเองเป็นส่วนใหญ่

2. สวัสดิการสังคมแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (Industrialism or Industrial Achievement Performance or Handmaiden Model) เป็นแนวคิดที่มองว่าสังคมเป็นเสมือนกลไกหนึ่งในระบบเศรษฐกิจ โดยใช้มาตรการทางภาษีอากรและการเงินการคลังตลอดจนผลตอบแทนในอาชีพเป็นสิ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลที่เป็นกำลังการผลิต

3. สวัสดิการสังคมแบบสถาบัน (Institutionism or Institutional Model) เป็นแนวคิดที่ถือว่า สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดบูรณภาพ (Integration) ในสังคม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญจะขาดเสียมิได้ สวัสดิการแบบนี้ยังทำหน้าที่ให้ระบบสังคมดำเนินไปได้อย่างราบรื่นแม้สังคมนั้นจะถือว่าเป็นสังคมที่มีเสถียรภาพแล้วก็ตาม

1.1.3 ประเภทของงานสวัสดิการสังคม

สำหรับงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์สามารถแยกออกตามประเภทของงานสวัสดิการสังคมได้ ดังนี้ (คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ กรมประชาสงเคราะห์ 2540 : 12-31)

1. สถิติการด้านการศึกษา การขยายการศึกษาขั้นปฐมวัยหรือขั้นก่อนประถมศึกษา ซึ่งดำเนินงานโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง
2. สถิติการด้านสุขภาพอนามัย ประชาชนทุกคนควรได้รับการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยอย่างทั่วถึงทั้งการป้องกันและการบำบัดรักษา
3. สถิติการด้านที่อยู่อาศัย ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงปลอดภัย ถูกสุขลักษณะเอื้อต่อการดำรงชีวิตตามอัตภาพ
4. สถิติการแรงงาน ประชาชนได้รับสวัสดิการที่ดีพอตามมาตรฐานของผู้ใช้แรงงาน เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัวและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว
5. การประกันสังคม ประชาชนมีหลักประกันความมั่นคงในชีวิตทั้งในรูปแบบการประกันสังคมและสงเคราะห์ประชาชนในส่วนที่ด้อยโอกาส
6. นันทนาการ ให้ประชาชนมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ
7. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรด้านรักษาความปลอดภัยเพื่อดูแลชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างมีคุณภาพและลดปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม
8. สถิติการกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เช่น เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ครอบครัว คนพิการ คนเร่ร่อน ผู้ประสบภัย คนไทยต่างวัฒนธรรม

1.1.4 รูปแบบของงานสวัสดิการสังคม

กระแสนหลักของงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์สากลในช่วงปี ค.ศ. 1940 – 1950 ที่มีการจัดรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม 3 ลักษณะ (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร 2540 : 29-30) คือ

1. การสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Case Work) เป็นการช่วยเหลือผู้มีปัญหาเป็นรายบุคคลที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไปและสามารถช่วยตนเองได้
2. การสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน (Social Group Work) คือการมุ่งเน้นช่วยเหลือบุคคลที่มีความสนใจ มีความต้องการและต้องการแก้ปัญหาที่คล้ายคลึงกันให้มาเข้ากลุ่มกันเพื่อให้มีการพบปะภายในกลุ่มโดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ ของบุคคล

3. การจัดระเบียบชุมชน (Community Organization) คือขบวนการดำเนินการตามระบบประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนในชุมชนจะได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกันโดยนักสังคมสงเคราะห์ในชุมชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน กระตุ้นให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งความปลอดภัยและความเจริญก้าวหน้าของชุมชน

รูปแบบงานสวัสดิการสังคมแบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ 2546 : 19-20) ดังนี้

1. บริการสังคม (Social Services) เช่นการศึกษา สาธารณสุข การเคหะ การมีงานทำ การคุ้มครองรายได้ การคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน การบริการข่าวสารข้อมูลของประชาชน

2. การสงเคราะห์สังคม (Social Assistance) หรือถ้าเป็นการจัดโดยรัฐก็มักจะเรียกว่า “การประชาสงเคราะห์” (Public Assistance) การสงเคราะห์สังคมโดยรวม หมายถึง การบริการช่วยเหลือประชาชนที่มีปัญหาความเดือดร้อนและอยู่ในสภาวะที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ การให้ความช่วยเหลือมีทั้งภาครัฐและเอกชน

3. ประกันสังคม (Social Insurance) หรือ “โครงการความมั่นคงทางสังคม” (Social Schemes) เป็นโครงการที่รัฐเป็นผู้จัดระบบและดำเนินงานเพื่อคุ้มครองป้องกันไม่ให้ประชาชนที่มีรายได้ประจำได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีพ เนื่องจากประสบปัญหาทำให้ไม่สามารถทำงานเลี้ยงชีพได้ตามปกติ โดยผู้มีรายได้ต้องออกเงินสมทบเข้ากองทุนกลาง (Contribution) และได้รับประโยชน์ทดแทน (Benefits) เมื่อประสบปัญหาในการเลี้ยงชีพ ปัญหาด้านสุขภาพ การคลอดบุตร พุพพลภาพ เสียชีวิต ประสบอุบัติเหตุและโรคภัยจากการทำงาน ชราภาพ ว่างานและการมีบุตรที่ยังเลี้ยงตนเองไม่ได้

4. โครงการช่วยเหลือและบริการสังคมที่จัดโดยเอกชนเช่น โครงการกองทุนสำรองเลี้ยงชีพของบริษัทเอกชน การทำงานสาธารณกุศลของมูลนิธิ กิจกรรมช่วยเหลือและพัฒนาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน (Non – Government Organization : NGOs) และรวมไปถึงการช่วยเหลือกันเชิงวัฒนธรรมผ่านเครือข่ายของครอบครัวและญาติมิตร เรียกรวม ๆ กันว่า Informal Sefty Net

1.1.5 แนวคิดเรื่องสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนเป็นคำใหม่ที่เพิ่งมีการกล่าวถึงในสังคมไทยช่วงหลังจากที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจเมื่อกลางปี 2540 ในอดีตก่อนหน้านั้นอาจมีระบบสวัสดิการชุมชนในสังคมไทยมานานแล้ว แต่ไม่ได้เป็นที่รับรู้กันอย่างกว้างขวาง ดังนั้นในแวดวง

วิชาการและในภาคราชการจึงมีเพียงคำว่า สวัสดิการ หรือสวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นระบบใหญ่ที่ใช้ในระดับประเทศ ด้วยเหตุที่ระบบสวัสดิการสังคมของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันเน้นการสังคมสงเคราะห์ จากการเผชิญวิกฤติเศรษฐกิจซึ่งทำให้ภาคธุรกิจล้มละลาย มีการปิดกิจการ เลิกจ้างพนักงานเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ที่เคยอยู่ในระบบการจ้างงานทั้งภาคธุรกิจและในภาคอุตสาหกรรมที่ถูกเลิกจ้างต้องกลับสู่ชนบทบางส่วนกลับไปเพียงชั่วคราวเพื่อรอการฟื้นตัวของระบบเศรษฐกิจ บางส่วนเปิดกิจการเล็ก ๆ ของตนเอง และบางส่วนกลับมาทำการเกษตรฟื้นฟูอาชีพดั้งเดิม ในช่วงเวลานี้เองที่เริ่มมีการนำแนวคิดสวัสดิการชุมชนเข้ามาโดยผ่านโครงการลงทุนทางสังคม (Investment Project) โดยที่รัฐบาลได้กู้เงินจากธนาคารโลกมาจัดทำเป็นโครงการส่งเสริมให้ชุมชนรวมตัวกันทำธุรกิจชุมชน ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมชุมชน ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน จัดระเบียบสวัสดิการในชุมชนไปยังกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและคนยากจนในชุมชนให้เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

สวัสดิการชุมชนที่เกิดขึ้นในยุคนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดของชุมชนเองที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้กับคนในชุมชนของตน รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนโดยทั่วไปอยู่ในรูปของการให้ การแบ่งปัน การช่วยเหลือกันในชุมชน โดยมีกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มธุรกิจชุมชน เป็นฐานที่สำคัญในการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน

สวัสดิการชุมชน หมายถึงการช่วยเหลือเกื้อกูล การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ความหมายการช่วยเหลือสงเคราะห์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ด้อยโอกาสให้เปล่าโดยไม่หวังผลตอบแทนกลับคืน ในช่วงสภาวะคับขันตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย การศึกษา สุขภาพ ถือเป็นการช่วยเหลือเพื่อการลงทุนต่อชีวิต (สัมพันธ์ เตชะอธิกะ และคณะ 2547 : 44)

แนวคิดสวัสดิการชุมชนที่ปรากฏอยู่ในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชนซึ่งอาจสรุปได้ 3 ลักษณะ (จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร 2547 : 4) ดังนี้

1. ลักษณะของการระดมทุนเพื่อใช้ในการสร้างอาชีพและพัฒนาอาชีพของสมาชิกภายในชุมชน โดยใช้ระบบสะสมทุนร่วมกัน
2. ลักษณะของการพัฒนาโดยอาศัยศักยภาพของชุมชนในการรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อลดการเอาเปรียบจากบุคคลภายนอก
3. ลักษณะการนำเอาแนวคิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อให้ความช่วยเหลือหรือเป็นทุนในการสร้างกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของสังคมอย่างครบวงจร จุดประสงค์ของการตั้งกลุ่มรวมกันจึงเกิดขึ้น เพื่อที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบความเดือดร้อนในขั้นแรก ต่อมาเมื่อผลกำไรออกมามากขึ้นก็

สามารถนำมาใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชน เช่นการรักษาพยาบาล การช่วยเหลือผู้ประสบภัย ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เด็กที่ยากจน เป็นต้น

โดยทั่วไปการจัดสวัสดิการชุมชนจัดจากฐานชุมชน 4 ฐาน คือ

1. ฐานองค์การการเงินภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ที่มีการนำผลกำไรมาจัดสรรให้กับคณะกรรมการ สมาชิก และเพื่อสาธารณประโยชน์ในชุมชน

2. ฐานการผลิตในชุมชน ได้แก่ ธุรกิจชุมชนต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยคนในชุมชน รวมกลุ่มกันทำ การผลิตสินค้าของชุมชนออกขาย เมื่อมีกำไรก็นำมาจัดสรรเช่นเดียวกับกลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์

3. ฐานกองทุนหมุนเวียนในชุมชน ได้แก่การนำเอากำไรจากกองทุนหมุนเวียนต่าง ๆ ในชุมชน เช่นกองทุนบ่อน้ำ กองทุนพัฒนาอาชีพ มารวมกัน แล้วจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กในชุมชน

4. ฐานอุดมการณ์/ศาสนา หมายถึงการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการของชุมชนที่มีพื้นฐานจากอุดมการณ์หรือศาสนา เช่น ในชุมชนมุสลิมมีการจัดตั้งกองทุนซาคาดเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ในชุมชนชาวพุทธโดยเฉพาะในชนบท มีการจัดตั้งกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ระดมเงินจากสมาชิกเป็นรายเดือนเพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการทำพิธีทางศาสนาให้กับสมาชิกที่เสียชีวิต

นอกจากนี้ ประภาส ปิ่นตบแต่ง,สุภา ยะเมืองและบัญญัติ แก้วส่อง (2546 : 117-121) ได้เสนอการจัดระบบสวัสดิการภาคชุมชน 3 รูปแบบ คือ

1.การจัดสวัสดิการฐานทรัพยากร เป็นรูปแบบสวัสดิการความมั่นคงทางสังคม (Social Security) ที่ชุมชนจัดให้แก่คนทั่วไปรวมไปถึงคนจนในชุมชนด้วย ระบบสวัสดิการดังกล่าว ได้แก่

1.1 การใช้ประโยชน์จากป่าสาธารณะเพื่อเป็นแหล่งหาอาหารและปัจจัยทางการอุปโภคบริโภคอื่น ๆ เพื่อการยังชีพ และบางแห่งสามารถเสริมสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนด้วย

1.2 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนบุคคล ในชุมชนบทที่พึ่งพาอาศัยกันจากการใช้ทรัพยากรร่วมกับคนอื่น เช่น คนในชุมชนสามารถไปจับปลาในนาคนอื่นได้ หรือสามารถหาผักหาของกินจากที่ไร่นาของคนอื่นได้

1.3 การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ แหล่งน้ำเป็นแหล่งสำคัญของคนในชุมชนที่ช่วยสร้างความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ แหล่งน้ำธรรมชาติช่วยให้คนจนดำรงชีวิตอยู่ได้จากการหาปลาเพื่อการเลี้ยงชีพและสร้างรายได้

1.4 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล ทรัพยากรทางทะเลเป็นสวัสดิการความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ของชุมชนประมง ความสมบูรณ์ของทรัพยากรทางทะเลจึงเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวพันกับความอยู่รอดของชุมชนประมงพื้นบ้านที่ไม่มีปัจจัยและเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย

2. สวัสดิการฐานวัฒนธรรม สวัสดิการฐานวัฒนธรรมที่พบจากงานวิจัยที่สำคัญได้แก่ การจัดสวัสดิการครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ ระบบสวัสดิการฐานศาสนา

2.1 การเกื้อกูลของครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ เป็นสวัสดิการพื้นฐานที่ชุมชนสร้างขึ้นเพื่อเกื้อหนุนต่อคนในครอบครัว เช่น การส่งข้าวปลาให้แก่ลูกหลานที่ไปทำงานรับจ้างหรืออาศัยอื่น ๆ ในเมือง

2.2 การเกื้อกูลของระบบอุปถัมภ์ ในชุมชนแทบทุกแห่งจะมีระบบอุปถัมภ์ดำรงอยู่ เช่น ระบบการทำนาแบ่งกัน ระบบเลี้ยงสัตว์แบ่งกัน นอกจากจะเกิดการพึ่งพิงกันในชุมชนแล้ว ระบบอุปถัมภ์ยังเป็นความผูกพันทางใจระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการอุปถัมภ์อีกด้วย

2.3 การจัดการของศาสนสถาน ศาสนาเป็นระบบสวัสดิการที่สำคัญ เช่น ในชุมชนชาวพุทธ วัดเป็นบริการสังคมของผู้ด้อยโอกาสในชุมชนที่จะใช้วัดเป็นที่บวชเรียนของลูกหลาน ในชุมชนชาวมุสลิมจะใช้กะฎีกา เป็นที่อบรมลูกหลานเล็ก ใช้ปอเนาะ เป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กโตโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อการเรียนเปิดโอกาสให้คนจนเข้าถึงระบบการศึกษาและระบบการช่วยเหลือกันตามหลักของศาสนาอิสลามที่เรียกว่า ซากาด ที่ถือว่าเป็นหน้าที่ของชาวมุสลิมที่มีรายได้ต้องสงเคราะห์คนกับคนที่ด้อยโอกาส

2.4 การจัดสรรที่ดินทำกินแก่ผู้ยากไร้โดยชุมชน ในกรณีพื้นที่ลำพูนพบว่าชุมชนได้รวมตัวกันต่อสู้เรียกร้องสิทธิในที่ดินที่ถูกนายทุนยึดครอง และนำมาจัดสรรกันเอง ซึ่งสามารถจัดระบบเพื่อประโยชน์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมีกฎเกณฑ์ที่ชุมชนเห็นชอบร่วมกัน ทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากที่ดินอย่างทั่วถึง

3. สวัสดิการฐานงานพัฒนา เกิดจากการที่ชุมชนได้นำเอารูปแบบการจัดสวัสดิการภายนอกเข้าไปดำเนินการในชุมชนหลายอย่าง โดยกิจกรรมบางอย่างเป็นกิจกรรมที่ทำกันเอง เริ่มต้นกันเองในชุมชน แต่บางกิจกรรมก็ได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งเบื้องต้นจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น

3.1 การจัดกลุ่มฌาปนกิจ เป็นการดำเนินการกันเองในชุมชนและบางส่วนได้รับการสนับสนุนการริเริ่มจากหน่วยงานรัฐ บางส่วนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดฌาปนกิจ เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกหรือคนในชุมชนที่ถึงแก่กรรม โดยเรียกเก็บจากสมาชิกไปช่วยเหลือครอบครัวของผู้ถึงแก่กรรม

3.2 การจัดกลุ่มออมทรัพย์/ธนาคารท้องถิ่น กลุ่มออมทรัพย์เช่นเดียวกันกับการ ฅาปนกิจ คือมีทั้งริเริ่มกันเอง และร่วมริเริ่มกับกลุ่มองค์กรภายนอก ส่วนใหญ่พยายามจัดการใน รูปแบบของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ คือ การออมอย่างต่อเนื่องทุกเดือน โดยไม่ต้องออมมาก แต่ต้อง ตั้งสัจจะว่าจะออมมากน้อยเท่าใด เมื่อกิจกรรมการออมทรัพย์ได้แพร่หลายมากขึ้นบางพื้นที่ได้ ริเริ่มตั้งธนาคารท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกที่มีปัญหาได้มีโอกาสในการกู้ยืมเพื่อ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เช่น เพื่อเป็นค่าเล่าเรียนลูก เพื่อใช้ในเวลาเจ็บป่วย แม้กระทั่งเพื่อใช้ จ่ายในชีวิตประจำวัน

3.3 การจัดกลุ่มกองทุนพัฒนาอาชีพ ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากกลุ่ม ออมทรัพย์ในชุมชน นั่นคือ เมื่อกลุ่มออมทรัพย์มีการออมได้ในระดับหนึ่งได้เล็งเห็นความสำคัญของ การพัฒนาอาชีพ จึงมักจะให้กลุ่มอาชีพรวมตัวกันขึ้นมาเพื่อประกอบอาชีพ โดยการยืมเงินจาก กลุ่มออมทรัพย์จัดตั้งเป็นกองทุนอาชีพและใช้คืนตามกำหนด

3.4 การพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน เป็นการรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ของชุมชน การ รวมกลุ่มและเครือข่ายเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรและนำ รายได้มาแบ่งปันให้กับสังคมโดยรวมบ้าง นำมาเป็นสวัสดิการของกลุ่มบ้างแล้วแต่การตกลงของ สมาชิก

ตัวอย่างชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น

1. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ครูชบ ยอดแก้ว เป็นผู้นำในการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ผู้ที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการตำบลน้ำขาวนั้น ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรก คือประชาชนในตำบลน้ำขาวทุกคน อาจเป็นชาวบ้านที่เป็นสมาชิก องค์กรเครือข่ายต่าง ๆ โดยสมาชิกจะต้องออมเงินหรือลดการใช้จ่ายประจำวันเข้ามาสมทบวันละ 1 บาท รวม 365 บาท/ปี สมาชิกอีกประเภทหนึ่ง คือ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งจะต้อง สมทบ 400 บาท กองทุนสวัสดิการน้ำขาวจะดำเนินการเช่นเดียวกันกับกองทุนต่าง ๆ คือจะนำ เงินจำนวน 303 บาท ของสมาชิกทุกคนรวมกันเพื่อนำไปจัดสวัสดิการ นอกนั้น 12 บาท จะสมทบ เข้าระดับจังหวัดหรือภาค เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายการจัดการเช่นการเชื่อมร้อยเครือข่าย อีก 50 บาทหรือ 85 บาท จะสมทบเข้ากองทุนกลาง เพื่อไปดำเนินงานระดับนโยบายทั่วประเทศรวมทั้ง เพื่อดูแลสมาชิกทั่วประเทศที่เสียชีวิตหรือทุพพลภาพ

สำหรับเงินของกองทุนระดับตำบลนั้นให้แบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนแรก 30 เปอร์เซ็นต์ นำไปให้สมาชิกลงทุนให้เกิดผลอกเงย เช่นทำมาค้าขายหรือเป็นเงินเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน โดยคิดดอกเบี้ย อีก 50 เปอร์เซ็นต์ นำไปจ่ายเป็นสวัสดิการ ส่วน 20 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือ จะเป็น กองทุนสำรองบริหารจัดการ หากสมาชิกกู้เงินจากกองทุนโดยกู้มาแล้วไม่น้อย 365 วัน เมื่อสมาชิก

เสียชีวิต กองทุนจะจ่ายเงินกู้แทนสมาชิก แต่ไม่เกินวงเงิน 30,000 บาท รวมทั้งกองทุนจะจ่ายเงินสวัสดิการคืนให้เท่ากับ 50 เปอร์เซ็นต์ ของเงินที่สมาชิกสมทบมาทั้งหมดแต่ไม่เกิน 15,000 บาท โดยจะจ่ายให้ผู้รับประโยชน์ที่ระบุไว้ในใบสมัครสมาชิกกองทุน

2. กลุ่มออมทรัพย์ตำบลคลองเปี้ยะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรประชาชนที่เกิดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2523 วัดอุปประสงค์กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อพัฒนาคน โดยให้การศึกษาอบรม พัฒนาดนเองแลเพื่อนสมาชิกเป็นสำคัญ ส่วนการจัดบริการเกี่ยวกับการออมทรัพย์ การกู้ยืมและ กิจกรรมอื่น ๆ เป็นวัดอุปประสงค์รอง สมาชิกมีโอกาสได้พบปะ ประึกษากันอย่างต่อเนื่อง การที่ชาวบ้านรวมกลุ่มสะสมเงินร่วมกันเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนเป็นของตัวเอง อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาด้านอื่น ๆ มีกองทุนสวัสดิการคำรักษาพยาบาล ทุนการศึกษาเด็กและเยาวชน ให้ความช่วยเหลือสมาชิกที่ถูกภัยพิบัติ ภัยธรรมชาติ กองทุนช่วยเหลือผู้สูงอายุ คนพิการ คนด้อยโอกาส และยังมีกองทุนที่ดินที่ให้สมาชิกที่ไม่มีที่ทำกินหรือมีไม่เพียงพอสำหรับครอบครัวกู้ไปซื้อที่ดินโดยไม่เสียดอกเบี้ย รากฐานที่สำคัญของชุมชน คือการศึกษาของชุมชน ฉะนั้น การที่ชุมชนจะสามารถพึ่งตนเองได้และมีอำนาจการต่อรองนั้น การจัดการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

3. การจัดตั้งธนาคารชีวิตของพระอธิการทอง เตชะปัญโญ เจ้าอาวาสวัดอุตุตะเถา โดยที่ธนาคารชีวิตหมายถึงการเป็นอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย สมาชิกต่างมีอุดมการณ์ร่วมกันในการคิดช่วยเหลือกลุ่มมากกว่าการคิดเอาอะไรจากกลุ่ม การเริ่มต้นธนาคารชีวิต เริ่มจากการเก็บสะสมเงินจากสมาชิกคนละ 100 บาท หักค่าใช้จ่ายแล้วนำไปให้สมาชิกกู้ซึ่งอาจนำไปทำการเกษตร เสียค่าเล่าเรียนบุตรหรือปลดหนี้จากแหล่งเงินกู้เดิม ดอกเบี้ยที่ได้รับจะไม่ปันผลให้กับสมาชิก แต่จะนำไปจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและเป็นกองทุนในการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ส่งเสริมงานสาธารณสุขมูลฐานของชุมชน ส่งเสริมอาชีพ ช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบภัยธรรมชาติ ให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน นอกจากนี้ยังนำเอาแนวคิดการจัดตั้งองค์กรเพื่อการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือหรือเป็นทุนในการสร้างกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างครบวงจร

4. กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิตของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต จังหวัดตราด เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยมีสมาชิกเข้าร่วมในรุ่นแรกประมาณ 250 คน และมีเงินสะสมแรกเข้า 2,740 บาท ท่านได้นำแนวคิดและวิธีการที่ได้สั่งสมมาจากประสบการณ์ที่เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงมาใช้ โดยการผสมผสานแนวคิดของครูชบ ยอดแก้ว เข้ากับแนวคิดด้านสังคมโดยเฉพาะแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และแนวคิดของปัญญาชนไทยสมัยปัจจุบันผนวกเข้ากับหลักธรรมทางศาสนาที่เป็นสากล ทำให้เกิดเป็นแนวคิดหลักของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต ได้แก่ 1)การแก้ปัญหาแบบองค์รวม

เนื่องจากปัญหาที่ซับซ้อนและแตกต่างกันตามสภาพการณ์ 2) การแก้ปัญหาสังคมไทย 3 ระดับ คือ ระดับโครงสร้าง ระดับชุมชน ระดับบุคคล 3) วิธีการพัฒนา โดยโดยอาศัยพลังทางวัฒนธรรม ประสานประโยชน์ระหว่างอุตสาหกรรมในเมืองกับเกษตรกรรมในชนบทพร้อม สอดแทรกหลักธรรมเข้าไปใช้ในวิธีการและกิจกรรมเพื่อให้เกิดเป็นนิสัย และการดึงเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาให้เกิดความสมดุลโดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก 4) เป้าหมายอุดมการณ์ คือสังคมสงบสุขเมื่อคนพออยู่พอกิน เศรษฐกิจพอเพียง และสังคมคุณธรรม โดยการดำเนินการนั้นอาศัยปัจจัยนำเข้า 2 ประการ คือ 1) ทูตทางสังคม 4 ประการ คือ ทูตทางกายภาพ ทูตทางนามธรรม วิถีชีวิตชนบท และ วิถีชีวิตไทย 2) ผู้นำ ซึ่งมีผู้นำอยู่ 3 ระดับ คือ ผู้นำหลัก ผู้นำกลุ่ม และกรรมการ

สวัสดิการชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาช้านานโดยพื้นฐานวัฒนธรรมที่ด้งาม รักความเอื้ออาทรต่อกันในหมู่เครือญาติและการมีวิถีชีวิตร่วมกันในชุมชน ทั้งในด้านอาชีพ ลักษณะการดำรงชีวิต แนวคิดทางศาสนา ตลอดจนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้วยลักษณะการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันในชุมชนนี้จึงถือได้ว่าระบบสวัสดิการชุมชนในสังคมไทย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติโดยพื้นฐานของสังคม แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและกลไกของการพัฒนาจึงทำให้ลักษณะการดำรงชีวิตของคนในสังคม เปลี่ยนไป สังคมเกษตรกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรม การแลกเปลี่ยนแบ่งปันเริ่มเป็นธุรกิจการค้า มีการแข่งขันเอาเปรียบกันเพื่อแสวงหาปัจจัยในการดำรงชีวิตตามค่านิยมและกระแส วัฒนธรรมการบริโภค ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ลักษณะที่ด้งามของสังคมไทยในอดีตแทบสูญหายไปจากสังคมไทย

เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 เป็นเหตุให้แรงงานในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมบางส่วนกลับสู่ชนบทเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมในชุมชนโดยการสนับสนุนจากกองทุนทางสังคมส่งเสริมให้รวมตัวกันทำธุรกิจชุมชน ทำให้แนวคิดเรื่องสวัสดิการชุมชน เกิดขึ้นเป็นลำดับ และจากแนวคิดของชุมชนเองที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนของตนเอง มีการรวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มสวัสดิการชุมชนโดยอาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว ดำเนินการอย่างเป็นระบบมากขึ้นโดยทั่วไปอยู่ในรูปของการให้ การแบ่งปัน การช่วยเหลือกันในชุมชน โดยมุ่งหวังแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการในชุมชนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต

การสร้างสวัสดิการชุมชนเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะสวัสดิการชุมชน ซึ่งเกิดจากการดำเนินกิจกรรมที่ชุมชนเป็นเจ้าของ จะมีความต่อเนื่องและมีความเป็นจริงมากกว่า การสงเคราะห์จากหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่นใด ธุรกิจชุมชนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ชุมชน

สามารถเป็นเจ้าของและดำเนินให้เกิดผลทางเศรษฐกิจและนำผลกำไรส่วนหนึ่งมาจัดสวัสดิการชุมชน เช่น การรักษาพยาบาล การฅาปนกิจ ทุนการศึกษา ทุนสงเคราะห์คนยากจน เดือดร้อน และคนชรา เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตของคนในชุมชน

1.2 แนวคิดชุมชนพึ่งตนเอง

ทิศทางในการพัฒนาชนบท รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาด้านการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของชาวชนบทควบคู่ไปกับการเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มผลผลิต ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงาน โดยเน้นแนวทางที่สำคัญ 4 ประการ (วรรณชอุษณกร 2540 : 19 – 20) คือ

1. การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานทางด้านการผลิตและการตลาดในชุมชน
2. การเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถของรัฐในการแก้ปัญหาของชาวชนบท
3. การปรับปรุงกลไกการบริหารงานพัฒนาชนบท ให้มีการฉีกกำลังทุก ๆ ฝ่ายอย่างเป็นระบบครบวงจร

4. การเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชนในการพัฒนาชนบท

สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 : 61) ส่วนที่ 3 เรื่องการเสริมสร้างฐานรากของสังคมไทยให้เข้มแข็ง ตอนหนึ่งว่า ต้องมีการปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน โดยมีการประสานเชื่อมโยงการพัฒนาชนบทและเมืองให้เกื้อกูลกันและกัน นำไปสู่การกระจายโอกาสการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ช่วยลดความยากจนและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เท่าเทียมกันของประชาชนในทุกพื้นที่ มีการปรับแนวคิดการพัฒนามุ่งให้คนในพื้นที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคมโดยอาศัยความเข้มแข็งของชุมชนเป็นฐานราก ศักยภาพของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ของชุมชนทั้งในชนบทและเมือง

ประยงค์ รณรงค์ (โครงการชุมชนเป็นสุข 2549 :13) ผู้นำเศรษฐกิจชุมชนบ้านไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง ว่า การพึ่งตนเองไม่ได้จะทำให้สูญเสียใน 3 เรื่อง คือ

1. สูญเสียความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเอง
2. ทุกสิ่งทุกอย่างต้องใช้เงินซื้อทำให้ความสัมพันธ์ ของคนในชุมชนแตกสลายไม่ได้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนเหมือนเดิม
3. ชุมชนไม่สามารถจัดระบบการจัดการได้ เช่น เรื่องอาหารการกิน เรื่องความเป็นอยู่ ความปลอดภัย ทรัพยากร เป็นต้น

กระทรวงมหาดไทย (อ้างถึงใน พงษ์ไพบูลย์ ศิลาวราเวช 2542 : 453-455) ได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพึ่งตนเองเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำโดยประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชนและประชากรในชุมชนนำแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนและกระบวนการพัฒนาแบบพึ่งตนเองแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยมีข้อสรุปดังนี้

1. การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศต้องเริ่มที่ชุมชนในชนบท หรือภาคการเกษตร ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศ เป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาค จุดสำคัญของเศรษฐกิจชุมชนคือ ยึดชุมชนเป็นหลัก ประชาชนต้องสามัคคี ช่วยเหลือกัน พึ่งตนเอง และสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายเพื่อการผลิต กลุ่มเพื่อระดมทุน กลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิต กลุ่มเพื่อการตลาดและกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น การรวมกลุ่มต้องมุ่งกลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนชุมชนเพื่อเป็นแหล่งกองทุนกู้ยืมของชุมชนในการประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตและสวัสดิการแก่ชุมชน

3. การจัดตั้งเครือข่ายชุมชนเพื่อให้ภาครัฐสามารถให้การสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐานแบบพึ่งตนเองของชุมชนได้

4. จัดให้มีตลาดนัดชุมชน หรือลานค้าชุมชนในอำเภอ เพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพนำผลิตผลออกมาจำหน่ายซึ่งทำให้ชาวบ้านมีตลาดที่ขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม ซึ่งเป็นการช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตให้ดียิ่งขึ้น

5. จัดให้มีการประชุมสมาคมเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชนระดับอำเภอในทุกอำเภอ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรีกษาหารือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีผู้แทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สนับสนุน

โดยสรุป แนวคิดการพึ่งตนเองเกิดจากความพยายามในการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาชุมชนให้พึ่งพาศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่ต้องพึ่งพิงองค์กรอื่น เพื่อลดการเอารัดเอาเปรียบจากคนภายนอก เพื่อความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชน อีกทั้งเป็นการลดความยากจน เพื่อสนองความต้องการและแก้ปัญหาของชุมชน อาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรมรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจในการแลกเปลี่ยนซื้อขาย ผลิตสินค้าออกจำหน่าย ตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนเมื่อได้รับความเดือดร้อน โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล ตลอดจนภูมิปัญญาและทุนทางสังคมอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชน

1.2.1 ความหมายของการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเอง มีผู้ให้ความหมายไว้โดยนัยต่าง ๆ กัน ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ซึ่งได้นำมาถ่ายทอดโดย ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ที่ได้อธิบายความพอเพียง ว่าเป็นความพอมีพอกิน โดยยึดหลักสามัคคี พอมีพอกินพึ่งตนเองได้ใน 5 ด้าน (ชัยสิทธิ์ เณลิมมี และ คณะ 2545 : 111 – 112) คือ

1. จิตใจ คือ ทำตนให้พึ่งตนเองด้านจิตใจ คือ มีสติ หรือมีธรรมะ ขจัดความอยากซึ่งมีหน้าที่การงานตำแหน่งสูง ๆ ก็ต้องยังมีสูง เพราะหากพลาด ชื่อเสียงก็ถูกลบหายไปในเวลา 3 นาที
2. สังคม คือ แต่ละชุมชนต้องเกื้อกูลกัน เกื้อหนุนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย (Network) ชุมชน แข่งกันทำความดี

3. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องใช้อย่างประหยัด เช่น ไม้ ตัดไปแล้วต้องปลูกทดแทน มีความฉลาดในการใช้และให้เกิด Value added เช่นแปรรูปให้ขายได้แพงกว่าที่ขายเป็นวัตถุดิบ

4. เทคโนโลยี คือ ภูมิปัญญาไทย มีความเป็นอิสระและเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม

5. เศรษฐกิจ คือ ปลูกให้พอมีพอกิน เหลือจึงขาย , ทาน

กัลตุง (Galtung : 1980 อ้างถึงใน บุญชอบ ปิ่นทอง 2545 : 45) ได้ให้ความหมายการพึ่งตนเอง ซึ่งสรุปได้ว่า

- 1.ความเป็นตัวของตัวเอง (Independence) หมายถึงความเป็นอิสระ (Autonomy) อันประกอบไปด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง ความเพียงพอทางเศรษฐกิจระดับสูง และความเกรงกลัว

- 2.ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Interdependence) หมายถึงความเสมอภาคอันเป็นลักษณะของความร่วมมือที่ไม่ก่อให้เกิดแบบแผนใหม่ของการพึ่งพา

และลักษณะที่สำคัญของการพึ่งตนเอง คือ การผสมผสานระหว่างความเป็นอิสระกับความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การพึ่งตนเองไม่ได้หมายความว่า เป็น “การแยกตัวอิสระ” (Isolationism) ซึ่งเป็นแบบโดดเดี่ยวแยกตัวเองจากผู้อื่น หรือการปิดสังคมปิดประเทศไม่สัมพันธ์กับโลกภายนอก

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547 :103 ,104) ให้แนวคิดไว้ว่า การพึ่งตนเองของชุมชน บท หมายถึง การที่ชุมชนที่มีความสมดุลในสิ่งจำเป็นต่าง ๆ โดยเฉพาะสมดุลในเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคมวัฒนธรรม และยังกล่าวไว้อีกว่า การพึ่งตนเองของชุมชนโดยสภาพ คือ การที่ชุมชนมีความสมดุลหรือความมั่นคง การมีสภาพเช่นนี้ได้หมายความว่า

ชุมชนมีความสมบูรณ์ด้านต่าง ๆ มากพอสมควร มีกินมีใช้ มีการศึกษา มีปัญญา มีจิตใจที่พอเหมาะพอดี สภาพเช่นนี้ก็คือสภาพการพัฒนาระดับหนึ่งนั่นเอง จึงกล่าวได้ว่า การพึ่งตนเองเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนา ยิ่งพึ่งตนเองได้มากก็ยิ่งพัฒนามาก

เสรี พงศ์พิศ (2548 :49-50) นำเสนอนิยามการพึ่งตนเองของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิมว่า การพึ่งตนเองเป็นสภาวะอิสระ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะช่วยเหลือตัวเองให้ได้มากที่สุดโดยไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไป มีความสมดุล ความพอดีในชีวิต เป็นสภาวะทางกายที่สอดคล้องกับสภาวะทางจิตที่เป็นอิสระ มีความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ มีสิ่งจำเป็นปัจจัยสี่พอเพียงเป็นความพร้อมของชีวิตทั้งทางกายและทางใจ

การพึ่งตนเอง หมายถึง การจัดชีวิตให้สัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับคน กับสังคม กับธรรมชาติรอบ ๆ ตัวเรา

การพึ่งตนเอง หมายถึง การมีสวัสดิการและความมั่นคงในชีวิตในปัจจุบันจนถึงอนาคต สวัสดิการที่พร้อมตอบสนองเราทันทีโดยที่เราไม่ต้องไปเรียกให้ใครมาจัดสวัสดิการให้หรือให้ใครมาช่วยเหลือ

มหาตมะคานธี ได้พูดถึงแนวความคิดการปกครองตนเองสวราช (Swaraj) ซึ่งเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ปรากฏในคัมภีร์พระเวท หมายถึง การปกครองว่า ถ้าต้องพึ่งพิงก็จะก่อให้เกิดการขูดรีดตามมา และเมื่อมีการขูดรีดนั้นคือมีการใช้ความรุนแรง เหตุที่คนรวยขูดรีดคนจนได้ เมืองขูดรีดหมู่บ้านได้ ประเทศพัฒนาแล้วขูดรีดประเทศด้อยพัฒนาได้ ก็เพราะการต้องพึ่งพิงนี้เอง คือพึ่งตนเองไม่ได้ ถ้าพึ่งตนเองได้ก็จะไม่ถูกขูดรีด นอกจากนั้นยังสามารถพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ปรากฏได้เต็มที่อีกด้วย และท่านได้เสนอหลักการพึ่งตนเองทั้งระดับหมู่บ้านทั้งระดับประเทศ เรียกว่าสวเทชี (Swadeshi) โดยสรุปว่า หน้าที่ของคนเราอันดับแรกคือต่อครอบครัว หมู่บ้านและเขตท้องถิ่นของเรา ให้ท้องถิ่นสามารถผลิตสินค้าบริการได้และพยายามใช้แรงงาน ทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นให้มากที่สุด ใช้หลัก สวเทชี ปูทางไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจที่กระจายอำนาจและพอเพียงในตัวเอง ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่น อุทิศพลังเพื่อสร้างชีวิตที่ดีขึ้นของท้องถิ่นตน คือถือว่าจะต้องพึ่งอยู่กับความเข้มแข็งของตัวเอง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2550 : 100-103)

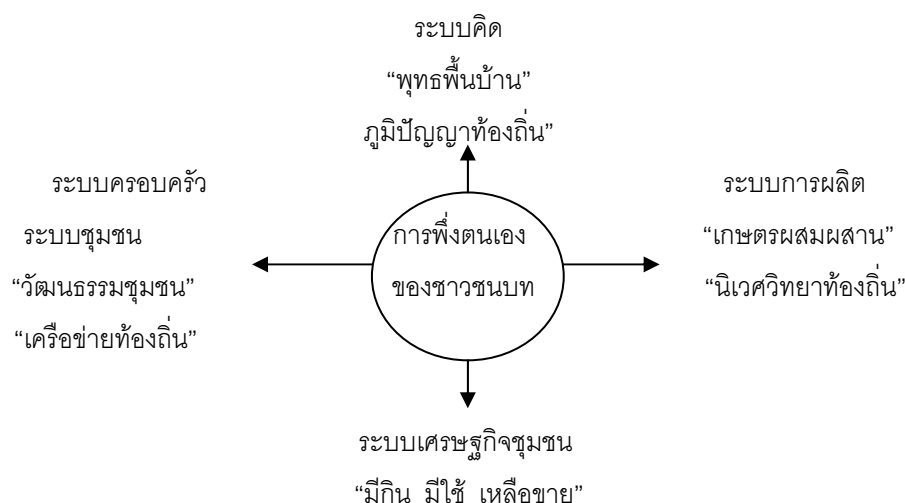
1.2.2 กลยุทธ์การพึ่งตนเอง

ในการพึ่งตนเองนั้น มีนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้พูดถึงกลยุทธ์ในการพัฒนาการพึ่งตนเองโดยนัยต่าง ๆ ดังนี้

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540 : 78-85) ได้เสนอเงื่อนไขในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง 6 ประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การพัฒนาจะต้องเป็นแบบกลุ่ม (Collective) ชาวบ้านจะต้องอยู่รวมกันเป็นชุมชน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ หรือรวมตัวกันเป็นสังคมส่วนย่อยที่เรียกว่าหมู่บ้าน
2. ต้องมีจิตสำนึก มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid) พื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเองขึ้นอยู่กับการจิตใจ ความสมัครใจที่จะทำอย่างนั้น
3. จิตสำนึกที่จะต้องผลิตซ้ำขึ้นมาอีก คือต้องให้มันสร้างขึ้นมาใหม่ให้แจ่มชัดต่อเนื่อง
4. ต้องมีการรวมตัวกันเป็นรูปแบบสหพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในหน่วยย่อย คือในหมู่บ้าน และหมู่บ้านเหล่านี้สามารถที่รวมกันเป็นสหพันธ์ การเกิดเป็นสหพันธ์จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยย่อยในท้องถิ่นและพัฒนารูปแบบไปสู่ประชาธิปไตย
5. การประสานวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชาวบ้านประสานวัฒนธรรมของตนเองหรือกิจกรรมของตัวกับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมด้วย
6. ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมธรรมชาติ ในอดีตการพึ่งตนเองของชุมชนขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ในขณะเดียวกันก็ไม่ทำให้ธรรมชาติเป็นพิษด้วย

เอนก นาคะบุตร (อ้างถึงใน วิโรจน์ สารัตนะ 2532 : 55-57) ได้ให้ความสำคัญต่อ “ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่การพึ่งตนเอง” และได้ทำการสังเคราะห์เชื่อมโยงกระแสภูมิปัญญาชาวบ้านอีสานที่ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการพึ่งตนเอง โดยเสนอแผนภาพ ดังต่อไปนี้

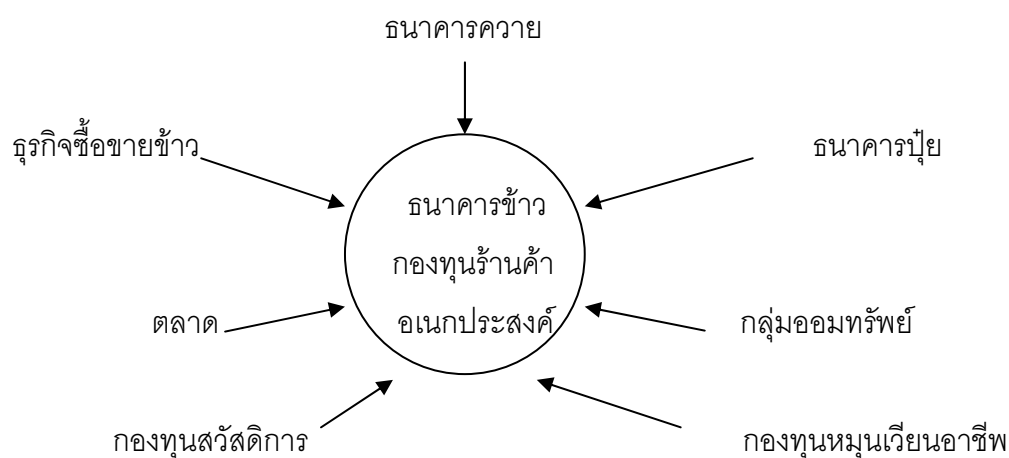
แผนภูมิที่ 1 การเชื่อมโยงภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพึ่งตนเอง

จากแผนภาพแสดงให้เห็นองค์ประกอบในเชิง Holistic Model ต่อการพัฒนาไปสู่ทิศทางการพึ่งตนเองของชาวชนบทซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 อย่าง ที่สัมพันธ์เกื้อกูลกัน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านระบบคิด วิธีคิด ซึ่งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อของ “พุทธพื้นบ้าน” ที่มุ่งการบรรลุความสงบสุขของชีวิต มุ่งทำให้ชีวิตอิมท้อง อิมใจ ไร้โรค การยึดคุณค่าที่ยึดจิตใจนำวัตถุ คือทำงานเลี้ยงชีวิตด้วยศีลธรรม

2. องค์ประกอบด้านระบบการผลิตทางการเกษตร โดยยึดหลักการผสมผสานระหว่าง การปลูกข้าวกับการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกัน ให้เกื้อประโยชน์ต่อกัน จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเลี้ยงชีวิตพืชและสัตว์พร้อมกัน ก่อให้เกิดผลตามมา คือ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยาท้องถิ่น

3. องค์ประกอบระบบเศรษฐกิจชุมชน เน้นการเกษตรเพื่อ การมีอยู่ มีกิน เหลือจึงขาย เป็นหลัก เมื่อระดับครอบครัวมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน การจัดตั้งระบบธนาคารข้าว ธนาคารควาย ธนาคารปู๋ย หรือกองทุนร้านค้าเนกประสงค์ต่าง ๆ เชื่อมโยงกันในหลายหมู่บ้าน

แผนภูมิที่ 2 แสดงความเชื่อมโยงระบบกองทุนต่าง ๆ

4. องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมชุมชน ระบบครอบครัว สถาบัน เครือข่าย เช่น พระ วัด ผู้นำอาวุโส เครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์กรของหมู่บ้านที่มีค่า เป็นหลักประกันของการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ความเป็นคนของชุมชน เป็นประเทศที่มีศักดิ์ศรี มีอิสรภาพ มีอธิปไตย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2538 : 3-5) ได้กำหนดกลยุทธ์การพึ่งตนเองของชนบทไว้ 3 ประการ คือ

1. กระแสการพัฒนาตามแนวคิดและปรัชญาตะวันตกในรูปทุนนิยมหรือวัตถุนิยม นับวันแต่จะรุนแรงโดยเฉพาะการแข่งขันทางการเศรษฐกิจและการค้า ชนบทไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสดังกล่าวจึงจะเสียสมดุลมากขึ้น

2. การปฏิเสธกระแสพัฒนาดังกล่าวโดยให้ชนบทหวนกลับไปมีวิถีการดำรงอยู่แบบเดิม พึ่งตนเองแบบเดิมบนพื้นฐานปรัชญาตะวันออกอย่างเดียว

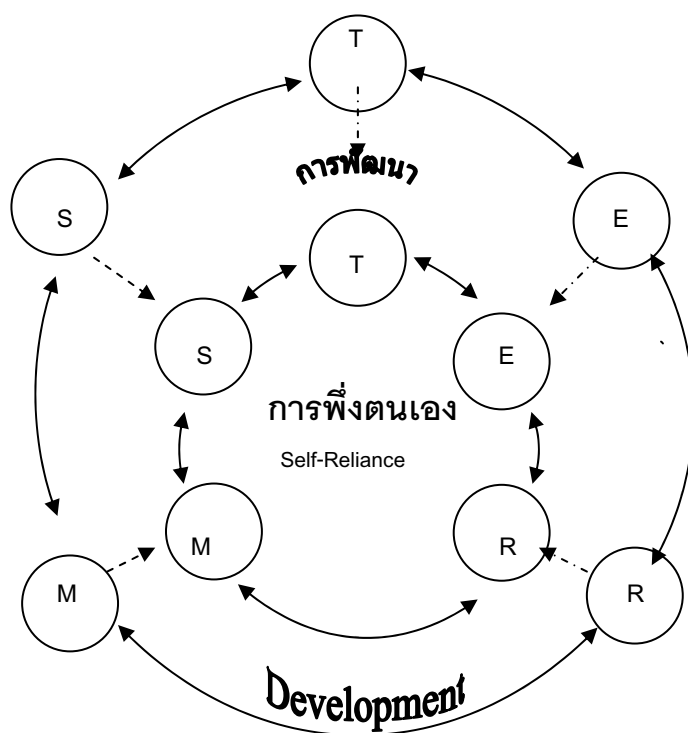
3. ทางออกที่เป็นไปได้ คือ การประสานระหว่างปรัชญาตะวันออกกับปรัชญาตะวันตก ระหว่างของเก่ากับของใหม่ ระหว่างการพึ่งตนเองกับการพัฒนา ให้สอดคล้องกัน

กลยุทธ์การพึ่งตนเองของชนบท ก็คือ

ให้การพึ่งตนเองเป็นวงใน เป็นพลังภายใน จิตวิญญาณที่มั่นคง เป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาซึ่งเป็นวงนอก การพึ่งตนเอง หมายถึง (T) Technology = เทคโนโลยีพื้นบ้าน (E) Economic = การทำมาหากิน (N) Natural Resource = การมองทรัพยากรธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต (M) Mental = ความมีจิตใจคุณธรรม และ (S) Socio-cultural = ความมีประเพณี สิ่งเหล่านี้ต้องฟื้นฟูให้เข้มแข็ง

ให้การพัฒนาเป็นวงนอก ซึ่ง หมายถึง (T) Technology= เทคโนโลยีพัฒนา (E) Economic = การทำมาค้าขาย (N) Natural Resource = การใช้ประโยชน์ทรัพยากร (M) Mental = ความมีจิตใจพัฒนา (S) Socio-cultural = ความทันสมัย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มาจากภายนอก มีผลให้ชนบทพึ่งพาภายนอก แต่มีความจำเป็นต่อการก้าวหน้าของชนบท

โดยมีแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวงใน ซึ่งเป็นการพึ่งตนเองและวงนอกเป็นการพัฒนา ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวงใน ซึ่งเป็นการพึ่งตนเองและวงนอกเป็นการพัฒนา

จากแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวงใน ซึ่งเป็นการพึ่งตนเองและวงนอกเป็นการพัฒนาโดยมีกรอบแสดงความหมายแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบ	วงในพึ่งตนเอง	วงนอกพัฒนา
T=Technology	เทคโนโลยีพื้นบ้าน	เทคโนโลยีพัฒนา
E=Economic	การทำมาหากิน	การทำมาค้าขาย
N=Natural Resource	การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ	การใช้ประโยชน์ธรรมชาติ
M=Mental	จิตใจใฝ่คุณธรรม	จิตใจใฝ่พัฒนา
S=Socio-cultural	ความมีประเพณี	ความทันสมัย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544 : 17-18) ได้อธิบายการพัฒนาแบบพึ่งตนเองโดยการทำหน้าที่ของ TERMS ดังนี้

1. การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี (Technology) หมายถึง ความสมดุลระหว่างความต้องการเทคโนโลยีพื้นฐานกับการสนองความต้องการเทคโนโลยีพื้นฐาน หรือความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่กับเทคโนโลยีเก่า คำว่า เทคโนโลยี เป็นได้ทั้งเทคโนโลยีที่เป็นวัตถุ (Material) เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร และเครื่องมือที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-material) เช่น ความรู้ ความชำนาญ ภาวะผู้นำ การจัดการ การวางแผน

2. การพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ (Economic) หมายถึง การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยเน้นการผลิตเพื่อการบริโภค และปรับปรุงเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพึ่งตนเอง

3. การพึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) หมายถึง ความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกใช้ไปและ ทดแทน การมีทรัพยากรที่จำเป็นในชีวิตไว้ใช้รักษาธรรมชาติให้คงความหลากหลายไว้ให้มากที่สุด

4. การพึ่งตนเองทางจิตใจ (Mental) หมายถึง ความสมดุล หรือความมั่นคงของจิตใจ ซึ่งมีลักษณะกล้าแข็ง มีพลัง สามารถสู้กับความยากลำบาก หรือปัญหาใด ๆ ได้ จิตใจเป็นคุณสมบัติของแต่ละคน

5. การพึ่งตนเองทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural) หมายถึง ความสมดุล หรือความมั่นคงแข็งแรงของกลุ่มคน ครอบครัว ชุมชน หรือองค์การสังคมใด ๆ ในสังคม ซึ่งความเข้มแข็งของหน่วยสังคมเหล่านี้จะทำให้หน่วยสังคมแต่ละหน่วยมีพลังกล้าแข็งสามารถปฏิบัติงานใหญ่งานยาก หรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2547 : 100 – 103) ได้แสดงการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองโดยการทำหน้าที่ของ TERMS (Technology,Economic,Natural Resource,Mental,Socio-cultural) หมายถึงปัจจัย 5 ตัว ที่จะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจและสังคมวัฒนธรรม การทำหน้าที่ของ TERMS แต่ละตัวที่มีทั้งการทำหน้าที่เพื่อผลประโยชน์เฉพาะตนและขณะเดียวกันก็จะทำหน้าที่เป็นประโยชน์แก่ตัวอื่นในโครงสร้างนี้หรือระหว่าง 5 องค์ประกอบนี้

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS

การพึ่งตนเอง บทบาท	(1) เทคโนโลยี T	(2) เศรษฐกิจ E	(3) ทรัพยากร R	(4) คน (จิตใจ) M	(5) สังคม S
(1) เทคโนโลยี T	(1.1) - เหมาะสมใน สภาพชนบท - ทันสมัยและ ควบคุมได้ - วิจัยและ พัฒนา ในประเทศ	(1.2) - ฐานการผลิต - ปัจจัยการผลิต - เพิ่มความ สามารถใน การแข่งขัน - ฐานการ พัฒนามั่นคง	(1.3) - เพิ่มมูลค่า ทรัพยากร - อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม - พื้นฟู ทรัพยากร	(1.4) - สร้างจิตสำนึก วิทยาศาสตร์ - เพิ่มอนุภาพ และผลิตภาพ คนโดยธรณี- วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	(1.5) - ฐานการ พัฒนาสังคม - ปัจจัยเปลี่ยน แปลงสังคม ความมั่นคง ทางสังคม
(2) เศรษฐกิจ E	(2.1) - เลือกใช้ เทคโนโลยี เป้าหมาย - เชื้ออำนาจ ความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี - สนับสนุน การพึ่งตนเอง ทางเทคโนโลยี - กระจาย เทคโนโลยี	(2.2) - สร้างภาวะ สมดุล - พัฒนาการ อย่างต่อเนื่อง - มีประสิทธิ- ภาพแข่งขัน กับภายนอก - สามารถใน การออมและ การลงทุน - รวมกลุ่มการ ผลิตและการ ตลาด	(2.3) - ใช้ประโยชน์ ทรัพยากร ท้องถิ่น - เพิ่มมูลค่า ทางเศรษฐกิจ ในทรัพยากร - ใช้ทรัพยากร อย่างมีประ สิทธิภาพและ ดุลยภาพ - พื้นฟูและนำ กลับมาใช้ใหม่	(2.4) - สร้างจิตสำนึก ในการประ กอบทาง เศรษฐกิจ - สร้างจิตสำนึก ในการพัฒนา คุณภาพชีวิต - สร้างจิตสำนึก ในความเป็น ธรรม - สร้างจิตสำนึก ในการออม และการลงทุน	(2.5) - สร้างงานและ รายได้ - ฐานความมั่ง คั่งและความ สมดุลทางสัง คม - สร้างเสถียร- ภาพและความ เป็นธรรมทาง เศรษฐกิจ - ผสานประ โยชน์ทาง เศรษฐกิจ
(3) ทรัพยากร R	(3.1) - ฐานการ พัฒนาเทค- โนโลยี - สร้างความ หลากหลาย ในการใช้ เทคโนโลยี	(3.2) - ฐานการผลิต และการประ กอบการที่ เหมาะสม - ปัจจัยการ ผลิต	(3.3) - อุดมสมบูรณ์ หรือสามารถ ใช้ประโยชน์ ภาพของระ บบนิเวศน์ - อยู่ในสภาพ ฟื้นฟูได้	(3.4) - สร้างจิตสำ นึกในภาวะ สมดุลทาง ธรรมชาติ - สร้างจิตสำ นึกในการ พัฒนาทาง เศรษฐกิจ	(3.5) - สร้างการรวม กลุ่มทางสังคม - ฐานการรักษา และสืบทอด ประเพณีและ วัฒนธรรม

ตารางที่ 1 (ต่อ)

การพึ่งตนเอง บทบาท	(1) เทคโนโลยี T	(2) เศรษฐกิจ E	(3) ทรัพยากร R	(4)คน (จิตใจ) M	(5) สังคม S
(4) จิตใจ M	(4.1) - สร้างขีด ความสามารถ ในการใช้ เทคโนโลยี - สร้างนวัตกรรมทาง เทคโนโลยี - ควบคุมและ กำกับการณ์ การใช้เทคโนโลยี	(4.2) - ปัจจัยการผลิตด้าน แรงงาน - ผู้ประกอบการ ผลิต - ผู้บริโภคและ รู้จักประหยัด ผลผลิต - ใช้โอกาสทาง เศรษฐกิจ - ผู้สร้างองค์ กรทางเศรษฐกิจ	(4.3) - ไร่ไถและ สามารถใช้ ประโยชน์ - รู้จักรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรให้ อยู่ในสภาพดี - สามารถฟื้นฟู ทรัพยากร - จิตสำนึก รักธรรมชาติ	(4.4) - มีจิตสำนึกใน การพึ่งตนเอง - มีจิตใฝ่พัฒนา - มีความรู้และ ความสามารถ ประยุกต์ - มีคุณภาพ - ละอบายมุข - ขยันหมั่นเพียร	(4.5) - มีจิตสำนึก การเป็น สมาชิก - มีส่วนร่วมใน กิจกรรมทาง สังคม - แรกระตุ้น และผลักดัน ทางให้ ก้าวหน้า - เป็นผู้สร้าง องค์กรทาง สังคม
(5) สังคม S	(5.1) - สร้างความต้องการทาง เทคโนโลยี - สนับสนุน การพัฒนา เทคโนโลยี - กำหนด ประเภท และรูปแบบ	(5.2) - สร้างอุปสงค์ สินค้าและบริการ - สร้างองค์กร ทางสังคม - สร้างค่านิยม และบรรทัด ฐานทาง เศรษฐกิจเพื่อ พึ่งตนเองทาง เศรษฐกิจ - อำนวยกร ผลิตและ การตลาด	(5.3) - ร่วมใช้และ รักษาทรัพยากร - ร่วมฟื้นฟู ทรัพยากร - ร่วมรักษา สิ่งแวดล้อม ชุมชนและ พื้นที่โดยรอบ	(5.4) - สร้างระเบียบ วินัยให้แก่คน - รักษาระเบียบ วินัยและกติกา สังคม - สร้างจิตสำนึก และความเป็น อันหนึ่งอัน เดียวกัน - สร้างคนให้มุ่ง ประโยชน์ ส่วนรวม	(5.5) - มีภาวะผู้นำ มีส่วนร่วมสูง - มีความเป็น ปึกแผ่นทาง สังคม - องค์กรสังคม - ความรู้และ ข่าวสารที่ เท่าทันโลก

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งตนเองของชุมชนที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดจุดเน้นการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนของ วิวัฒน์ชัย อัตถากร (2545 : 109) เป็นข้อสรุป ที่เสนอไว้ดังนี้

1. เป้าหมายหลัก	การพึ่งตนเองได้ การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม
2. วิธีการ	เน้นกลุ่มชุมชน สหกรณ์ เศรษฐกิจชุมชน
3. ค่านิยม	เน้นร่วมแรงร่วมใจร่วมมือกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล
สามัคคีธรรม
4. แรงจูงใจ	เน้นสำนึกสาธารณะ จิตใจต่อส่วนรวม ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน พึ่งพาอาศัยกัน
5. ทรัพยากรธรรมชาติ	เน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ ชีวิต - สังคม กับระบบนิเวศน์ สิ่งแวดล้อม
6. เทคโนโลยี	เน้นเทคโนโลยีขั้นกลาง ภูมิปัญญาที่รับใช้ชุมชน
7. โลกาภิวัตน์	เน้นความแข็งแกร่งโครงสร้าง ระบบภายในชาติ ควบคู่การเข้าสู่โลกาภิวัตน์

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

1.3.1 ความเป็นมาของแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนเข้มแข็ง (Empowerment of Community) หมายถึง ชุมชนที่มีความพร้อมในปัจจุบันที่ส่งเสริมพลังอำนาจ ได้แก่ ด้านสถานการณ์ชุมชน การเปลี่ยนแปลงในชุมชน ชุมชนร่วมภาคี พหุภาคี การสื่อสาร การมีส่วนร่วมในชุมชน การเรียนรู้ และศักยภาพชุมชน

แนวความคิดเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนได้เข้ามาอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 สาระสำคัญคือให้รัฐลดบทบาทการพัฒนาและให้ชุมชนมีอิสระในการเลือกวิถีพัฒนามากขึ้น โดยมีแนวทางในการพัฒนาโดยสรุป คือ การพัฒนาศักยภาพคน การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน เสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบทเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง

การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของการขยายตัว และประสิทธิภาพการบริหารจัดการเศรษฐกิจ ได้แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของเศรษฐกิจไทย ซึ่งเป็นผลทำให้ประสบวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 และส่งผลต่อการอยู่ดีมีสุขของคนไทย นักวิชาการหลายสำนักต่างค้นคว้าวิจัยและระดมสมองหาเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การสร้าง

ความเข้มแข็งของชุมชนได้พบความจริงตรงกันว่า ในอดีต เหตุปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้แก่ (บุญนาคน ตีวกุล 2543 : 43)

1. ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันของชาวบ้านและความศรัทธาในศาสนา

2. การศึกษาหาความรู้ของคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ตามสถานที่ในและนอกหมู่บ้าน

3. พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนเพื่อใช้สัญจรและขนส่งสินค้า

4. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ยังดำรงอยู่มาก

ประเวศ วะสี (2544 : 40 - 46) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาประชาสังคมให้เข้มแข็งในแนวทาง 10 ประการ คือ 1) ขับเคลื่อนนโยบายและกระแสสังคม 2) สำรวจผังชุมชนและเครือข่าย 3) ส่งเสริมการขยายตัวของเครือข่ายชุมชน 4) สร้างศูนย์บริการวิชาการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) 5) เชื่อมต่อการค้าขาย 6) ส่งเสริมการใช้สื่อเพื่อพัฒนา 7) ปรับวิถีงบประมาณ 8) ออกกฎหมายเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน 9) ผูกอบรมทักษะสร้างความเป็นชุมชน 10) การวิจัยและประเมินเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน

1.3.2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

นักคิดและสำนักต่าง ๆ ได้แสดงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งได้นำเสนอในที่นี้ดังต่อไปนี้

สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง (2545 : 76) ได้เสนอลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ ดังนี้

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน

3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้

5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน

6. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

7. มีแผนของชุมชนประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกทุกคนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน

8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอด

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านหรือชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการอื่น ๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียม

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทย์พงศ์ (2540 :9 – 10) แสดงถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งไว้ ดังนี้

1. ชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นอย่างแน่นแฟ้นในทางกายภาพหรือรูปธรรม คือ สมาชิกมีการพึ่งพาอาศัยและร่วมมือกันในกิจกรรมต่าง ๆ

2. ชุมชนมีศักยภาพที่พึ่งพิงตนเองได้ในระดับที่สูง โดยมีทุน แรงงาน ทรัพยากร เพื่อการยังชีพพื้นฐานของครอบครัวตนเอง

3. ชุมชนที่สามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และกลไกภายในชุมชน กำหนดแนวทางของการแก้ปัญหาโดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก

4. ชุมชนที่พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ สร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เป็นต้น มีผลให้ชุมชนมีความรู้ ความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและถ่ายทอดความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

จากลักษณะต่าง ๆ ของชุมชนเข้มแข็งดังกล่าว สอดคล้องกับลักษณะของชุมชนเข้มแข็งซึ่ง อุดลย์ วังศรีคุณ (2543 : 16) สรุปไว้ ดังนี้

1. สมาชิกชุมชนรวมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้และ/หรือสร้างสรรค์สิ่งดีงามในด้านต่าง ๆ ให้แก่ชุมชน

2. สมาชิกชุมชนมีความผูกพันและมีความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์กลุ่มมากกว่าส่วนตน

3. ชุมชนพึ่งตนเองได้ กล่าวคือ สมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตัวของชุมชนเองด้วยความอิสระ ปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอก และมีอำนาจการต่อรองกับภายนอกชุมชน

4. ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นในขณะที่เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

1.3.3 ปัจจัยและเงื่อนไขในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง

องค์ประกอบหรือปัจจัยสำคัญที่ตัดสินว่าสังคมหนึ่ง ๆ มีความเข้มแข็งเพียงใด เดวิด แมทธิวส์ (Mathews 1996 : 25-26) ได้เสนอออกมาเป็นแนวคำถาม 12 ข้อ ดังนี้

1. ใครเป็นผู้กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข เป็นปัญหาของคนส่วนใหญ่หรือไม่
2. การตอบสนองต่อปัญหา ประชาชนทำอย่างจริงจังหรือเพียงมาดูหรือพูดในสิ่งที่มีความต้องการของตน
3. ประชาชนมีการรวมตัวกันอย่างไร พูดจาชักจูงหรือใช้สื่อ
4. มีสถาบันใดเปิดเวทีให้มีการประชุมพลเมืองทุกหมู่เหล่าเพื่อตัดสินใจในปัญหาสำคัญ มีการประชุมครั้งต่อๆ ไปอีกหรือไม่
5. พลเมืองคิดว่าพวกเขามีพลังหรือความสามารถในการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
6. กิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงได้อย่างไร มีอะไรเป็นปัจจัยสำคัญ
7. เมื่อต้องตัดสินใจ พวกเขาใช้วิธีใดต่อรองร่วมกันในแต่ละทางเลือกอย่างระมัดระวังหรือไม่
8. ใครเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ ปฏิบัติอย่างไร ผลเป็นอย่างไร
9. ความสัมพันธ์ของประชาชนกับสถาบันสำคัญ ๆ อย่างหน่วยงานรัฐ โรงเรียน และสื่อเป็นอย่างไรในสายตาของประชาชน
10. การประเมินผล ทำอย่างไร ใครเป็นผู้ประเมิน พลเมืองเรียนรู้ร่วมกันอย่างไร มีการปรับเปลี่ยนประสิทธิภาพการทำงานไหม
11. มีการปรับเปลี่ยนการใช้ภูมิปัญญาเดิมไปตามประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงไร การเรียนรู้ร่วมกันมีประสิทธิภาพแค่ไหน

12. วิธีที่สังคมมองปัญหาและวิธีแก้ปัญหาสอดคล้องกับระบบการเมืองที่ประชาชนต้องการให้มีหรือไม่

อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามพิทยาพงศ์ (2540 :12 – 32) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อชุมชนเข้มแข็ง 7 ประการ คือ

1. โครงสร้างทางสังคมแบบแนวราบ หมายถึง สัมพันธภาพทางอำนาจในชุมชนที่เท่าเทียมกัน อำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสในชุมชนไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดความรัก ความสามัคคี ก่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ การผลิต การบริโภค การสะสมและการกระจายส่วนเกิน ประชาชนมีสิทธิและอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากร มีรูปแบบการผลิตเพื่อสนองความต้องการของตนเองเป็นหลัก และเชื่อมโยงกับระบบนิเวศน์ การบริโภค เน้นการพออยู่พอกิน ไม่ทำลายธรรมชาติ มีการกระจายส่วนเกินสู่สังคมและญาติมิตรในรูปแบบการแบ่งปัน

3. ค่านิยมจากศาสนธรรม หรืออุดมการณ์ในชีวิต ความเชื่อในเรื่องกรรม การเคารพนอบน้อมต่อธรรมชาติในฐานะเป็นจิตวิญญาณ เอื้อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ

4. กระบวนการเรียนรู้ชีวิต กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น การสืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมจากครอบครัว วัด สถานประกอบการ โดยการสังเกต ฟัง ถาม ทดลองทำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการเรียนรู้นำมาปฏิบัติ

5. กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำตามธรรมชาติอันเกิดจากการประพัตติตนในกรอบของศีลธรรม การเป็นผู้ต่อสู้เพื่อชุมชน หรือเป็นผู้ทรงความรู้ เกิดจากกิจกรรมการปรึกษาหารือแสวงหาความร่วมมือในการแก้ปัญหา

6. ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แน่นแฟ้น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนซึ่งเปรียบเสมือนความมั่นคงและสวัสดิการชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดผ่านระบบครอบครัว เครือญาติ เพื่อนฝูง มีกฎเกณฑ์แบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกัน

7. กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลาในวิถีชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ หรือกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ล้วนเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน อันจะนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนได้รวดเร็ว

1.3.4 องค์ประกอบสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง

แมทธิวส์ (Mathews 1996 : 5 -12) เสนอแนวคิดของพัทแนม (Putnam 1993) ที่ได้เสนอสรุปงานวิจัยในเมืองบางเมืองของประเทศอิตาลี ว่าชีวิตสาธารณะที่ดี หรือประชาสังคมที่เข้มแข็ง มีองค์ประกอบอยู่ 5 ด้าน คือ

1. มีเครือข่ายองค์กรทางสังคม (civic association)
2. มีชนบทของการตอบแทน (norms of reciprocity)
3. มีความไว้วางใจทางสังคม (social trust)
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะอย่างต่อเนื่อง
5. ความสัมพันธ์ของประชาชนเป็นแนวนอน หรือเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ ยังได้เสนอแนวคิดของ กริชแฮม (Grisham 1990) ที่เสนองานวิจัยในเมืองทูเปโล มลรัฐมิสซิสซิปปี ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ชี้ให้เห็นองค์ประกอบสำคัญของประชาสังคมที่เข้มแข็งว่ามี 6 ประการ คือ

1. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร มีการสื่อสารระดับพื้นฐาน คือ การพบปะพูดคุยในชีวิตประจำวัน งานเทศกาล หรือการประชุม การสื่อสารระดับกลาง คือ การรวมกลุ่มเป็นองค์กรทำงานเพื่อสังคม และการสื่อสารระดับสูง คือ องค์กรสมาชิกมีการติดต่อเชื่อมโยงกัน

2. กระบวนการสำคัญของชุมชน เช่น กระบวนการตัดสินใจของชุมชน ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ตรวจสอบ การทำประชาพิจารณ์

3. ภาวะการผู้นำและผู้นำชุมชน ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ นำไปสู่สิ่งที่ดีกว่า มีผู้นำหลากหลายที่ไม่แตกต่างจากชาวบ้าน ผนึกตัวเข้ากับชุมชนได้ดีและทำประโยชน์เพื่อชุมชน

4. กรอบแนวคิดหรือมโนภาพ ในการแก้ปัญหาหรือแนวทางปฏิบัติเป็นงานที่นำมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มองชุมชนเป็นองค์รวม

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบัน เป็นไปในแนวนอนและไว้วางใจกันและกัน เช่น โรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชนที่ช่วยเหลือเกื้อกูลยอมรับซึ่งกันและกัน

6. สำนึกความเป็นชุมชนและชนบทแห่งการแบ่งปัน สิ่งนี้จะเกิดได้เมื่อชุมชนมีการทำงานเพื่อสาธารณะร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดความทรงจำที่ดี และอยากจะทำางานร่วมกันอีกในอนาคต สิ่งสำคัญคือ ชุมชนต้องแสวงหาแนวทางหรือกิจกรรมฟื้นฟูชีวิตสาธารณะของตนเอง

จากแนวคิดของนักวิชาการและสำนักต่าง ๆ ทำให้เห็นว่าปัจจัยหรือองค์ประกอบที่จะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นคน ททรัพยากร ผู้นำ หรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีคุณลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง พอสรุปได้ดังนี้

1. การรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน มีเป้าหมายร่วมกัน เชื่อมโยงกันเพื่อประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
2. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง เอื้ออาทรต่อกัน เน้นความรักความสามัคคี รักท้องถิ่น รักชุมชน
3. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ รวมถึงการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย การติดต่อสื่อสารกันในชุมชนและองค์กรภายนอกเพื่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
5. มีผู้นำตามธรรมชาติ ตลอดถึงการบริหารจัดการกลุ่มที่หลากหลาย และมีการกระทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน

1.4.1 ความเป็นมาของแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่สืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในด้านแนวคิดที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหาความยากจน การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่สังคมที่ยึดหลักทางสายกลาง มีความสมดุล รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันโลก และเสริมสร้างคนดีในสังคมทุกระดับ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 2546 : 26 – 27)

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2546 : 188 – 190) ได้เสนอแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนไว้ดังนี้

เศรษฐกิจชุมชน เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับทฤษฎี “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักการว่าด้วยการพึ่งตนเอง

เศรษฐกิจชุมชน เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่มีนโยบายเศรษฐกิจให้ความสำคัญใส่ต่อปัญหาของชุมชน

เศรษฐกิจชุมชน เป็นแนวคิดที่สนับสนุนกิจการสหกรณ์ซึ่งเป็นองค์กรเศรษฐกิจที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลมาทุกยุคทุกสมัย และเมื่อ พ.ศ. 2542 ได้มีพระราชบัญญัติสหกรณ์ฉบับใหม่ที่มุ่งการปรับปรุงการสหกรณ์ให้มีบทบาทและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชนจึงเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสหกรณ์ทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ

ประเวศ วะสี (2550 : 32-33) เศรษฐกิจชุมชน เป็นเศรษฐกิจวัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองเป็นหลักการที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา การพึ่งตนเองได้ หมายถึง ความเข้มแข็ง ความยั่งยืน ความเป็นอิสระ มีภูมิคุ้มกัน เศรษฐกิจกระแสหลักควรเป็นเศรษฐกิจแห่งการพึ่งตนเอง การพึ่งตนเองต้องคำนึงถึงพื้นฐานของตนเอง พื้นฐานของสังคม คือ วัฒนธรรม เศรษฐกิจวัฒนธรรมจึงเป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง เศรษฐกิจวัฒนธรรมไม่ใช่เศรษฐกิจที่คำนึงถึงเงินโดด ๆ แต่เป็นเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงเป็นบูรณาการกับจิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง พร้อมกันไป การพัฒนาเศรษฐกิจจึงควรพัฒนาความเข้มแข็งจากฐานล่าง ซึ่งสามารถพัฒนาได้ทั้งการเกษตร อุตสาหกรรมชุมชน ธุรกิจชุมชน ถ้าเศรษฐกิจฐานล่างเข้มแข็งก็เท่ากับมีฐานใหญ่ทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ฐานล่างที่เข้มแข็งของสังคมจะช่วยให้สังคมส่วนบนเติบโตด้วยความมั่นคงและยั่งยืน

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดอื่น ๆ ที่มีความหมายสอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชน ดังนี้

เศรษฐกิจประชาชน เป็นเศรษฐกิจที่มุ่งไปที่การฟื้นฟูสมดุล ซึ่งจำเป็นจะต้องปรับความต้องการให้ลดน้อยลง ในขณะที่ปรับขีดความสามารถที่จะสนองความต้องการให้สูงขึ้น ให้ประชาชนสามารถจับจ่ายใช้สอยได้เต็มที่ ซึ่งก็หมายถึงการที่คนมีการมีงานทำ และมีรายได้อย่างทั่วถึง (วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร 2546 : 30)

วิสาหกิจชุมชน หมายถึงการประกอบการโดยกลุ่มหรือองค์กรในชุมชนเพื่อจัดการ “ทุนชุมชน” ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก ซึ่งมีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ คือ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการ 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน 3) วิถีการสร้างสรรคเป็นนวัตกรรมของชุมชน 4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล 5) มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ 7) มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย (เสรี พงศ์พิศ 2548 : 46)

ธุรกิจชุมชน มีลักษณะการดำเนินการโดยมุ่งผลกำไร เอาตลาดเป็นตัวตั้ง เอาตัวเลขทางเศรษฐกิจ (GDP) เป็นตัววัด ธุรกิจชุมชนอาจจกรธุรกิจเป็นกรอบ เน้นการแข่งขัน เลียนแบบแยกส่วน ใช้เงินและทรัพยากรเป็นหลัก (เสรี พงศ์พิศ 2548 : 47) ดังนั้น คำว่า “ธุรกิจชุมชน”

จึงหมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ต้องการได้กำไรเป็นสิ่งตอบแทน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ 2542 : 89)

1.4.2 ความหมายของเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบการจัดการชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน โดยเฉพาะในด้านการผลิต การบริโภค การจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรและรายได้ การจัดการทรัพยากรและทุนชุมชนให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้ และเป็นฐานรากสำหรับเศรษฐกิจมหภาคในฐานระบบเล็กกับระบบใหญ่ที่สัมพันธ์กันอย่างเกื้อหนุนและพึ่งพาอาศัยกัน (เสรี พงศ์พิศ 2548 : 113)

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542 : 88) ให้ความหมายเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่าคำว่า “เศรษฐกิจ” แปลความมาจากคำว่า economy ที่แปลว่า ประหยัด แต่ในทางวิชาการ เศรษฐศาสตร์ คำว่า เศรษฐกิจ มีความหมายโดยนัยที่ครอบคลุมถึงการผลิตสินค้า (Production) การกระจายสินค้าหรือการค้าขาย (Distribution) การบริโภคสินค้า (Consumption) การกระจายรายได้หรือการจัดสรรค่าตอบแทน เช่น ค่าจ้าง กำไร และค่าเช่า เรียกว่า การวิภาคกรรม (Income Distribution) และการค้าขายระหว่างประเทศที่ต้องผ่านระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราหรือการปริวรรตเงินตรา (Foreign exchange)

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ (2546 : 189) ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนโดยสรุปว่าเศรษฐกิจชุมชน คือ ระบบการผลิต การแลกเปลี่ยนและการวิภาคชุมชนที่มีความสอดคล้องกับชีวิตเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมภายใต้เงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เศรษฐกิจชุมชนไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่สนับสนุนให้ผู้เป็นเจ้าของ “ทุน” แสวงหาประโยชน์สูงสุดเพื่อตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ใช่ระบบเศรษฐกิจที่ควบคุมโดยรัฐบาลและการจากรัฐ “เศรษฐกิจชุมชน” เป็นระบบเศรษฐกิจที่สมาชิกของชุมชนร่วมกันบริหารจัดการโดยมุ่งให้บรรลุถึง “ความพอเพียง” “ความเป็นธรรม” และ “ความสงบสุข” ภายในชุมชน

1.4.3 ระบบเศรษฐกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2548 :113 – 115) ได้เสนอระบบเศรษฐกิจชุมชนไว้ ดังนี้

1.องค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วยหน่วยย่อย คือ

1.1 ระบบทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ทุนธรรมชาติของชุมชน

1.2 ระบบการจัดสรรและแบ่งปันทรัพยากรและรายได้ทั้งในระหว่างสมาชิกชุมชนและกับหน่วยงาน บุคคลภายนอก ทั้งของรัฐหรือเอกชน

1.3 ระบบสุขภาพ การดูแลสุขภาพตัวเองในวิถีการกิน การอยู่ การทำงาน ซึ่งเป็น การป้องกันและรักษา

1.4 ระบบทุน การสะสม การออมทุนที่เป็นเงิน ผลผลิต ทรัพยากร เพื่อเป็นต้นทุน เป็นทุนหมุนเวียน และเป็นฐานสวัสดิการ

1.5 ระบบสวัสดิการ การจัดการให้เกิดความมั่นคงในด้านต่าง ๆ วันนี้และวันหน้า

1.6 ระบบวิสาหกิจชุมชน การจัดการกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การผลิต การแปรรูป การบริโภค การตลาด อย่างเป็นระบบและแบบแผนพลัง

2.การจัดการทรัพยากรและทุนชุมชน

ระบบเศรษฐกิจชุมชนเป็นการจัดการทรัพยากรและทุนชุมชน ซึ่งมีลักษณะและ เป้าหมายที่สำคัญ 6 ประการ คือ

2.1 การผลิต ตั้งแต่การผลิตขั้นพื้นฐานไปถึงการแปรรูป การดำเนินการเป็นกลุ่ม ร่วมกันเป็นวิสาหกิจชุมชน

2.2 การบริโภค การผลิตเพื่อตอบสนองของความจำเป็นและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น และส่งส่วนที่เหลือไปนอกชุมชน

2.3 การตลาด การจัดการผลิตให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนและของตลาด สามารถแยกแยะผลผลิตที่เหมาะสมกับตลาดแต่ละประเภท

2.4 การลงทุน เน้นที่การทำวิสาหกิจชุมชน โดยการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ

2.5 การออม การออมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นทุนสวัสดิการ

2.6 สวัสดิการ การจัดการให้เกิดความมั่นคงอย่างน้อยความจำเป็นขั้นพื้นฐานด้วย ปัจจัยที่เกิดจากการจัดการระบบเศรษฐกิจ ทำให้อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนา ตนเอง

3.หลักคิดว่าด้วยเศรษฐกิจชุมชน

3.1 เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชนเริ่มจากการจัดการทรัพยากรและทุนเพื่อให้ ครอบครัวสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างน้อยในขั้นพื้นฐาน มีการจัดการเกื้อกูลกันในชุมชนและ เครือข่ายได้อย่างพอเพียง

3.2 ศักยภาพ ชุมชนมี “คน ความรู้ ทรัพยากร” ไม่ได้ “โง่ จน เจ็บ” แต่ขาด โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเอง ไม่มีความรู้ในการจัดการทรัพยากรให้เกิด ประโยชน์แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

3.3 ทุนชุมชน ชุมชนมีทุนอย่างน้อย 3 ประการ คือ

3.3.1 ทรัพยากรอันเป็นความหลากหลายทางชีวภาพ

3.3.2 ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3.3 ทุนทางสังคม หรือกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน พึ่งพาอาศัยกัน รวมถึงจารีตประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรม

3.4 ระบบ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกัน แบบฉีกพลังที่ให้ผลทวีคูณ เกิดความเกื้อกูลกัน เสริมเติมให้สมบูรณ์ ทำให้ประหยัดแรงงาน พลังงาน ทุน ทรัพยากรและทำให้เกิดประสิทธิภาพแบบทวีคูณ

3.5 การเรียนรู้และการจัดการ หัวใจของระบบเศรษฐกิจชุมชน คือ การเรียนรู้และการจัดการ การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ ชุมชนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และจัดการชีวิตตนเองได้

1.4.4 เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง : แนวคิดทฤษฎีใหม่

ทฤษฎีใหม่ในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการบริหารจัดการที่ดินขนาดเล็ก (15 ไร่) และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรต้องมีความขยันและใช้ความรู้ในการดำเนินการยกระดับผลผลิตในไร่นาของตนให้พอเพียงกับการดำรงชีพได้อย่างปกติในทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ การดำเนินการตามทฤษฎีใหม่ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่หนึ่ง พออยู่ พอกิน ในพื้นที่ 15 ไร่ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ 30 : 30 : 30 : 10 สูตรในการทำเกษตรพออยู่พอกินคร่าว ๆ คือแต่ละแปลงประกอบด้วยนา 5 ไร่ พืชไร่ และสวน 5 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ ลึก 4 เมตร จุน้ำประมาณ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ที่อยู่อาศัยอื่น ๆ 2 ไร่

ขั้นที่สอง รวมพลังในรูปกลุ่ม/สหกรณ์ เกษตรกรรวมกันในกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมแรงผลิต การตลาด การเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคมศาสนา

ขั้นที่สาม รวมมือกับแหล่งเงิน (ธนาคารและแหล่งพลังงาน บริษัทน้ำมัน จัดตั้งบริหารโรงสี บริหารร้านสหกรณ์ การลงทุน พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยทุกฝ่ายได้ประโยชน์

ในการปฏิบัติตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรหลายประการ คือ

1. เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง มีฐานะ พออยู่พอกินตามสมควร แก่อัตภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยาก และเลี้ยงตนเองได้

2. ในหน้าแล้งสามารถนำน้ำที่เก็บไว้ในสระมาใช้ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาจากชลประทาน และในยามที่เกิดอุทกภัยก็สามารถช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง

3. การปลูกพืชหลายชนิด และการเลี้ยงปลา ทำให้เกษตรกรมีอาหารบริโภคตลอดทั้งปี อีกทั้งผลิตผลที่เหลือจากการบริโภคก็สามารถนำไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกด้วย

4. ความร่วมมือร่วมใจกันในชุมชน นอกจากจะก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีแล้วยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานอีกด้วย

5. ดินที่ได้จากการขุดสระน้ำ โดยเฉพาะหน้าดินเป็นดินดีสามารถนำไปปลูกพืชต่าง ๆ ได้ โดยนำมาเกลี่ยคลุมดินชั้นล่างที่เป็นดินไม่ดี หรืออาจนำมาทำขอบสระ หรือยกร่องสำหรับปลูกไม้ผล

นับได้ว่าทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรที่มีความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติไม่ต้องอาศัยเทคนิคที่สลับซับซ้อนและเกษตรกรสามารถนำไปดำเนินการได้ด้วยตนเองอันจะเป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย (Synthesis of Research)

2.1 ความหมายการสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นการนำหน่วยย่อย ๆ หรือส่วนต่าง ๆ มาประกอบให้เป็นเนื้อเรื่องเดียวกัน โดยไม่เคยมีการนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้รวมเข้าด้วยกันมาก่อน เพื่อให้เกิดความรู้หรือสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา การสังเคราะห์จำแนกได้ 3 ประเภท (อุทุมพร จามรมาน 2527 : 1) คือ

1. การสังเคราะห์จนได้ผลผลิต โดยอาศัยหน่วยย่อย ๆ ของการสื่อความหมายได้แก่ การพัฒนาการสื่อความหมาย การพูด การบอก ภาษา ท่าทาง ความรู้สึก ประสบการณ์ ให้ผู้อื่นได้ทราบหรือเข้าใจได้ การวัดผลการสังเคราะห์ระดับนี้พิจารณาจากความสามารถในการเรียบเรียงหรือเล่าประสบการณ์ส่วนตัวได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ

2. การสังเคราะห์จนได้ผลผลิตจากการวางแผนงานหรือจากข้อเสนอ เพื่อให้นำไปปฏิบัติ ได้แก่ การพัฒนาการทำงาน หรือพัฒนาแนวความคิดแต่ละคน จนถึงขั้นนำไปปฏิบัติ เช่น ผลการประชุมวางแผนแล้วนำไปใช้จนเกิดผลสำเร็จ

3. การสังเคราะห์สิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น ได้แก่ ความสามารถจัดความสัมพันธ์ของสิ่งที่เป็นนามธรรม เพื่อจำแนกหรืออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ หรือการเชื่อมโยงแนวความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อจะอธิบายปัญหาหรือการเชื่อมโยงทฤษฎีจนได้ข้อค้นพบใหม่ทางคณิตศาสตร์

การสังเคราะห์งานวิจัยดำเนินการได้เป็นสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ได้แก่กิจกรรมการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบการวิจัยและกำหนดสมมติฐาน ลักษณะที่สอง เป็นการวิจัยเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยและสังคม

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2530 : 26) ให้ความหมายโดยสรุปว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นระเบียบวิธีการศึกษาข้อเท็จจริง เพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ หลาย ๆ เรื่อง มาศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอข้อสรุปอย่างเป็นระบบให้ได้คำตอบของปัญหาที่เป็นข้อยุติ

ส่วน อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2531 : 1) ให้ความหมายไว้ว่า การสังเคราะห์หมายถึง การนำส่วนย่อยมาประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การบรรยายความรู้สึกโดยการนำคำต่าง ๆ มาประกอบเข้าด้วยกัน หรือการทำงานบางอย่างจนเกิดผลโดยมาจากการประชุมระดมสมอง หรือการสร้างทฤษฎีใหม่โดยการเชื่อมโยงทฤษฎีเก่าเข้าด้วยกัน

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2549 : 218) ให้นิยามไว้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัย (Synthesis of Research) เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ต้องการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยศึกษาวิเคราะห์จากงานวิจัยในปัญหาเดียวกันหลาย ๆ เรื่องที่ทำไว้แล้วในอดีต การศึกษาและการวิเคราะห์จะต้องทำอย่างมีระบบ ระเบียบ เพื่อให้ได้ข้อสรุปของปัญหาการวิจัยนั้น

การสังเคราะห์งานวิจัย มีชื่อที่มีความหมายใกล้เคียงและบางแห่งก็ใช้แทนการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งมีอยู่หลายคำ เช่น การวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ (The Analysis of Analysis) ระเบียบวิธีการบูรณาการงานวิจัย (Method of Integrating Research) ระเบียบวิธีผสมงานวิจัย (Method Combining Research) การวิจัยงานวิจัย (Research of Research)

2.2 พัฒนาการของการสังเคราะห์งานวิจัย

อุทุมพร จามรมาน (2527 : 7-10) ได้กล่าวจำแนกถึงพัฒนาการของการสังเคราะห์งานวิจัยไว้ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การนำผลการวิจัยมารวมกัน ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1. การนำบทคัดย่อหรือผลสรุปของงานวิจัยแต่ละเรื่องมาเรียงต่อกัน บทคัดย่อหรือบทสรุปดังกล่าวมักจะคลุมปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ สมมติฐาน วิธีดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย การนำเสนอผลการสังเคราะห์จะทำให้ผู้อ่านทราบว่า ใครทำอะไร อย่างไร ได้ผลอย่างไร

2. การอ่านรายงานวิจัยจนเกิดความเข้าใจและนำผลการวิจัยมาเชื่อมโยงกับปัญหา เพื่อให้รู้ว่าใครทำอะไร ได้ผลอย่างไร และอยู่ตรงไหนของหัวข้อใหญ่นั้น

ระยะที่ 2 เป็นการเริ่มต้นนำเทคนิคสถิติมาสังเคราะห์ ในระยะนี้เริ่มมีการใช้ตัวเลข หรือความถี่ของงานเข้ามานับด้วยกัน ได้แก่

1. วิธีการนับคะแนนเสียง (Vote Counting Method) ใช้กับการนับจำนวนงานวิจัย จำแนกตามผลการทดสอบสมมติฐานซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีผลการวิจัยมีนัยสำคัญทางสถิติไปในทางเดียวกัน กลุ่มที่มีผลการวิจัยมีนัยสำคัญทางสถิติแต่ทิศทางต่างกันและกลุ่มที่มีผลการวิจัยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แล้วนับความถี่ของงานวิจัยแต่ละกลุ่ม แล้วสรุปผลตามกลุ่มที่มีความถี่สูงสุด

2. วิธีการนำค่าความน่าจะเป็นโดยนำค่าดังกล่าวมารวมเป็นค่าความน่าจะเป็นของงานวิจัยทั้งหมด จุดอ่อนของวิธีการนี้คือไม่สามารถระบุปริมาณของผลวิจัย จึงได้เกิดการพัฒนากการสังเคราะห์งานวิจัยแนวที่สาม คือ การประมาณค่าดัชนีมาตรฐานหรือขนาดอิทธิพลของงานวิจัย

ระยะที่ 3 เป็นการเน้นที่ค่าความมากน้อยของผล เป็นการสังเคราะห์หาขนาดของผล (Effect Size) หรือเรียกเทคนิควิธีที่ใช้ในขั้นนี้ว่า การวิเคราะห์แบบเมตต้า (Meta Analysis) เป็นการนำวิธีการทางสถิติมาประมาณค่าขนาดอิทธิพลจากงานวิจัย เพื่อหาข้อสรุปอย่างมีระบบจากงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาการวิจัยเดียวกัน

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 33-34) กล่าวถึงความเป็นมาและหลักในการสังเคราะห์งานวิจัยว่า การสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) หรือการปริทัศน์งานวิจัย (Research Review) เป็นระเบียบวิธีการศึกษาตามระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์เพื่อตอบปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ มาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ หรือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำเสนอข้อสรุปอย่างมีระบบให้ได้คำตอบปัญหาวิจัยที่ต้องการ (Light และ Pillemer 1984, Glass, McGaw และ Smith 1981, Mullen 1989) การดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยทำได้สองแบบ แบบแรกเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย การสังเคราะห์งานวิจัยแบบนี้คือกิจกรรมสำคัญในการศึกษารายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนั่นเอง แบบที่สองเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ในตัว ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยแบบนี้เป็นประโยชน์ต่อการหาคำตอบปัญหาวิจัยที่เป็นข้อสรุปที่มีความลึกซึ้ง ซึ่งนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการ และเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยและสังคมได้อย่างกว้างขวาง

การสังเคราะห์งานวิจัยมีข้อตกลงเบื้องต้น 2 ประการ คือ ประการแรก งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์แต่ละเรื่องให้ข้อค้นพบแต่ละมุมของปรากฏการณ์ที่นักวิจัยต้องการศึกษา ประการที่สอง เมื่อนำผลการวิจัยมาสังเคราะห์รวมกัน ผลการสังเคราะห์ที่ได้รับจะมีความกว้างขวางและลุ่มลึกมากกว่าที่จะได้รับจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง

2.3 ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัย จำแนกได้ 2 ลักษณะ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ 2549 : 219-220) คือ

1. การสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) เป็นการสังเคราะห์เชิงตรรกวิทยา อาศัยหลักการเหตุผลและความรู้ ความชำนาญของผู้วิจัยประกอบ ซึ่งเป็นการบรรยายสรุปผลการวิจัยจากเรื่องต่าง ๆ มาเรียบเรียงใหม่ให้ต่อเนื่อง ผสมกลมกลืนเรียงตามลำดับเนื้อหาประเด็นปัญหาการวิจัยเพื่อให้เห็นว่า การวิจัยในปัญหานั้นที่นำมาสังเคราะห์ มีการทำวิจัยเรื่องใดบ้างหรือประเด็นอะไร การสังเคราะห์เชิงคุณภาพนี้คล้ายกับการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review Related Literatures)

2. การสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Synthesis) เป็นการสังเคราะห์เชิงสถิติ ตัวเลขโดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์ทางสถิติเข้าช่วยเพื่อหาข้อสรุปผลของการสังเคราะห์ งานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์เชิงปริมาณได้ต้องเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนมากจะเป็นงานวิจัยประเภทการทดลองและการหาความสัมพันธ์ ผลการวิจัยเสนอเป็นค่าสถิติต่าง ๆ

นอกจากนี้ สุวิมล ว่องวาณิช (2546 : 133) เสนอวิธีการสังเคราะห์ที่นิยมใช้ 2 วิธี คือ

วิธีแรกเป็นการสังเคราะห์เนื้อหาสาระเฉพาะส่วนที่เป็นข้อค้นพบของรายงานการวิจัย โดยใช้วิธีบรรยาย (Narrative Method) และ/หรือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิธีที่สองเป็นการสังเคราะห์ทั้งส่วนที่เป็นลักษณะงานวิจัย รายละเอียดวิธีการดำเนินงานวิจัยโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์อภิมาน (Meta-Analysis) อันเป็นการสังเคราะห์เชิงปริมาณที่ต้องใช้ระเบียบวิธีทางสถิติ ผลจากการสังเคราะห์เชิงบรรยายจะได้บทสรุปรวมทั้งข้อค้นพบของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์โดยอาจยังคงสาระของงานวิจัยแต่ละเรื่องไว้ด้วย หรืออาจจะนำเสนอบทสรุปรวมในลักษณะภาพรวมโดยไม่คงสาระของงานวิจัยแต่ละเรื่องก็ได้ ในขณะที่วิธีการสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์อภิมานเป็นการนำเสนอข้อค้นพบจากงานวิจัยทุกเรื่องในหน่วยมาตรฐานเดียวกันและบูรณาการ (Integration) ข้อค้นพบของรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้งหมดพร้อมทั้งแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะงานวิจัย

2.4 ขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัย

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2530:27-29) กล่าวถึงขั้นตอนในการสังเคราะห์งานวิจัยโดยทั่วไป ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การกำหนดหัวข้อปัญหา การสังเคราะห์งานวิจัยเริ่มจากการกำหนดปัญหาให้ชัดเจน ซึ่งต้องเป็นปัญหาที่มีการทำวิจัยอย่างน้อย 2 ราย เป็นปัญหาที่มีคุณค่าน่าสนใจและเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบแน่ชัด มักเป็นปัญหาที่นักวิจัยสนใจและทำการวิจัยเป็นจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่เหมาะสมต่อการสังเคราะห์งานวิจัย

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหา เมื่อกำหนดปัญหา ผู้สังเคราะห์ต้องนิยามปัญหาให้ชัดเจน โดยศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาให้ชัดเจนเพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดแบบแผนและสมมุติฐานการวิจัย

ขั้นที่ 3 การเสาะค้น คัดเลือกและรวบรวมงานวิจัย

1. การคัดเลือกงานวิจัย ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องค้นคว้าและเสาะหางานวิจัยทั้งหมดเกี่ยวกับปัญหาที่กำหนดไว้ซึ่งส่วนใหญ่จะได้จากวิทยานิพนธ์ บทความวิจัย วารสารงานวิจัยต่าง ๆ

2. การคัดเลือกงานวิจัย ผู้สังเคราะห์งานวิจัย ต้องศึกษา ตรวจสอบงานวิจัยแต่ละเรื่องอย่างละเอียด ต้องสร้างเกณฑ์ในการคัดเลือกงานวิจัยและคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณภาพดี มีความเที่ยงตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การรวบรวมผลการวิจัย เมื่อคัดเลือกงานวิจัยแล้วก็รวบรวมรายละเอียดและผลการวิจัยของงานวิจัย รวบรวมโดยการจดบันทึก ถ่ายเอกสาร หรือกรอกแบบฟอร์มก็ได้ ทั้งนี้ผู้สังเคราะห์ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้และครบถ้วนสมบูรณ์

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัย ขั้นตอนนี้เป็นการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งประกอบด้วยผลการวิจัย รายละเอียด ลักษณะและวิธีการวิจัยจากงานวิจัยทั้งหมด เพื่อสังเคราะห์หาข้อสรุป จากนั้นจึงแปลความหมายผลการวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัย

ขั้นที่ 5 การเสนอรายงานการสังเคราะห์งานวิจัย มีหลักการเช่นเดียวกับการเขียนรายงานการวิจัยทั่วไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3.1 ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นกระบวนการสร้างข้อสรุปแบบนิรนัยจากข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการแจกแจงความถี่ของเนื้อหาหรือประเด็นที่เกิดขึ้นแล้วนับ แต่นักวิจัยบางท่านกล่าวว่าการวิเคราะห์เนื้อหาอาจไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการเชิงปริมาณก็ได้ เพียงแต่ให้การระบุคุณลักษณะของข้อความหรือสาระอย่างมีระบบ และเป็นสภาพวัตถุวิสัยหรือความเป็นปรนัย (สิน พันธ์พิณิจ 2549 : 290)

สุภางค์ จันทวานิช (2551 : 144-145) ให้นิยามว่า การวิเคราะห์เนื้อหา คือเทคนิคการวิจัยที่พยายามจะบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสารโดยใช้วิธีการเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ และเน้นสภาพวัตถุวิสัย (Objectivity) การบรรยายนี้เน้นที่เนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความพิจารณาจากเนื้อหาโดยผู้วิจัยไม่มีอคติหรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ไม่เน้นการตีความหรือหาความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง หรือความหมายหรือระหว่างบรรทัด สำหรับนักวิจัยบางคนถือว่าการวิเคราะห์เนื้อหาอาจไม่จำเป็นต้องเป็นวิธีการเชิงปริมาณก็ได้ เพียงแต่ให้การระบุคุณลักษณะเฉพาะของข้อความหรือสาระอย่างมีระบบและเป็นสภาพวัตถุวิสัย เราอาจกล่าวได้ว่า การวิเคราะห์เนื้อหาจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1. ความเป็นระบบ 2. ความเป็นสภาพวัตถุวิสัย และ 3. กรอบแนวคิดทฤษฎี โดยในเอกสารหรือตัวบทที่จะวิเคราะห์นั้นต้องมีองค์ประกอบหลัก ๆ 6 ประการ ได้แก่

1. แหล่งที่มาของข้อความหรือสาระ ได้แก่ ผู้สื่อ (source/sender)
2. กระบวนการใส่ความหมายของสาระ (encoding process)
3. ตัวสาระ หรือข้อความ (message)
4. วิธีถ่ายทอดสารไปยังผู้อื่น (channel of transmission)
5. ผู้รับสาร (detector)
6. กระบวนการถ่ายทอดความหมายของสาร (decoding process)

ในกรอบแนวคิดนี้ ตัวสารหรือข้อความเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นวิธีวิจัยที่สามารถช่วยวิเคราะห์ตัวสาระหรือข้อความที่ถูกสื่อได้เป็นอย่างดี

3.2 กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา

กระบวนการในการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (สิน พันธ์พิณิจ 2549: 290)

1. การให้คำนิยามลักษณะเฉพาะของเนื้อหาที่น่าสนใจ พร้อมกับพิจารณาจำแนกประเภทของเนื้อหาหรือประเด็นบนพื้นฐานของทฤษฎี
2. การกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกและการบันทึกลักษณะของเนื้อหา
3. การเลือกหน่วยวิเคราะห์ซึ่งอาจเป็นกิจกรรม ถ้อยคำ ข้อความ เนื้อหาแต่ละตอน แต่ละย่อหน้า

4. การอ่านข้อมูลและบันทึกความถี่ของประเด็นในเนื้อหา การนับความถี่ของประเด็นในเนื้อหา มีความแตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

4.1 การนับจำนวนของประเด็นที่หรือประเด็นที่ไม่มี จะทำให้เราทราบอัตราของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

4.2 การนับจำนวนเวลาที่เกิดขึ้นของประเด็น จะช่วยให้เราทราบถึงความหนักแน่นหรือความสำคัญของประเด็น

สุภางค์ จันทวานิช (2551 : 146-147) ได้แสดงขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ดังนี้

1. ผู้วิจัยต้องตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นสำหรับการคัดเลือกเอกสารและหัวข้อที่จะทำการวิเคราะห์
2. ผู้วิจัยต้องวางเค้าโครงของข้อมูลโดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความในเอกสารที่จะถูกนำมาวิเคราะห์แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (categories) การทำเช่นนี้จะช่วยให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ ผู้วิเคราะห์สามารถตัดสินใจได้ว่าจะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบท (text) และจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป
3. ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงบริบท (context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลเอกสารที่นำมาวิเคราะห์

4. โดยปกติการวิเคราะห์เนื้อหาจะทำกับเนื้อหาที่ปรากฏ (manifest content) ในเอกสารมากกว่ากระทำกับเนื้อหาที่ซ่อนอยู่ (latent content)

5. สำหรับนักวิจัยเชิงปริมาณเมื่อได้ทำตามขั้นตอนที่ 4 แล้ว ก็ถือว่าผู้วิจัยจะลงมือสรุปข้อมูลอย่างแม่นยำ และนำข้อมูลไปอ้างกับประชากรทั้งหมดได้ แต่สำหรับนักวิจัยเชิงคุณภาพเห็นว่าการดึงคำหรือข้อความที่ปรากฏอาจไม่ได้แสดงถึงความสำคัญของคำหรือข้อความนั้นก็ได้ ฉะนั้นวิธีการเชิงคุณภาพจึงน่าจะมีส่วนช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นอย่างดี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนโดยการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยได้เสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้วิธีวิทยาแบบการสังเคราะห์งานวิจัย ดังนี้

อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ (2543) ศึกษาเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง: การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภิमान” โดยการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบความคิดในการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ทั้งระดับดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิตเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน รวมทั้งการเข้าร่วมประชุมสัมมนาเรื่องเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็งและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น แล้วนำมาสรุปกรอบความคิดเบื้องต้นนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วยการสำรวจงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การรวบรวมงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ แล้วคัดเลือกงานวิจัยที่ได้มาจากการคัดเลือกอย่างละเอียด

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์งานวิจัย โดยผู้วิจัยอ่านงานวิจัยอย่างละเอียดแล้วกำหนดกรอบแสดงความเกี่ยวข้องระหว่างงานวิจัยโดยจับประเด็นจากตามวัตถุประสงค์และกรอบความคิดในการวิจัย หลังจากนั้นดำเนินการแปลความหมายหรือตีความหมายเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยใน 3 ลักษณะ คือ การแปลความเทียบกลับไปกลับมา การแปลความหมายเชิงหักล้าง และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง แล้วนำผลการแปลความหมายเทียบเคียงมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เป็นภาพรวมของงานวิจัยทุกเรื่องในประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบความคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปรายงานผลการสังเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่รับรู้และตระหนักในปัญหาจากการที่สมาชิกในชุมชนประสบปัญหาและรับรู้เอง เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในชุมชนทั้งหมด เป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน การวิเคราะห์ปัญหาชุมชนจะวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อยหรือที่ประชุมหมู่บ้าน เลือกแนวทางการแก้ปัญหาโดยการลองผิดลองถูก กิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่ได้แก่ การศึกษาประสบการณ์จากชุมชนอื่น/การศึกษาดูงาน/การทัศนศึกษา การสนทนาปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ฐานการเรียนรู้ประกอบด้วย ฐานการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ สมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน และฐานการเรียนรู้นอกชุมชน ได้แก่ ชุมชน บุคคล องค์กรภายนอก

เนื้อหา/องค์ความรู้ ประกอบด้วย เนื้อหาด้านปัญหา/ความต้องการพัฒนาและด้านการแก้ปัญหา/พัฒนาชุมชน โดยเนื้อหาที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำมาหากิน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือ สมาชิกมีคุณธรรม จริยธรรม สมาชิกเห็นประโยชน์ของการพัฒนา ร่วมกัน ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น การแก้ปัญหาเกิดจากชุมชนเอง

ปัจจัยภายนอกที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ ได้แก่ แนวคิดและการปฏิบัติของนักพัฒนาภายนอก การสนับสนุนจากองค์กร/แหล่งทรัพยากรภายนอก

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

บุบผา เมฆศรีทองคำ (2547) ศึกษาเรื่อง “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา” โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเริ่มต้น ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา แล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยหลังจากนั้นศึกษาวิธีวิทยาการวิจัยแบบ “การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน” จากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำผลจากการศึกษาทั้งสองข้อมาสังเคราะห์สรุปเป็นแนวคิดในการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตัดสินใจเลือกงานวิจัยเพื่อนำมาสังเคราะห์ โดยการสำรวจรายชื่อ งานวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นวิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ที่ทำสำเร็จในปี พ.ศ. 2540 – 2545 ที่มีประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยมีงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์จำนวน 10 เรื่อง โดยใช้เครื่องในการคัดเลือกคุณภาพงานวิจัยแบบมาตรฐานค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยประเด็นใหญ่ 5 ประเด็น โดยแบ่งเป็นประเด็นย่อย 14 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริคส์ (Scoring Rubrics)

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอ่านงานวิจัย โดยทำการอ่านซ้ำ ๆ ในเนื้อหาวิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์แต่ละเรื่องอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาโดยไม่ต้องมีการตีความ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นกำหนดกรอบแสดงความเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยจับประเด็นจากข้อค้นพบของงานวิจัยตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย รวมทั้งทำตารางแสดงความเกี่ยวข้องของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นแปลความหมายเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยการแปลความหมายหรือตีความหมายเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยใน 3 ลักษณะ คือ การแปลความเทียบกลับไปกลับมา การแปลความหมายเชิงหักล้าง และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง ในกรณีที่มีการแปลความหมาย 2 แบบข้างต้น

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นสังเคราะห์การแปลความหมาย โดยการนำผลการแปลความหมายมาเทียบเคียงกันมาสังเคราะห์ในลักษณะทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เป็นภาพรวมของงานวิจัยทุกเรื่อง

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นสรุปรายงานผลการสังเคราะห์ โดยการดำเนินการสรุปและเขียนรายงานวิจัย

ผลการสังเคราะห์ มี 2 ประเด็นที่ปรากฏในงานวิจัยทั้ง 10 เรื่อง ได้แก่ 1) ประเภทบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ ผู้ปกครองนักเรียนกับกลุ่มผู้นำชุมชนและนักการเมืองท้องถิ่น และ 2) ลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ ร่วมสละเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทางโรงเรียนและเป็นวิทยากรในชั้นเรียน/ให้สัมภาษณ์นักเรียน จากการเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของผลการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มงานวิจัยที่สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยอุปสรรคที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายและมีครอบคลุมหลายประเด็นและกลุ่มงานวิจัยที่ไม่ค่อยมีสารสนเทศ และข้อค้นพบเกี่ยวกับงานวิจัยดังกล่าวพบว่ามีคุณลักษณะงานวิจัยที่แตกต่างกัน 7 ประเด็น คือ ประเภทงานวิจัย ระดับการศึกษา สถาบันที่ผลิตงานวิจัย ปีที่ทำงานวิจัย ประเด็นวิจัยที่ศึกษา บริบทของโรงเรียนที่ศึกษาและพื้นที่ที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์ พบว่า มี 4 ปัจจัยในการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ 1) ปัจจัยโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนให้โอกาสชุมชน ลักษณะของโรงเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพ เป็นต้น 2) ปัจจัยผู้บริหาร ได้แก่ ภูมิหลัง ผู้บริหารที่มีคุณภาพ คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงาน การเห็นคุณค่าของชุมชน เป็นต้น 3) ปัจจัยครู ได้แก่ ภูมิหลัง ผู้บริหารที่มีคุณภาพ คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะการทำงาน การเห็นคุณค่าของชุมชน เป็นต้น 4) ปัจจัยชุมชน ได้แก่ ลักษณะของชุมชน ภูมิหลังของคนในชุมชน ความรู้สึกผูกพันกันในชุมชน ความศรัทธาต่อบุคลากรในโรงเรียน ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน การเห็นคุณค่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นางลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวาณิช (2542) ทำการวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์อภิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์รายงานการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 323 เรื่อง โดยการสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์อภิมานงานวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้แบบการวิจัยเชิงทดลอง แบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์และการเปรียบเทียบ จำนวน 144 เรื่อง และการสังเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยที่เป็นการวิจัยเชิงคุณลักษณะและการวิจัยแบบบรรยาย จำนวน 179 เรื่อง

ผลการวิเคราะห์ในการวิเคราะห์อภิมาน พบว่า มีการทำวิจัยตามแนวยุทธศาสตร์แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาด้านการเรียนการสอน การบริหารการศึกษา การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลและการศึกษาภาคบังคับ มีงานวิจัยประมาณครึ่งหนึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ที่ทำโดยครู/อาจารย์และส่วนใหญ่มีผู้ตีพิมพ์ในวารสารด้านคุณภาพงานวิจัย พบว่า งานวิจัยที่มีคุณภาพสูงได้แก่งานวิจัยที่ทำโดยครู/อาจารย์/ศึกษานิเทศก์

ผลการวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัย จำนวน 179 เรื่อง โดยแยกเป็น 10 กลุ่ม ตามวัตถุประสงค์งานวิจัยแต่ละเรื่อง ซึ่งส่วนมากทำการวิจัยด้านการบริหารการศึกษา การบริหารบุคคล การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร รองลงมาคือการศึกษาด้านปัญหาและวิธีการแก้ไขเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา

ผลการศึกษาได้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประการแรก ควรกระตุ้นและสนับสนุนให้นักการศึกษาทำการวิจัยขั้นสูงในสาขาที่มีการวิจัยน้อย ให้มากขึ้น ประการที่สอง ควรมีการนำผลการวิจัยตามตัวแปรที่ให้ค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลสูงไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ประการที่สาม องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยควรได้รับการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการฝึกอบรมทำวิจัย และจัดกิจกรรมการเผยแพร่ผลงานวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนจัดให้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเกี่ยวกับผลการวิจัย ประการสุดท้าย สำหรับการวิจัยต่อไปในอนาคต นักวิจัยควรต้องรายงานค่าสถิติเป็นผลการวิจัยเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์อภิมานต่อไป ควรมีการพัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์อภิมานให้ได้ผลการวิเคราะห์ถูกต้องและแปลความหมายได้ครอบคลุมมากขึ้น และควรมีการนำวิธีวิเคราะห์ทางสถิติขั้นสูง เช่น ลิสเรล เอช.แอล.เอ็ม มาใช้เพื่อให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดสวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการภายในชุมชน ด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย การพัฒนาอาชีพ การช่วยเหลือผู้พิการ ผู้สูงอายุ และความมั่นคงของคนในชุมชน จากการศึกษาแนวคิดของนักคิด นักวิชาการที่หลากหลาย และผลการวิจัยต่าง ๆ จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. การจัดสวัสดิการชุมชนเกิดจากฐานของชุมชน 4 อย่าง คือ

1.1 ฐานด้านการเงินภายในชุมชน ได้แก่กลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่มีการนำผลกำไรมาจัดสรรแก่สมาชิกและเพื่อสาธารณประโยชน์

1.2 ฐานด้านการผลิต การช่วยกันผลิตสินค้าในชุมชนออกมาจำหน่ายและนำผลกำไรมาจัดสรรประโยชน์

1.3 ฐานด้านกองทุนหมุนเวียนในชุมชน การนำเอาผลกำไรจากกองทุนหมุนเวียนต่าง ๆ มารวมกันและจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กในชุมชน

1.4 ฐานอุดมการณ์/ศาสนา การจัดสวัสดิการชุมชนที่มีพื้นฐานจากอุดมการณ์หรือศาสนา เช่น กองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนของชาวพุทธ กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น

2. รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งมีรูปแบบการจัด 4 ลักษณะ คือ

2.1 รูปแบบการระดมทุนเพื่อใช้สร้างอาชีพและพัฒนาอาชีพของสมาชิก โดยเป็นการระดมทุนร่วมกัน

2.2 รูปแบบการพัฒนา โดยอาศัยศักยภาพภายในชุมชนรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อลดการเอาเปรียบจากองค์กรภายนอก

2.3 รูปแบบการจัดตั้งองค์กรเพื่อเป็นทุนในการแก้ไขปัญหาในชุมชน เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน เมื่อมีผลกำไรก็สามารถนำมาจัดสวัสดิการชุมชน เช่น ค่ารักษาพยาบาลช่วยเหลือผู้ประสพภัย ผู้สูงอายุ เป็นต้น

3. ปัจจัยเกี่ยวข้องกับการดำเนินการงานสวัสดิการชุมชน

3.1 ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่

3.1.1 พื้นฐานชุมชน ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำ คุณสมบัติของสมาชิก ทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน เป็นต้น

3.1.2 กิจกรรมร่วมทางสังคม ได้แก่ การประชุม การให้ความคิดเห็น การให้ความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน

3.1.3 ปัญหาหรือความต้องการของชุมชน

3.2 ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่

3.2.1 นโยบายภาครัฐ

3.2.2 การสนับสนุนจากภาครัฐ

3.2.3 การสนับสนุนจากองค์กรเอกชนและบุคคลภายนอก

3.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย

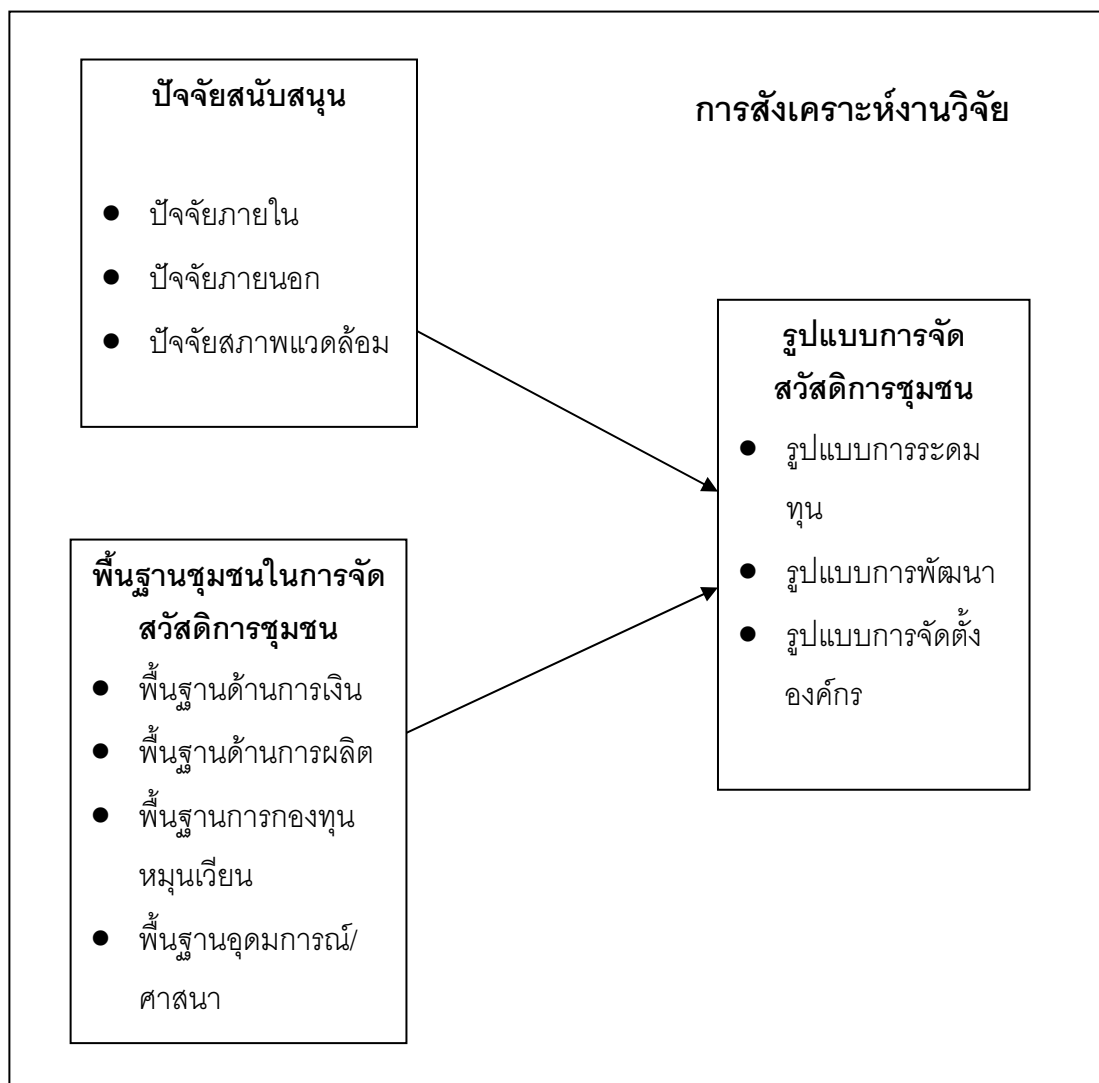
3.3.1 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ทุน รายได้

3.3.2 ด้านการเมือง ได้แก่ โครงสร้างการปกครองในชุมชน

3.3.3 ด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ ระบบเครือญาติ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา เป็นต้น

3.3.4 ด้านเทคโนโลยี

จากกรอบความคิดดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงเป็นแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงกรอบแนวคิดของการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อ 1) วิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 4) สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบความคิดในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการดำเนินการงานสวัสดิการชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน
2. ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดเบื้องต้นจากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการชุมชนเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อคิดเห็น จนได้กรอบความคิดเบื้องต้นในการวิจัยดังนี้

2.1 การจัดสวัสดิการชุมชนเกิดขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการภายในชุมชน ด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย การพัฒนาอาชีพ การช่วยเหลือผู้พิการ ผู้สูงอายุ และความมั่นคงของคนในชุมชน โดยเกิดจากพื้นฐานของชุมชน 4 อย่าง คือ

2.1.1 พื้นฐานด้านการเงินภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ที่มีการนำผลกำไรมาจัดสรรแก่สมาชิกและเพื่อสาธารณประโยชน์

2.1.2 พื้นฐานด้านการผลิต การช่วยกันผลิตสินค้าในชุมชนออกมาจำหน่ายและนำผลกำไรมาจัดสรรประโยชน์

2.1.3 พื้นฐานด้านกองทุนหมุนเวียนในชุมชน การนำเอาผลกำไรจากกองทุนหมุนเวียนต่าง ๆ มารวมกันและจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กในชุมชน

2.1.4 พื้นฐานอุดมการณ์/ศาสนา หมายถึง การจัดสวัสดิการชุมชนที่มีพื้นฐานจากอุดมการณ์หรือศาสนา เช่น กองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนของชาวพุทธ กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น

2.2 รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งมีรูปแบบการจัด 3 ลักษณะ คือ

2.2.1 รูปแบบการระดมทุนเพื่อใช้สร้างอาชีพและพัฒนาอาชีพของสมาชิก โดยเป็นการระดมทุนร่วมกัน

2.2.2 รูปแบบการพัฒนา โดยอาศัยศักยภาพภายในชุมชนรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อลดการเอาเปรียบจากองค์กรภายนอก

2.2.3 รูปแบบการจัดตั้งองค์กรเพื่อเป็นทุนในการแก้ไขปัญหาในชุมชน เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน เมื่อมีผลกำไรก็สามารถนำมาจัดสวัสดิการชุมชน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการงานสวัสดิการชุมชน

2.3.1 ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่

2.3.1.1 พื้นฐานชุมชน ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำ คุณสมบัติของสมาชิก ทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน เป็นต้น

2.3.1.2 กิจกรรมร่วมทางสังคม ได้แก่ การประชุม การให้ความคิดเห็น การให้ความร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน

2.3.1.3 ปัญหาหรือความต้องการของชุมชน

2.3.2 ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่

2.3.2.1 นโยบายภาครัฐ

2.3.2.2 การสนับสนุนจากภาครัฐ

2.3.2.3 การสนับสนุนจากองค์กรเอกชนและบุคคลภายนอก

2.3.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย

2.3.3.1 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ทุน รายได้

2.3.3.2 ด้านการเมือง ได้แก่ โครงสร้างการปกครองในชุมชน

2.3.3.3 ด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ ระบบเครือญาติ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา เป็นต้น

2.3.3.4 ด้านเทคโนโลยี

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. สํารวจรายชื่องานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ โดยมุ่งประเด็นที่งานวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนที่ดำเนินการในประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2549 โดยคัดเลือกงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1.1 สํารวจรายชื่องานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์จากฐานข้อมูลงานวิจัยสถาบันการศึกษา โดยใช้คำสำคัญในการค้น คือ “สวัสดิการ” “สวัสดิการชุมชน” แล้วตรวจสอบชื่อและบทคัดย่อว่ามีคุณลักษณะตรงตามประเด็นที่จะศึกษาหรือไม่

1.2 สํารวจรายชื่องานวิจัยจากฐานข้อมูลที่เป็นเอกสาร จากหอสมุดแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ฐานข้อมูลงานวิจัยของสถาบันต่าง ๆ

2. คัดเลือกงานวิจัยที่จะนำสังเคราะห์ โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (1) เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเกี่ยวกับงานสวัสดิการชุมชน (2) เป็นงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ซึ่งดำเนินการในประเทศไทยแล้วเสร็จในระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2549 ซึ่งงานวิจัยที่ได้รับคัดเลือกตามเกณฑ์นี้ไม่จำเป็นต้องศึกษาตามกรอบความคิดทุกประเด็น แต่ต้องมีอย่างน้อย 1 ประเด็น

จากเกณฑ์พิจารณาดังกล่าวผู้ศึกษาได้คัดเลือกงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ จำนวน 8 เรื่อง เนื่องจากเป็นการสังเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของชุมชน จึงเลือกเฉพาะงานวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาที่มุ่งหาความรู้ในเชิงลึก เป็นไปตามธรรมชาติในบริบทที่ศึกษา ผู้วิจัยสามารถใช้ตัวผู้วิจัยเองเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล อีกทั้งมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอกับประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์งานวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยตั้งปัญหาในการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินการงานสวัสดิการชุมชนว่ามีกระบวนการอย่างไร มีรูปแบบในการดำเนินงานอย่างไร และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการอย่างไรที่ส่งผลให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ

2. อ่านและทำความเข้าใจรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

3. รวบรวมเนื้อหาที่ได้จากรายงานการวิจัยบันทึกลงในแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย

4. นำข้อมูลจากแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยจัดแยกสาระตามกรอบที่กำหนด

5. วิเคราะห์เนื้อหาจากรายงานการวิจัยแต่ละกลุ่มให้ได้ข้อสรุปและรายงานผลการ

สังเคราะห์

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปรายงานการสังเคราะห์งานวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสรุป

รายงานการสังเคราะห์งานวิจัย โดยการสร้างข้อสรุปองค์ความรู้ตามกรอบวัตถุประสงค์การวิจัย 4 ข้อ คือ 1) วิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 4) สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริกส์ (Rubrics Score) โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพจากตำราที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการประเมินคุณภาพงานวิจัย

1.2 นำแนวคิดการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษามาสร้างข้อคำถาม จำนวน 25 ข้อ ในลักษณะแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ โดยพิจารณาจากภาพรวมของส่วนที่เป็นโครงสร้างสำคัญของงานวิจัยที่ประกอบด้วย คุณค่าของงานวิจัย นิยามปัญหาชัดเจน จุดมุ่งหมายของการวิจัยชัดเจน เอกสารที่เกี่ยวข้องเพียงพอและเหมาะสม วิธีการดำเนินการวิจัยชัดเจนและเหมาะสม การสรุปอภิปรายผลชัดเจน โดยมีเกณฑ์กำหนดระดับคะแนนและแปลความหมายค่าเฉลี่ยระดับคะแนน ดังนี้

เกณฑ์กำหนดระดับคะแนน

3	หมายถึง	คุณลักษณะงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก
2	หมายถึง	คุณลักษณะงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง
1	หมายถึง	คุณลักษณะงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย
0	หมายถึง	ไม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยระดับคะแนน

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
2.26 – 3.00	หมายถึง คุณลักษณะงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก
1.51 – 2.25	หมายถึง คุณลักษณะงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง
0.76 – 1.50	หมายถึง คุณลักษณะงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย
0.00 – 0.75	หมายถึง ไม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.3 นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุมตามประเด็นที่ประเมิน

1.4 นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและครอบคลุมประเด็นการประเมิน และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะบางประเด็น

1.4.1 คำถามกลุ่มใดเป็นกระบวนการ กลุ่มใดเป็นรูปแบบการดำเนินงาน กลุ่มใดเป็นองค์ความรู้

1.4.2 การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องควรระบุเป็นเอกสารจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้และทันสมัย

1.4.3 ความทันสมัยของเอกสารที่เกี่ยวข้องควรเป็นเอกสารที่ตีพิมพ์มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีนับจากปีที่ทำงานวิจัย

1.4.4 ประเด็นการตรวจสอบข้อมูล ควรระบุเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง (Triangulation)

1.5 นำแบบประเมินมาทดลองประเมินด้วยตัวเองร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องในการประเมินคุณภาพการวิจัย จำนวน 1 เรื่อง พบว่ามีความสอดคล้องกัน 20 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 80 แล้วนำผลการทดลองประเมินมาปรับปรุงแก้ไขจนได้ความสอดคล้องแล้วจึงนำมาเก็บรายละเอียดจากวิทยานิพนธ์เพื่อทำการประเมินคุณภาพงานวิจัยต่อไป

2. แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยโดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบ ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

2.2 สร้างแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยและคู่มือกำหนดค่าตัวแปรเพื่อบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ที่นำมาสังเคราะห์ตามรายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ คุณลักษณะเกี่ยวกับงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประเภทงานวิจัย สาขาวิชาที่ศึกษา สถาบันที่ผลิตงานวิจัย ระยะเวลาในการวิจัย ปีที่ทำงานวิจัย เสร็จ

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ทำงานวิจัย ได้แก่ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ของผู้วิจัย สถานที่ทำงาน

ข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหางานวิจัย ประกอบด้วย ประเด็นในการวิจัย วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

คุณลักษณะเกี่ยวกับวิธีวิทยา ได้แก่ การออกแบบงานวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง พื้นที่ที่ศึกษา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเกี่ยวกับผลของการวิจัย ได้แก่ ผลของการศึกษาที่ค้นพบจากงานวิจัยแต่ละเรื่อง

3. นำแบบบันทึกข้อมูลที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง

4. นำแบบบันทึกมาทดลองบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย จำนวน 1 เล่ม จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรง ถูกต้องเหมาะสมตามเนื้อหาและโครงสร้าง แล้วจึงนำไปเก็บรายละเอียดข้อมูลจากวิทยานิพนธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สืบค้นรายชื่อวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการงานสวัสดิการชุมชนที่ทำเสร็จระหว่างปีการศึกษา 2540 – 2549 จากฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ห้องสมุดจากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ รวมทั้งฐานข้อมูลของหอสมุดแห่งชาติ จนได้งานวิจัยตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. จัดสำเนาวิทยานิพนธ์ที่ได้จากการสืบค้นนำมาประเมินคุณภาพงานวิจัยตามแบบประเมินที่สร้างขึ้น

3. อ่านและบันทึกข้อมูลวิทยานิพนธ์ตามลักษณะตัวแปรที่กำหนดลงในแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยเพื่อนำรายละเอียดมาสังเคราะห์และวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยและผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยใช้แบบบันทึกและแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่

ตอนที่ 6 การสังเคราะห์สรุปองค์ความรู้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Inductive Analytic)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา” มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ต่อไปนี้ คือ 1) วิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 4) สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน โดยได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 6 ตอน ดังนี้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ตอนที่ 6 ผลการสังเคราะห์สรุปองค์ความรู้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

จากการวิเคราะห์งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง โดยการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนที่งานวิจัยแต่ละเรื่องทำการศึกษา โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

งานวิจัยเรื่องที่ 1 ศึกษาบ้านโคกจะบก หมู่ 9 ตำบลสำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติ สื่อสารกันด้วยภาษาท้องถิ่น คือภาษาเขมร และภาษาอีสาน ภาษาไทยโคราช ภาษาส่วย ประชากรนับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อเรื่องการผูกขวัญ การทำบุญสะเดาะเคราะห์ พิธีไหว้บรรพบุรุษ ในอดีตมีต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม่มีอาหารบริโภคตามธรรมชาติมากนัก ชาวบ้านโคกจะบกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด เลี้ยงโค กระบือ ปลูกพืชผักสวนครัว เป็นต้น แหล่งรายได้ของชุมชนมาจากการรับจ้างและรายได้จากบุตรหลานที่ไปทำงานในกรุงเทพฯ มาให้ ในหมู่บ้านโคกจะบกมีกลุ่ม/องค์กรที่รวมตัวกันกลายกลุ่ม กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่ม อสม. กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์จะเพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวเป็นการดำเนินงานของชุมชนเองทั้งสิ้น

งานวิจัยเรื่องที่ 2 เป็นการศึกษาชุมชนเครือข่ายอินแปงซึ่งมีการพัฒนามาจากศูนย์ต้นแบบที่ตั้งอยู่บ้านบัว ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ “กะเลิง” ซึ่งมีบรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองภูวานากะแดง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยสงครามการรุกรานของจีนฮ่อ ทำให้ขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิตจึงอพยพมาอยู่ในประเทศไทยในแถบจังหวัดนครพนม สกลนคร และมุกดาหารซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่คล้ายกับสภาพดั้งเดิมซึ่งมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย อาศัยความสัมพันธ์กับธรรมชาติโดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำธรรมชาติสำหรับการทำนาเป็นอาชีพ การตั้งถิ่นฐานของชาวกะเลิงสื่อให้เห็นว่าเป็นภูมิปัญญาในการเลือกถิ่นฐานโดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของป่า แหล่งต้นน้ำลำธาร สามารถใช้อุปโภคบริโภคตลอดจนทำการเกษตรกรรม รวมถึงการคุ้มครองจากภัยพิบัติต่าง ๆ จากการเรียนรู้ การสังเกต การลองผิดลองถูกจนกระทั่งเกิดความมั่นใจกลายเป็นภูมิปัญญาและสืบทอดต่อกันมา ส่วนในด้านสังคมมีการดำรงอยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการพึ่งพาอาศัยกัน มีแบบแผนความสัมพันธ์ที่เป็นวัฒนธรรมประเพณีถือปฏิบัติร่วมกันตลอดปี จากยุคดั้งเดิมที่ชาวกะเลิงมีวิถีชีวิตผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติของผืนป่าบริเวณเทือกเขาภูพาน นำมาสู่การใช้ประโยชน์หลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ไม้ ผลผลิตจากป่าความหลากหลายของพันธุ์ไม้ที่ใช้เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ ตลอดจนการพึ่งพาอาศัยป้องกันภัยธรรมชาติได้ถูกทำลายลงในยุคทันสมัยที่มีฐานคิดการมุ่งเน้นการสร้างรายได้ กระแสการพัฒนา

ดังกล่าวทำให้ชาวบ้านประสบกับปัญหาหนี้สินตามมา และสภาพทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ได้เลือนหายไป ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่บ้านบัวจึงรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้นโดยอาศัยรากฐานดั้งเดิมมาเป็นฐานคิดจัดตั้งเป็นกลุ่มพันธไม้น้ำบ้านโดยกำหนดเป้าหมายหลักเบื้องต้นจากการเก็บเมล็ดพันธุ์หลากหลายตามธรรมชาติมาเพาะกล้าขาย ในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการเปลี่ยนแปลงชื่อกลุ่มเป็นกลุ่มอินแปงตามคำแนะนำของพ่อบัวศรี ศรีสูง ปราชญ์ชาวบ้านจากมหาสารคามที่มองเห็นความงดงามของผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ว่ามีลักษณะเหมือนพระอินทร์มาแปง หรือสร้างไว้ เกิดเป็นกลุ่มอินแปงที่เป็นองค์กรชาวบ้านรวมตัวกันขึ้นขึ้นจากความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน ปัจจุบันเครือข่ายอินแปงมีสมาชิกอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ มากมาย ครอบคลุมหมู่บ้านกว่า 890 หมู่บ้าน 83 ตำบล 21 อำเภอ ในเขต 4 จังหวัด คือ สกลนคร มุกดาหาร อุตรดิตถ์ และ กาฬสินธุ์

งานวิจัยเรื่องที่ 3 ศึกษาประเภทและวิธีการจัดสวัสดิการชุมชนโดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเกิดจากการจัดตั้งของสถาบันพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) ปัจจุบันคือสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เมื่อปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศไทยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ มีส่วนผลักดันให้เกิดปัญหาที่ระบบฐานรากโดยเน้นการส่งเสริมการออมและการระดมทุนจากภายในชุมชน ในขณะนั้นมีกลุ่มเกิดขึ้นแล้วสี่กลุ่ม คือ กลุ่มออมทรัพย์ศิษย์หลวงปู่ขาว สหกรณ์เครดิตยูเนียนวัดไผ่เขียว สหกรณ์ออมทรัพย์ทุ่งสองห้อง กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนบ้านบัวหมู่บ้านอาทิตย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของชาวบ้านที่พัฒนามาจากการเล่นแชร์และกลุ่มที่สถาบันพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) จัดตั้งขึ้น แล้วรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง โดยอาศัยทุนทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ ทรัพยากรทางศีลธรรม เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2542 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสินเชื่อกองทุนเพื่อการพัฒนาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจโดยเกณฑ์การให้สินเชื่อจะเน้นเพื่อการปลดหนี้ในระบบ การประกอบอาชีพ ในปลายปี 2542 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ในโครงการ SIF MENU 4 คือ โครงการการพัฒนาความสามารถขององค์กรชุมชน และ SIF MENU 5 คือ โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบากโดยเครือข่ายองค์กรชุมชน มีเกณฑ์ในการให้ทุนสนับสนุน คือ ทุนการศึกษา ทุนผู้สูงอายุ และเงินกองทุนกองทุนประกอบอาชีพ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2548 กองทุนสวัสดิการโดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง มีสมาชิกมากถึง 15 กลุ่ม และมีการจัดสวัสดิการทั้งสิ้น 6 ได้แก่ สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล สวัสดิการฌาปนกิจ สวัสดิการฌาปนกิจสมทบ สวัสดิการผู้นำ สวัสดิการประกันเงินกู้ สวัสดิการประกันเงินออม

งานวิจัยเรื่องที่ 4 ศึกษาสวัสดิการชุมชนบทไทย ซึ่งมีชุมชนบ้านปาง ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ซึ่งการก่อตั้งชุมชนบ้านปางนำโดยหมื่นผาบ ชาวกะเหรี่ยง อดีตทหารของเจ้าเมืองลำพูนองค์ที่ 7 เพื่อให้พ้นจากการเป็นชุมชนการเมืองหรือการปกครอง มาตั้งเป็นชุมชนเชิงสวัสดิการและวัฒนธรรมชุมชนที่พึ่งกันเองและอาศัยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์คล้ายกับชุมชนบ้านศิ่วง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะการเป็นอยู่แบบเครือญาติ วิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ จารีตประเพณีทางศาสนา มีการเป็นอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้านชนบทเชิงสวัสดิการและวัฒนธรรม มีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ป่า พื้นดิน ลำห้วย ลำน้ำ เป็นต้น และทรัพยากรกึ่งธรรมชาติ เช่น บ้าน สวน ไร่ นา วัด ฼าปนกิจสถาน เป็นต้น ชุมชนบ้านปางก่อตั้งเป็นชุมชนเล็กๆ และเป็นชุมชนถาวรประมาณปี พ.ศ. 2345 จนเข้าสู่ยุคที่พึ่งกันเอง – กึ่งพัฒนา ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 1-9 มีการรับระบบรัฐและทุนเข้ามา มีเป้าหมายในการใช้ชุมชนเป็นฐานของการพัฒนา หมู่บ้านชุมชนบทมีพลวัตการตอบโต้กับปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายในและปัจจัยภายนอก ชุมชนที่ชุมชนจัดการเองได้และจัดการเองไม่ได้จากพื้นฐานการพึ่งกันเองซึ่งแบ่งช่วงประวัติศาสตร์ชุมชนเป็น 3 ช่วง คือ ยุคพึ่งกันเองและมีอนาธิปไตยในบริบทดั้งเดิม พ.ศ. 2417 ยุคพึ่งกันเอง – กึ่งพัฒนาแบบรวมอำนาจ พ.ศ. 2517- 2537 และยุคที่พึ่งกันเอง – กึ่งพัฒนาแบบกระจายอำนาจ พ.ศ. 2537- 2545 หมู่บ้านชุมชนบทจึงมีปัจจัยแวดล้อมภายในที่เป็นกายภาพ คือ โครงสร้างหน้าที่สมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน และสภาพแวดล้อมภายในเชิงวัฒนธรรมชุมชน วัตถุประสงค์ของชุมชน คือ สวัสดิการและวัฒนธรรม จิตวิญญาณและศีลธรรม จารีต ความเชื่อ เป็นต้น ปัจจุบันชุมชนบ้านปางได้ขยายชุมชนใหม่ตามเขตภูมิศาสตร์และเขตการปกครอง แต่ไม่มีความแตกแยกเพราะยังมีสาธารณสมบัติและกิจกรรมที่ยึดเหนี่ยวความเป็นชุมชนร่วมกันอยู่มาก เช่น ประเพณีของวัด ฝั่บ้าน ฝั่เมือง ฝั่ปู้ตา กลุ่ม฼าปนกิจศพ กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

งานวิจัยเรื่องที่ 5 เป็นการศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านศิ่วง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เดิมชุมชนศิ่วงเป็นบ้านของพวกไพร่ที่หนีทัพจากไทบุรีตอนต้นรัตนโกสินทร์รวมตัวกันหนีนาไปทางเขาหลวง แล้วทำการตั้งบ้านเรือนด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง เดิมบ้านศิ่วงมีชื่อว่า “บ้านขุนน้ำ” เพราะเหตุที่อยู่ใกล้ต้นน้ำจากยอดเขาหลวง มีทางติดต่อกับโลกภายนอกได้ทางเดียวคือ การติดต่อโดยทางเรือ ต่อมาได้ได้เปลี่ยนชื่อเป็นศิ่วง ซึ่งเป็นการตั้งตามลักษณะภูมิประเทศที่มีภูเขาล้อมรอบ ศิ่วงหมายถึง วงล้อมของภูเขา จนกระทั่งได้ใช้ชื่อนี้มาถึงปัจจุบัน ในช่วงแรกชาวบ้านทำการเกษตรนำผลผลิต พืชผักสวนครัวและสมุนไพรเพื่อแลกเปลี่ยนผลผลิตที่ตนไม่สามารถผลิตเองได้ เช่น กะปิ น้ำปลา ข้าวสาร เกลือ เป็นต้น มีการปกครองแบบเครือญาติไม่มีกลไกใด ๆ จากรัฐเข้ามาแต่ต้อง ชีวิตของชาวศิ่วงตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า “นายอยู่ส่วนนาย เราอยู่ส่วนเรา” หมู่บ้านเกิดขึ้นมาได้ด้วยผู้นำที่มีความเข้มแข็งร่วมมือกัน

พัฒนาชุมชนจนกลายเป็นชุมชนพัฒนาตัวอย่าง ในอดีตชุมชนศรีวังได้ประสบอุทกภัยหลายครั้งทำให้บ้านเรือน วัด โรงเรียนและกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ถูกทำลาย ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้าไปให้ความช่วยเหลือ เช่น โครงการฟื้นฟูอุทกภัยศรีวังในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หนังสือพิมพ์ไทยรัฐสร้างโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 74 (ศรีวัง) มูลนิธิโกลบอลคิมทงร่วมกับหน่วยงานจากออสเตรเลียเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของชุมชน ลักษณะของชุมชนที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนของบ้านศรีวัง เกิดจากความต้องการต่อสู้แก้ไขปัญหาของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน ความซื่อสัตย์สุจริตของผู้นำและสมาชิก ประกอบกับทุนภายในของชุมชน เช่น ทุนธรรมชาติที่สมบูรณ์อันก่อให้เกิดแหล่งอาหาร แหล่งท่องเที่ยว สมุนไพร และผลผลิตจากธรรมชาติ ทุนทางมนุษย์ คือผู้นำและสมาชิกร่วมมือร่วมใจกันสร้างสรรค์เพื่อชุมชนของตนเอง ทุนทางสังคมวัฒนธรรมความร่วมมือร่วมใจกันเพื่อเอาตัวรอด ทำให้เกิดวัฒนธรรมการคิด การเรียนรู้เพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงค่านิยมในการไม่ขอความช่วยเหลือจากภายนอกโดยเฉพาะรัฐ ชาวศรีวังมีวัฒนธรรมในการคิดแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและระยะยาว แม้จะมีปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกเพิ่มโอกาสให้ชุมชน แต่สิ่งสำคัญคือการร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาทุนที่มีอยู่เดิมให้มีศักยภาพพร้อมต่อการนำไปใช้สนับสนุนกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมากขึ้น

งานวิจัยเรื่องที่ 6 ศึกษาชุมชนศรีชะอโศก ตำบลตำแย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเกิดจากการไปเผยแพร่ธรรมของนักบวชจากสันติอโศก และมีชาวบ้านศรัทธาเข้ามาปฏิบัติธรรมตามแนวของชาวสันติอโศก นักบวชชาวสันติอโศกนอกจากทำการเผยแพร่ธรรมแล้วยังได้ชักนำให้ชาวบ้านอนุรักษ์ผืนป่าและร่วมกันพัฒนาสถานที่ปฏิบัติธรรมซึ่งถือว่าการเริ่มตั้งชุมชนศรีชะอโศกขึ้นมา ต่อมามีการอบรมและเผยแพร่ธรรมให้ชาวบ้านให้ฟังธรรม ถือกีฬ ละคร เลิก อบายมุข เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดำรงชีวิต สอนให้เด็กเรียนธรรม ให้ฝึกถือกีฬา ละเลิก อบายมุข เรียนรู้พุทธประวัติ ฝึกมารยาทไทย เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ฝึกเรียนรู้การเลี้ยงตนเอง ต่อมากลุ่มญาติธรรมได้ซื้อที่ดินเพิ่มขึ้นอีกเป็นการทำการเกษตรอย่างจริงจัง การทำนา ทำสวน ปลูกป่า ปลูกผัก เพาะเห็ด มีการใช้ผลผลิตร่วมกัน ส่วนผลผลิตที่เป็นส่วนเกินกระจายสู่ภายนอกในรูปแบบธุรกิจชุมชนรูปแบบต่าง ๆ เช่นโรงสีข้าว โรงงานผลิตแชมพู น้ำยาล้างจาน เป็นต้น ปี 2540 ชุมชนอโศกเข้าสู่การผลิตครบวงจรและพึ่งตนเองได้ค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงอยู่ดีมีสุขของชุมชน ต่อมาได้รับการสนับสนุนจากสถาบันแพทย์แผนไทยเพื่อจัดตั้งศูนย์พัฒนาวัตถุดิบสมุนไพร ได้รับบจกกระทรวงมหาดไทยเพื่อสร้างโรงสีใหม่ ได้รับทุนสนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชน ได้รับทุนจากโครงการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อช่วยเหลือประชาชนแบบเร่งด่วน ทำให้กิจกรรมของชุมชนขยายตัวกว้างสู่ชุมชนภายนอก รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้

การทำงานร่วมกับชุมชนซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบแห่งการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง ที่ยั่งยืน มั่นคง เข้มแข็ง

งานวิจัยเรื่องที่ 7 ศึกษากลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ อำเภอกอพนราธิวาส จังหวัดปัตตานี เป็นกลุ่มที่มีลักษณะพิเศษ คือ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนั้นเป็นศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ ส่งผลให้วิถีชีวิตชาวปัตตานีมีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามพื้นฐานความคิด ความเชื่อทางศาสนา กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2518 เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนโคกโพธิ์มีความสามัคคีปรองดองกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รูปแบบกิจกรรมของกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวได้นำไปสู่การจัดสวัสดิการชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาสวัสดิการสังคมจากภาครัฐหรือองค์กรเอกชน ปัจจุบันกลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์มีสมาชิกจำนวน 400 คน และได้ขยายเครือข่ายไปในตำบลและชุมชนต่าง ๆ ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการจัดสวัสดิการชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม การเสียสละ ปรองดอง การช่วยเหลือพึ่งพากันและกันมิได้มีเป้าหมายอยู่ที่ตัวเงินเพียงอย่างเดียว จากการจัดสวัสดิการดังกล่าวนำไปสู่การสะสมทุนทางสังคม สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

งานวิจัยเรื่องที่ 8 ศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนดีเด่นอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา อำเภोजะนะซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสงขลา มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินและภูเขาเตี้ย ๆ ทิศใต้และทิศตะวันตกมีป่าไม้เบญจพรรณ ที่ตอนกลางเป็นที่ราบมีลำน้ำสองสาย คือ คลองสะกอม และคลองนาทับ ซึ่งเปรียบเหมือนเส้นเลือดใหญ่ของอำเภोजะนะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพในการทำสวน ทำนา และการประมง อำเภोजะนะมีภูมิอากาศภูมิอากาศอยู่ในเขตร้อนชื้น ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ทำให้มีฝนตกตลอดทั้งปี เว้นเดือนกุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน และเดือนพฤษภาคม ฤดูกาลในอำเภोजะนะมี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน คำว่า “จะนะ” เป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำภาษามลายูว่า “เจาะเนาะ” ซึ่งแปลว่า ต้นชุมแสง อันเนื่องมาจากที่ตั้งเมืองมีต้นชุมแสงอยู่มาก ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาคือศาสนาพุทธ ทำให้มีวัฒนธรรมแบบผสมผสาน สำหรับกิจกรรมการดำเนินการกองทุนสวัสดิการดีเด่นในอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งครูขับ ยอดแก้ว ถือได้ว่าเป็นผู้ค้นพบลักษณะทางวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชน ผสมผสานกับหลักจิตวิทยาสังคมสมัยใหม่ จึงนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์ที่เรียกว่า กลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ซึ่งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ที่สวัสดิการให้กับสมาชิกทุกคน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าทำศพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคลองเปี้ยะ ซึ่งเปิดบริการให้กู้ยืมเงินไปใช้ตาม

ความจำเป็น โดยยึดหลักเอื้อประโยชน์ให้แก่สมาชิกมากที่สุด ไม่เน้นการผลิต แต่จะให้กองทุนสวัสดิการชุมชนบ้านนาหว้า เป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยนำดอกเบี้ยเงินกู้ยืมมาจัดสรรสวัสดิการเพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการและช่วยเหลือสมาชิกในชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยและผลการประเมิน คุณภาพงานวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยโดยใช้ตารางแจกแจงความถี่เสนอข้อมูลโดยแยกเป็น 4 ด้าน คือ คุณลักษณะด้านบริบทงานวิจัย คุณลักษณะเกี่ยวกับผู้วิจัย คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระ คุณลักษณะด้านวิธีวิทยา ดังแสดงในตารางที่ 2 – 12

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับ ประเภทงานวิจัย
และสถาบันที่ผลิตงานวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน
1. ประเภทงานวิจัย	
1.1 วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท	6
1.2 วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก	2
รวม	8
2. สถาบันที่ผลิตงานวิจัย	
3.1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	6
3.2 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	1
3.3 มหาวิทยาลัยทักษิณ	1
รวม	8

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทงานวิจัย ด้านประเภทงานวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยระดับปริญญาโท จำนวน 6 เรื่อง ส่วนสถาบันที่ผลิตงานวิจัย พบว่าเป็นงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มากที่สุด คือ 6 เรื่อง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยทักษิณ แห่งละ 1 เรื่อง

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับสาขาวิชาที่ศึกษา
และปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ

คุณลักษณะงานวิจัย	จำนวน
1. สาขาวิชา	
1.1 การบริหารสังคม	2
1.2 สังคมสงเคราะห์ศาสตร์	2
1.3 ศึกษาและการพัฒนา	1
1.4 พัฒนาสังคมประชากร	1
1.5 พัฒนาชุมชน	1
1.6 ไทยคดีศึกษา	1
รวม	8
2. ปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ	
2.1 ปี 2544	1
2.2 ปี 2545	1
2.3 ปี 2546	2
2.4 ปี 2548	2
2.5 ปี 2549	2
รวม	8

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทงานวิจัย ด้านสาขาวิชาที่ผลิตงานวิจัย พบว่าเป็นงานวิจัยสาขาการบริหารสังคมและสังคมสงเคราะห์มากที่สุด คือ สาขาละ 2 เรื่องเท่ากัน ส่วนปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ พบว่า งานวิจัยที่ทำเสร็จในปี พ.ศ. 2546, 2548 และ 2549 มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 เรื่อง ปี พ.ศ. 2544 และ 2545 ปีละ 1 เรื่อง

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับ จำนวนหน้าของงานวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัย	N	Mean	S.D.	Min	Max
1. จำนวนหน้าทั้งหมด	8	187.50	2.01	119	354
2. จำนวนหน้าทั้งหมดไม่รวมภาคผนวก	8	163.50	2.04	115	308

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัย พบว่า โดยเฉลี่ยงานวิจัยมีจำนวนหน้าทั้งหมด 188 หน้า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.01 โดยต่ำสุดมี จำนวน 119 หน้า สูงสุด จำนวน 354 หน้า เมื่อพิจารณาจำนวนหน้าที่ไม่รวมภาคผนวก พบว่า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 134 หน้า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.04 โดยต่ำสุดมี จำนวน 115 หน้า สูงสุด จำนวน 308 หน้า

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับระยะเวลาในการทำงานวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัย	ระบุ	ไม่ระบุ	รวม
1. เดือนที่เริ่มงานวิจัย	3	5	8
2. ปีที่เริ่มทำงานวิจัย	3	5	8
3. เดือนที่ทำงานวิจัยเสร็จ	1	6	8

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทงานวิจัย ด้านระยะเวลาในการทำงานวิจัย ส่วนมากไม่ระบุเดือนและปีที่เริ่มทำงานวิจัย คือ จำนวน 5 เรื่อง เท่ากัน สำหรับเวลาในการทำงานวิจัยเสร็จส่วนมากไม่ระบุเดือนที่ทำงานวิจัยเสร็จ คือ จำนวน 6 เรื่อง

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับผู้วิจัย

คุณลักษณะงานวิจัย	รวม
1. เพศ	
1.1 ชาย	3
1.2 หญิง	5
รวม	8
2. วุฒิการศึกษาของผู้วิจัย	
2.1ปริญญาโท	6
2.2ปริญญาเอก	2
รวม	8

ตารางที่ 6 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	รวม
3. อาชีพของผู้วิจัย	
3.1 รับราชการ	4
3.2 ไม่ระบุ	4
รวม	8
4. ภูมิลำเนาของผู้วิจัย	
4.1 จังหวัดตรัง	1
4.2 จังหวัดลำพูน	1
4.3 ไม่ระบุ	6

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้ทำวิจัยพบว่า ส่วนมากผู้ทำวิจัยเป็นเพศหญิง คือ จำนวน 5 คน ส่วนมากมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท ส่วนด้านสาขาอาชีพของผู้วิจัยพบว่า เป็นข้าราชการ 4 คน และไม่ระบุสาขาอาชีพ 4 คน เท่ากัน สำหรับภูมิลำเนาของผู้วิจัย ส่วนมากไม่ระบุ คือ จำนวน 6 คน ส่วนที่เหลือมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดลำพูน และ จังหวัดตรัง จังหวัดละ 1 คน

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาสาระงานวิจัย

คุณลักษณะงานวิจัย	ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมี วัตถุประสงค์ของการวิจัยมากกว่า 1 ข้อ)			
1.1 ศึกษากระบวนการ/กลไกการจัดสวัสดิการชุมชน	4	4	8
1.2 ศึกษากระบวนการก่อเกิด/ความยั่งยืน/ศักยภาพของ การจัดสวัสดิการชุมชน	1	7	8
1.3 ศึกษาการพัฒนา/วิธีการพัฒนากองทุนชุมชน	1	7	8
1.4 ศึกษาการพัฒนา/วิธีการพัฒนาเครือข่ายออมทรัพย์	1	7	8
1.5 ศึกษาประเภทและวิธีการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	1	7	8
1.6 ศึกษาปัญหา/อุปสรรค/ผลกระทบในการดำเนินงาน สวัสดิการชุมชน	2	6	8
1.7 ศึกษาปัจจัย/กลไกสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	2	6	8
1.8 ศึกษาการมีส่วนร่วม/แนวทางในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	2	6	8

ตารางที่ 7 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	ใช่	ไม่ใช่	รวม
2. ผลที่จะได้รับจากการวิจัย (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีผลที่ได้รับจากการวิจัยมากกว่า 1 ข้อ)			
2.1 ได้ทราบกระบวนการในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	2	6	8
2.2 ได้แนวทางการดำเนินงาน/ปรับปรุงการจัดสวัสดิการชุมชน	4	4	8
2.3 ทำให้ทราบประเภทและวิธีการในการดำเนินงาน	2	6	8
2.4 ได้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน	2	6	8
2.5 ได้ทราบปัจจัยและกลไกสนับสนุนการดำเนินงาน	3	5	8
2.6 ทราบพัฒนาการในการจัดการกองทุนชุมชน/กลุ่มออมทรัพย์	1	7	8
2.7 ทราบพัฒนาการและรูปแบบในการพัฒนากองทุนชุมชน	1	7	8
2.8 ได้ศึกษาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน	1	7	8
2.9 เป็นการจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน	1	7	8
2.10 นำเสนอรูปแบบในการพัฒนากองทุนชุมชน	1	7	8
2.11 ได้ผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการชุมชน	1	7	8
3. ประเด็นที่ทำการวิจัย			
3.1 กระบวนการ/ปัจจัย/ผลกระทบการดำเนินงาน	4	4	8
3.2 กระบวนการก่อเกิด/ความยั่งยืน/ศักยภาพ	1	7	8
3.3 กลไก/กระบวนการจัดการตนเอง	1	7	8
3.4 การพัฒนากองทุน/เครือข่ายออมทรัพย์	2	6	8
4. การระบุผู้นำผลการวิจัยไปใช้ (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีผู้นำผลการวิจัยไปใช้มากกว่า 1 ข้อ)			
4.1 สมาชิกชุมชน	3	5	8
4.2 สมาชิกเครือข่าย	2	6	8
4.3 ผู้นำชุมชน	1	7	8
4.4 กลุ่มออมทรัพย์	3	5	8
4.5 องค์การภาครัฐ - เอกชน	1	7	8
4.6 องค์การชุมชน - ท้องถิ่น	4	4	8
4.7 หน่วยงานทางการศึกษา	1	1	8
4.8 ชุมชนใกล้เคียง	2	6	8

จากตารางที่ 7 เมื่อจำแนกคุณลักษณะงานวิจัยด้านเนื้อหาสาระ พบว่า ส่วนมากศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการ/ปัจจัย/ผลกระทบการดำเนินงาน คือ จำนวน 4 เรื่อง รองลงมา คือ การพัฒนากองทุนและเครือข่ายออมทรัพย์ ส่วนด้านวัตถุประสงค์ของงานวิจัยส่วน

ใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ/กลไกการจัดการสวัสดิการชุมชน คือ จำนวน 4 เรื่อง รองลงมา คือ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค/ผลกระทบในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ศึกษาเกี่ยวกับ กลไก/ปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน และศึกษาการมีส่วนร่วม/แนวทางในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ส่วนผลที่จะได้รับจากงานวิจัยส่วนมากจะได้ทราบแนวทางการดำเนินงาน การปรับปรุงสวัสดิการชุมชน ได้ทราบปัจจัย/กลไกสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน คือ จำนวน 3 เรื่อง รองลงมา คือ ได้ทราบกระบวนการในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ได้ทราบประเภทและวิธีการในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนและได้เข้าใจปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน สำหรับผู้ที่นำผลงานวิจัยไปใช้มากที่สุด คือ องค์กรภาครัฐและเอกชน คือ จำนวน 4 เรื่อง รองลงมา คือ สมาชิกชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ สมาชิกเครือข่าย ชุมชนใกล้เคียง ผู้นำชุมชน หน่วยงานทางการศึกษา ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะวิจัยเกี่ยวกับวิธีวิทยาในการทำวิจัยด้านกลุ่ม ประชากรและวิธีเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

คุณลักษณะงานวิจัย	ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. กลุ่มประชากร			
1.1 ชุมชน	4	4	8
1.2 กลุ่มออมทรัพย์	1	7	8
1.3 เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์	1	7	8
1.4 ชุมชนเครือข่าย	1	7	8
1.5 กลุ่มกองทุน	1	7	8
2. วิธีเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล			
2.1 เลือกแบบเจาะจง	8	-	8

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยจำแนกตามด้านวิธีวิทยา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ คือ ชุมชน ซึ่งพบในงานวิจัย จำนวน 4 เรื่อง ที่เหลือเป็น กลุ่มออมทรัพย์ เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนเครือข่าย หมู่บ้าน กลุ่มกองทุน ส่วนวิธีเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลใช้วิธี เลือกแบบเจาะจงทั้งหมด

ตารางที่ 9 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและลักษณะเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณลักษณะงานวิจัย	ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมากกว่า 1 ชื่อ)			
1.1 กรรมการโครงการ	1	7	8
1.2 ผู้นำชุมชน	4	4	8
1.3 สมาชิกชุมชน	1	7	8
1.4 สมาชิกเครือข่าย	1	7	8
1.5 คณะกรรมการเครือข่าย	1	7	8
1.6 ผู้สูงอายุ	1	7	8
1.7 บุคคลหรือชุมชนภายนอก	1	7	8
1.8 ปราชญ์ชาวบ้าน	1	7	8
1.9 สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์	1	7	8
1.10 กรรมการกองทุน	1	7	8
1.11 สมาชิกกลุ่ม	2	6	8
2. ลักษณะเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล			
2.1 แบบสัมภาษณ์	6	2	8
2.2 เทปบันทึกเสียง	5	3	8
2.3 กล้องบันทึกภาพ	3	5	8
2.4 แบบบันทึกข้อมูล	1	7	8
2.5 สมุดบันทึกข้อมูล	3	5	8
2.6 แบบสนทนากลุ่ม	1	7	8
2.7 ไม่ระบุ	3	5	8

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยจำแนกตามด้านวิธีวิทยา พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด คือ ผู้นำชุมชน พบในงานวิจัย จำนวน 4 เรื่อง สำหรับลักษณะของเครื่องมือที่งานวิจัยแต่ละเล่มใช้ในการเก็บข้อมูล พบว่า ใช้แบบสัมภาษณ์มากที่สุด คือ จำนวน 6 เรื่อง รองลงมา คือ เทปบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพและสมุดบันทึก ในขณะที่เดียวกันยังพบว่างานวิจัยบางเล่ม ไม่ระบุลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ตารางที่ 10 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะวิจัยเกี่ยวกับวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณลักษณะงานวิจัย	ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)			
1.1 การศึกษาเอกสาร	7	1	8
1.2 การสนทนากลุ่ม	4	4	8
1.3 การสัมภาษณ์			
1.3.1 แบบมีโครงสร้าง	5	3	8
1.3.2 แบบกึ่งโครงสร้าง	1	7	8
1.3.3 แบบเจาะลึก	4	4	8
1.3.4 แบบไม่เป็นทางการ	2	6	8
1.3.5 การสัมภาษณ์กลุ่ม	4	4	8
1.4 การสังเกต			
1.4.1 แบบมีส่วนร่วม	8	-	8
1.4.2 แบบไม่มีส่วนร่วม	1	7	8
1.5 การบันทึกภาคสนาม	5	3	8

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะการวิจัย พบว่า วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดใช้วิธีสังเกตและการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างมากที่สุด คือ จำนวน 5 เรื่อง ในขณะที่การสังเกตใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วมทั้ง 8 เรื่อง ส่วนวิธีรองลงมา คือ การบันทึกภาคสนาม การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่ที่ศึกษาและระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คุณลักษณะงานวิจัย	รวม
1. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	
1.1 1 – 6 เดือน	1
1.2 7 - 12 เดือน	2
1.3 มากกว่า 12 เดือน	1
1.4 ไม่ระบุ	4
รวม	8

ตารางที่ 11 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	รวม
2. พื้นที่ที่ศึกษา	
2.1 กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	1
2.2 ต่างจังหวัด	
2.2.1 จังหวัดบุรีรัมย์	1
2.2.2 จังหวัดสกลนคร	1
2.2.3 จังหวัดลำพูน	1
2.2.4 จังหวัดนครศรีธรรมราช	1
2.2.5 จังหวัดศรีสะเกษ	1
2.2.6 จังหวัดปัตตานี	1
2.2.7 จังหวัดสงขลา	1
รวม	8

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่ที่งานวิจัยแต่ละเรื่องลงไปศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัด คือจำนวน 6 เรื่อง ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพียง 1 เรื่อง ส่วนระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนใหญ่ไม่ระบุระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ จำนวน 4 เรื่อง รองลงมาคือใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่าง 7 – 12 เดือน

ตารางที่ 12 แสดงผลการวิเคราะห์คุณลักษณะวิจัยเกี่ยวกับ การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

คุณลักษณะงานวิจัย	ใช่	ไม่ใช่	รวม
1. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล			
1.1 การวิเคราะห์อุปนัย	2	6	8
1.2 การวิเคราะห์เนื้อหา	4	4	8
1.3 วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล	2	6	8
1.4 วิเคราะห์โดยการตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	1	7	8
1.5 โดยวิธีวิเคราะห์และสังเคราะห์แบบองค์รวม	1	7	8

ตารางที่ 12 (ต่อ)

คุณลักษณะงานวิจัย	ใช่	ไม่ใช่	รวม
2. การตรวจสอบข้อมูล			
2.1 การตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	5	3	8
2.2 การตรวจสอบแบบสามเส้า	6	2	8
2.2.1 ด้านข้อมูล			
2.2.1.1 แหล่งบุคคล	5	3	8
2.2.1.2 แหล่งเวลา	3	5	8
2.2.1.3 แหล่งสถานที่	6	2	8
2.2.2 ด้านการรวบรวมข้อมูล			
2.2.2.1 การศึกษาเอกสาร	4	4	8
2.2.2.2 การสัมภาษณ์	4	4	8
2.2.2.3 การสังเกต	4	4	8
2.2.2.4 การสนทนากลุ่ม	1	7	8
3. ด้านการอภิปรายผลการวิจัย			
3.1 อภิปรายผลโดยวิธีพรรณนา	8	-	8
3.2 อภิปรายโดยใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นฐานในการอภิปราย	1	7	8
4. ด้านข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย			
4.1 เสนอแนะเชิงวิจัยในการทำวิจัยครั้งต่อไป	8	-	8
4.2 เสนอแนะเฉพาะพื้นที่ที่ศึกษา	3	5	8
4.3 เสนอแนะเชิงนโยบายในการนำไปใช้และพัฒนา	4	4	8
4.4 เสนอแนะสำหรับองค์กร ชุมชนและหน่วยงาน	4	4	8

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยเกี่ยวกับการตรวจสอบข้อมูล ส่วนมากใช้วิธีแบบสามเส้า คือ จำนวน 6 เรื่อง โดยเป็นการตรวจสอบด้านข้อมูล และด้านการรวบรวมข้อมูล มากที่สุด สำหรับการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนมากใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา คือ จำนวน 4 เรื่อง รองลงมา คือ การวิเคราะห์อุปนัยและการเปรียบเทียบข้อมูล ส่วนการอภิปรายผล พบว่า ใช้วิธีพรรณนาทั้งหมด นอกจากนั้นยังมียานวิจัยที่ อภิปรายผลโดยใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นฐานในการอภิปราย สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยที่ นำมาศึกษาทั้งหมด มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ทั้ง 8 เรื่อง รองลงมา คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำไปใช้และพัฒนา และข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินคุณภาพงานวิจัยโดยแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นต่าง ๆ มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ประเด็นการประเมิน	Mean	S.D.	ความหมาย
การกำหนดปัญหาและกรอบแนวคิดการวิจัย	2.63	0.33	มาก
1. ชื่อเรื่องงานวิจัย	2.50	0.93	มาก
2. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	2.38	0.74	มาก
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2.63	0.74	มาก
4. ขอบเขตของงานวิจัย	2.75	0.46	มาก
5. นิยามศัพท์เฉพาะ	2.88	0.35	มาก
6. ประโยชน์ที่จะได้จากงานวิจัย	3.00	0.00	มาก
7. กรอบแนวคิด ทฤษฎีในการวิจัย	2.25	0.89	ปานกลาง
การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1.56	0.50	ปานกลาง
8. การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2.00	0.76	ปานกลาง
9. ความทันสมัยของเอกสารที่นำเสนอ	1.13	0.64	น้อย
วิธีดำเนินการวิจัย	2.70	0.21	มาก
10. ผู้ให้ข้อมูลและวิธีการให้ข้อมูล	2.63	0.74	มาก
11. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	2.38	0.52	มาก
12. วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล	3.00	0.00	มาก
13. ความเหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล	2.88	0.35	มาก
14. การตรวจสอบข้อมูล	2.62	0.52	มาก
เนื้อหาสาระของงานวิจัย	2.23	0.35	มาก
15. การนำเสนอบริบทงานวิจัย	2.75	0.46	มาก
16. องค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ	2.87	0.35	มาก
17. การเสนอส่วนที่สนับสนุนอุปสรรค	1.88	0.64	ปานกลาง
18. การนำองค์ประกอบทางสังคม	2.50	0.54	มาก
19. การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน	1.13	0.84	น้อย

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	Mean	S.D.	ความหมาย
การสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะงานวิจัย	2.70	0.34	มาก
20. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	3.00	0.00	มาก
21. การสรุปผลการวิจัย	3.00	0.00	มาก
22. การอภิปรายผลการวิจัย	2.50	0.93	มาก
23. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	2.38	1.06	มาก
24. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	2.50	0.54	มาก
25. การเขียนรายงานการวิจัย	2.87	0.35	มาก
คุณภาพงานวิจัยโดยภาพรวม	2.50	0.23	มาก

จากตารางที่ 13 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ประเด็นในการประเมิน คือ การกำหนดปัญหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย การนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย เนื้อหาสาระของงานวิจัย การสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะงานวิจัยโดยภาพรวมพบว่าคุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23

เมื่อแยกพิจารณาคุณภาพในแต่ละประเด็นของแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย คือ ประเด็นการกำหนดปัญหาและกรอบแนวคิดงานวิจัย พบว่า ชื่อเรื่องการวิจัย การเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ความชัดเจนของการเขียนวัตถุประสงค์ การระบุขอบเขตการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ในขณะที่การเสนอกรอบแนวคิดในการวิจัย มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าความเชื่อมโยงของการเขียนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ความทันสมัยของเอกสารที่นำเสนอมีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย สำหรับผลการประเมินด้านวิธีดำเนินการวิจัยที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ประเด็นด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย พบว่า การนำเสนอบริบทของงานวิจัย และการนำเสนอองค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของงานวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนการติดตามประเมินผลและแนวทางการดำเนินงานมีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย สำหรับประเด็นการประเมินด้านการสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะงานวิจัย พบว่า การสรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะงานวิจัย และการเขียนรายงานการวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ส่วนการอภิปรายผลการวิจัยมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการ

ชุมชน

จากผลการสังเคราะห์สภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชนตามวัตถุประสงค์ของการสังเคราะห์งานวิจัยที่ผู้ศึกษามุ่งศึกษาด้านกระบวนการดำเนินงาน และปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน โดยวางกรอบในการศึกษา คือ พื้นฐานของการดำเนินงาน รูปแบบของการดำเนินงาน และปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบจากงานวิจัยทั้ง 8 เรื่องตามกรอบของการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า พื้นฐานการดำเนินงานโดยมากเกิดจากด้านการเงินหมุนเวียนในชุมชน โดยรูปแบบของการดำเนินงานส่วนมากเป็นการจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนและการระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน ส่วนปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งจำแนกเป็นปัจจัยภายในชุมชน เกิดจากคุณสมบัติของผู้นำ และสมาชิกชุมชน ทรัพยากรชุมชน การร่วมมือร่วมใจและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอก เกิดจากการสนับสนุนจากภาครัฐ องค์กรเอกชนและบุคคล ทั้งด้านทุนและด้านวิชาการ นอกจากนั้นยังมีระบบการปกครองระบบเครือญาติและครอบครัวตลอดทั้งการใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกับผลการสังเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยที่นำมาศึกษาทั้ง 8 เรื่อง ที่มีประเด็นในการศึกษาเกี่ยวกับกลไก-กระบวนการในการดำเนินงาน จำนวน 4 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1,2,5 และ 8 ประเด็นด้านปัจจัยสนับสนุนปรากฏในงานวิจัย 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 5 และ 7 ส่วนในเรื่องนอกจากนี้ไม่ค่อยมีประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการและปัจจัยสนับสนุนมากนักเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการก่อเกิด/ความยั่งยืน/ศักยภาพ ศึกษาพัฒนาการกองทุน พัฒนาการเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ประเภท/วิธีการและแนวทางในการดำเนินงาน ศึกษาปัญหา/อุปสรรคและผลกระทบในการดำเนินงาน จากข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผลของการศึกษามีความแตกต่างกันในประเด็นต่าง ๆ ตามคุณลักษณะงานวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย จากการสังเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง ในด้านวัตถุประสงค์ของการศึกษา พบว่า เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลไก-กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน จำนวน 4 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1,2,5 และ 8 เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลไก-ปัจจัยสนับสนุน จำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 5 และ 7

2. ระดับการศึกษา จากผลการสังเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยด้านระดับการศึกษาพบคุณลักษณะที่แตกต่างกัน คือ เป็นงานวิจัยระดับปริญญาโท จำนวน 6 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1,3,5,6,7, และ 8 เป็นงานวิจัยระดับปริญญาเอก จำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2 และ 4

3. สาขาวิชาที่ทำการศึกษา จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยด้านสาขาวิชาที่ทำการศึกษาพบข้อแตกต่างกันดังนี้ คือ เป็นสาขาบริหารสังคมและสาขาสังคมสงเคราะห์ สาขาละ 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2,3,4, และ 5 เป็นสาขา ประชากรศึกษา พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และไทยคดีศึกษา สาขาละ 1 เรื่อง

4. สถาบันที่ผลิตงานวิจัย ผลจากการสังเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยด้านสถาบันที่ผลิตงานวิจัย พบข้อแตกต่างกันดังนี้ เป็นงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 6 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1,2,3,4,5 และ 6 เป็นงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ มหาวิทยาลัยทักษิณ แห่งละ 1 เรื่อง

5. ปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ เมื่อพิจารณาผลการสังเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยด้านปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ พบว่า งานวิจัยเรื่องที่ 8 ทำเสร็จในช่วงแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2540 – 2544) ส่วนงานวิจัยอีก 7 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1,2,3,4,5,6 และ 7 ทำเสร็จหลังแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2540 – 2544)

6. พื้นที่ที่ศึกษา ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยด้านพื้นที่ที่ศึกษา พบว่า มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน คือ งานวิจัยเรื่องที่ 3 เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ 1,2,6 ศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่องที่ 4 ศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือ เรื่องที่ 5,7,8 ศึกษาในเขตพื้นที่ภาคใต้

7. บริบทของงานวิจัย ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยจากงานวิจัยที่นำมาศึกษาทั้ง 8 เรื่อง โดยผู้วิจัยพิจารณาความเหมือนและความแตกต่างของบริบทชุมชนที่งานวิจัยแต่ละเรื่องทำการศึกษาโดยพิจารณาจากเผ่าพันธุ์ การก่อตั้งชุมชน สังคมวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของชุมชน พบว่า งานวิจัยจำนวน 7 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1,2,3,4,5,7 และ 8 เป็นชุมชนที่มีมาแต่เดิมตามลักษณะเผ่าพันธุ์ เครือญาติและโครงสร้างการปกครองโดยมีพื้นฐานการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นทุนเดิมเป็นระบบสวัสดิการตามธรรมชาติก่อนที่จะมีการจัดการระบบสวัสดิการอย่างเป็นระบบ ส่วนงานวิจัยเรื่องที่ 6 เป็นการศึกษาในชุมชนที่มีการก่อตั้งขึ้นมาใหม่โดยกลุ่มคนที่ต้องการแสวงหาทางออกและทางเลือกใหม่ให้กับสังคมโดยอาศัยความศรัทธาในระบบแบบแผนการดำเนินชีวิตที่อิงกับศาสนาเอาระบบสงฆ์มาบริหารจัดการตามหลักธรรมทางศาสนาเกิดเป็นชุมชนขึ้นมาใหม่ที่มีการจัดการตนเองในชุมชนอย่างครบวงจร

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

จากผลการสังเคราะห์สภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนของงานวิจัยที่นำมาศึกษาทั้ง 8 เรื่อง ตามกรอบความคิดของการวิจัย ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์พื้นฐานของกระบวนการและรูปแบบในการดำเนินงานของงานวิจัยแต่ละเรื่อง ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงกระบวนการพื้นฐานการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

เรื่องที่	พื้นฐานด้านการเงินในชุมชน	พื้นฐานด้านการผลิต	พื้นฐานด้านการเงินหมุนเวียนในชุมชน	ด้านอุดมการณ์/ศาสนา
1			ได้รับทุนจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมให้จัดสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก โดยจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และเป็นทุนให้สมาชิกกู้ยืมเป็นทุนในการประกอบอาชีพนำดอกผลเป็นทุนหมุนเวียนจัดสรรให้ผู้ยากลำบากและจัดกิจกรรมเพื่อสังคม	
2		จัดตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้นในชุมชนโดยอาศัยพื้นฐานความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับชุมชน		
3	การสนับสนุนทุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ผลักดันให้แก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และบงลงทุนทางสังคม		เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มตามธรรมชาติโดยพัฒนาจากการเล่นแชร์และการระดมทุนหมุนเวียนภายในชุมชนจากการทอดผ้าป่า การจัดโต๊ะจีนขาย	

ตารางที่ 14 (ต่อ)

เรื่องที่	พื้นฐานด้านการเงินในชุมชน	พื้นฐานด้านการผลิต	พื้นฐานด้านการเงินหมุนเวียนในชุมชน	พื้นฐานด้านอุดมการณ์/ศาสนา
3	การสนับสนุนทุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ผลักดันให้แก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และรับจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม		เกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มตามธรรมชาติโดยพัฒนาจากการเล่นแชร์และการระดมทุนหมุนเวียนภายในชุมชนจากการทอดผ้าป่า การจัดโต๊ะจีนขาย	
4				การรวมตัวกันของกลุ่มคนที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากระบบการปกครองและการขึ้นาจารัฐ ต้องการหาความสงบสุขการพึ่งพาอาศัยกันแบบชุมชนหมู่บ้าน
5	พื้นฐานจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ และบรรเทาความเดือดร้อน	การรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิตทางธรรมชาติและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรออกจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชน	นำผลกำไรจากการจำหน่ายสินค้าและผลกำไรจากดอกเบี้ยค่าปรับ ค่าธรรมเนียมมาจัดสวัสดิการและช่วยเหลือคนในชุมชนที่ได้รับความลำบาก	ความต้องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจหนี้สิน การถูกเอารัดเอาเปรียบจากองค์กรภายนอกและค่านิยมในการพึ่งตนเองไม่ขอความช่วยเหลือจากใครจึงรวมตัวตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือกันภายในชุมชน

ตารางที่ 14 (ต่อ)

เรื่องที่	พื้นฐานด้านการเงินในชุมชน	พื้นฐานด้านการผลิต	พื้นฐานด้านการเงินหมุนเวียนในชุมชน	พื้นฐานด้านอุดมการณ์/ศาสนา
6		เกิดจากความต้องการพึ่งตนเองในชุมชน มุ่งเน้นการผลิตเพื่อบริโภคและนำส่วนเกินออกจำหน่ายเป็นรายได้และจัดสวัสดิการช่วยเหลือกันในชุมชน		เกิดจากกลุ่มคนที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ร่วมกัน ศรัทธาในระบบแบบแผนการดำเนินชีวิต ในการขัดเกลา ลด ละ เลิก เสียสละ อุทิศตนโดยมีบุญเป็นแรงจูงใจนำไปสู่การพึ่งตนเอง และช่วยเหลือกันในชุมชน
7				ความต้องการความปรองดองกันทางศาสนาสร้างสัมพันธภาพกับคนในชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและลดภาพความขัดแย้งทางศาสนาโดยส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างศาสนา เช่น การทำบุญอุทิศตามประเพณีทางศาสนา และช่วยเหลือเมื่อประสบความเดือดร้อน

ตารางที่ 14 (ต่อ)

เรื่องที่	พื้นฐานด้านการเงินใน ชุมชน	พื้นฐานด้านการ ผลิต	พื้นฐานด้านการเงิน หมุนเวียนในชุมชน	พื้นฐานด้าน อุดมการณ์/ศาสนา
8/1			จัดสวัสดิการโดยนำ เงินหมุนเวียนจาก กลุ่มออมทรัพย์จัดตั้ง กองทุนประกอบอาชีพ นำดอกผล กำไรจัด สวัสดิการแก่สมาชิก ตั้งแต่เกิดจนตาย	
8/2	จากกลุ่มออมทรัพย์โดย นำค่าบำรุงที่ได้จากเงินกู้ เข้ากลุ่มออมทรัพย์และ ปันผลแก่สมาชิก อีกส่วน หนึ่งนำเข้ากองทุน สวัสดิการเพื่อช่วยเหลือ สมาชิก			
8/3			จัดสวัสดิการโดยนำ เงินหมุนเวียนจาก กลุ่มออมทรัพย์จัด สวัสดิการค่า รักษาพยาบาลและ จัดตั้งเป็นกอง ทุนการศึกษาเด็กและ เยาวชน ให้ความ ช่วยเหลือสมาชิกที่ ได้รับความเดือดร้อน	

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงาน
สวัสดิการชุมชนจากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงาน
สวัสดิการชุมชนมีกระบวนการพื้นฐานในการดำเนินงานที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นฐานของชุมชน
ซึ่งสามารถจำแนกกระบวนการดำเนินงานตามลักษณะพื้นฐานของชุมชนแต่ละด้าน ดังนี้

1. พื้นฐานด้านการเงินในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่นำดอกผลกำไรมาให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อลงทุนประกอบอาชีพ บรรเทาความเดือดร้อนและจัดสรรเพื่อสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชน จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง พบว่า มีการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนโดยพื้นฐานการเงินในชุมชน จำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องที่ 3 ประเภทและวิธีการจัดการสวัสดิการชุมชน โดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ที่จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์โดยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และงบจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมในการจัดตั้งเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยการนำดอกผล กำไรที่เหลือจากการแบ่งปันมาจัดสวัสดิการให้กับชุมชนโดยการกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ การจัดสาธารณประโยชน์และบรรเทาความเดือดร้อน เรื่องที่ 5 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิ่วรง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตโดยนำเงินดอกผลกำไรให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพและบรรเทาความเดือดร้อน ลดปัญหานี้สินและลดการเอาเปรียบจากนายทุนและองค์การภายนอกและอาศัยศักยภาพของชุมชนจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ สร้างรายได้ให้กับชุมชนและนำผลกำไรที่เหลือจากการแบ่งปันจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชนจนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ภายในชุมชน และเรื่องที่ 8/2 ศึกษาการดำเนินงานและผลกระทบจากการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่นในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในชุมชนที่สอง คือ กลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว ที่จัดสวัสดิการโดยนำเงินค่าบำรุงจากเงินกู้เข้ากลุ่มและแบ่งปันแก่สมาชิกอีกส่วนหนึ่งนำเข้ากองทุนเพื่อจัดสวัสดิการแก่สมาชิกซึ่งเป็นกองทุนสวัสดิการรวมโดยเน้นสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเป็นหลัก

2. พื้นฐานด้านการผลิต ได้แก่ การช่วยกันผลิตสินค้าที่เป็นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนรวมทั้งการแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าออกจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนแล้วนำผลกำไรจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชน จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง มีการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนที่มีพื้นฐานจากการผลิต จำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องที่ 2 การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยเรื่องที่ 5 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิ่วรง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชุมชนผลิตสินค้าออกจำหน่ายและรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ขึ้นให้ชุมชนมีรายได้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในชุมชน ผลกำไรที่เหลือจากการแบ่งปันนำมาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกและชุมชน และเรื่องที่ 6 ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโภคีศรีชะอโศก ชุมชนศรีชะอโศก จ.ศรีสะเกษ ที่เกิดจากความต้องการพึ่งพาตนเองในชุมชนมุ่งเน้น

การผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนและนำส่วนเกินออกจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนในรูปแบบธุรกิจชุมชนที่เรียกว่า “เศรษฐกิจระบบบุญนิยม” นำรายได้เข้ากองทุนจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ภายในชุมชน โดยมีทุนในการผลิต คือ ที่ดิน แรงงาน เทคโนโลยีการผลิตและแบบแผนการดำเนินชีวิตอิงกับหลักธรรมทางศาสนา

3. พื้นฐานด้านการเงินหมุนเวียนในชุมชน ได้แก่การนำผลกำไรจากกองทุนเงินหมุนเวียนในชุมชนมาตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการในการประกอบอาชีพ ในการช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและประกอบกิจกรรมเพื่อสังคม จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง พบว่า ชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยพื้นฐานการเงินหมุนเวียนในชุมชน จำนวน 4 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน:ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (SIF MENU 5) บ้านโคกจะบกหมู่ 9 ต.สำโรงใหม่ อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ เรื่องที่ 3 ประเภทและวิธีการจัดการสวัสดิการชุมชนโดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่-ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เรื่องที่ 5 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช และเรื่องที่ 8/1,8/2 ศึกษาการดำเนินงานและผลกระทบจากการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่นในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นการระดมทุนที่ได้รับสนับสนุนจากองค์กรภายนอก การระดมทุนหมุนเวียนภายในชุมชนจากการทอดผ้าป่าการจัดโต๊ะจีนขายให้กับสมาชิก เงินหมุนเวียนที่ได้จากผลกำไรการจำหน่ายสินค้าและผลกำไร ดอกเบี้ยค่าปรับต่าง ๆ นำมาจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ผู้ที่ประสบความเดือดร้อน เป็นทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการประกอบกิจกรรมทางสังคม ส่งเสริมรายได้ให้กับผู้สูงอายุ กองทุนเพื่อการรักษาพยาบาล ทุนการศึกษาให้เด็กและเยาวชน

4. พื้นฐานด้านอุดมการณ์/ศาสนา จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง พบว่าชุมชนที่จัดสวัสดิการโดยพื้นฐานจากอุดมการณ์ 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 4 สวัสดิการชุมชนบพทไทย ที่ศึกษาชุมชนเก่าแก่ที่บ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ที่เป็นชุมชนเชิงสวัสดิการโดยการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากระบบการปกครองและการขึ้นภาษีจากรัฐ ต้องการหาความสงบสุข การพึ่งพาอาศัยกันแบบชุมชนหมู่บ้าน เรื่องที่ 5 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีลักษณะการก่อตั้งชุมชนคล้ายกับชุมชนบ้านปาง จังหวัดลำพูน โดยกลุ่มคนที่ต้องการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหานี้สิน การถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลและองค์กรภายนอกโดยเฉพาะภาครัฐและค่านิยมที่ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดต่อกันมาจนกลายเป็น

วัฒนธรรมในการไม่ขอความช่วยเหลือจากใคร พึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มชนเป็นระบบเครือญาติ อาศัยศักยภาพภายในชุมชนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ สร้างรายได้สามารถพึ่งตนเองได้ภายในชุมชน และการจัดสวัสดิการที่อาศัยกิจกรรมทางศาสนาอีก 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 6 ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโศกศรีระอโคกชุมชนศรีระอโคก จ.ศรีสะเกษ โดยกลุ่มคนที่ศรัทธาในรูปแบบการดำเนินชีวิตอิงกับหลักธรรมทางศาสนาและกฎระเบียบตามแนวบรรพชิตกลุ่มสันติอโคกเข้ามาปฏิบัติธรรมและก่อตั้งเป็นชุมชนศรีระอโคก อาศัยความพร้อมของทุนในชุมชนทั้งแรงงาน ที่ทำกิน ความพร้อมทางเทคโนโลยีในการผลิตดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนโดยมุ่งในการขัดเกลา ลด ละ เลิก เสียสละอุทิศตนโดยมีบุญเป็นแรงจูงใจนำไปสู่การพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน เรื่องที่ 7 กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นชุมชนที่ผสมผสานกันระหว่างชุมชนชาวพุทธและชุมชนชาวมุสลิม จนกลายเป็นความขัดแย้งกันทางศาสนา เพื่อเป็นการสร้างความปรองดองกันทางศาสนา สร้างสัมพันธภาพของคนในชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและลบภาพความขัดแย้งทางศาสนาโดยส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างศาสนา เช่นการทำบุญอุทิศแก่ผู้ตายตามประเพณีทางศาสนาโดยมีกิจกรรมที่สามารถเข้าร่วมพิธีได้ทั้งสองศาสนา การระดมทุนที่เรียกว่า พิธีกินน้ำชา หรือมาແຕ່ ที่เป็นการระดมทุนจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนจากการเจ็บไข้ได้ป่วย จากอุบัติเหตุ หรือจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยจัดเป็นทุนเบื้องต้นในการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล และเป็นทุนส่งเสริมในการประกอบอาชีพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

จากการวิเคราะห์ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนด้านพื้นฐานในการดำเนินงาน โดยงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่องแสดงให้เห็นว่า พื้นฐานในการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันไม่มากนักขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีพื้นฐานจากการจัดตั้งกลุ่มการเงินในชุมชนแล้วนำเงินดอกผล กำไรที่เกิดจากการบริหารการเงินในกลุ่มเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน กลุ่มที่มีพื้นฐานมาจากการผลิตผลผลิตที่ได้จากทุนทางทรัพยากรธรรมชาติจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ สร้างรายได้ให้กับชุมชน และกลุ่มที่มีพื้นฐานมาจากอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตและอุดมการณ์ทางศาสนา

ส่วนผลการวิเคราะห์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชนในด้านรูปแบบการดำเนินงานพบว่า แต่ละชุมชนมีรูปแบบในการดำเนินงานตามลักษณะพื้นฐานของแต่ละชุมชน ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงรูปแบบของการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

เรื่องที่	การระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ ประสบความเดือดร้อน	การพัฒนาเพื่อลดการเอา รัดเอาเปรียบ	การจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไข ปัญหาในชุมชน
1	รูปแบบการจัดสวัสดิการโดย ได้รับงบจากกองทุนทางสังคม จัดสวัสดิการเพื่อผู้ยากลำบาก คนด้อยโอกาส คนพิการ และ เป็นการสร้างอาชีพให้กับ สมาชิก		จัดตั้งองค์กรเพื่อลดความทุกข์ ยากลำบากและกอบกู้ฐานะ อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นสวัสดิการ แบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันเอง ของชาวบ้านมีการรวมตัวกัน เป็นกลุ่มเพื่อสร้างพลังในการ แก้ปัญหาความยากจนใน ชุมชน
2			การรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหา ความยากจนโดยอาศัยการ สนับสนุนจากนักวิชาการ องค์กร ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ความเชื่อ ความเอื้อ อาทรต่อกันตลอดจนทรัพยากร ธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ สามารถดำรงชีพได้ด้วยตนเอง จัดตั้งกลุ่มอาชีพนำผลผลิตจาก ธรรมชาติออกจำหน่ายและ สร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูป ผลผลิตเป็นสินค้า
3	ระดมทุนทั้งภายในและ ภายนอกจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ นำดอกผลจากการกั๊ยมตั้ง กองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ ได้รับความเดือดร้อนและจัด สวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับ สมาชิกชุมชน เช่น สวัสดิการ ผู้นำคำรักษาพยาบาล		

ตารางที่ 15 (ต่อ)

เรื่อง ที่	การระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ ประสบความเดือดร้อน	การพัฒนาเพื่อลดการเอา รวัดเอาเปรียบ	การจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไข ปัญหาในชุมชน
4			รูปแบบการจัดตั้งชุมชนโดย พื้นฐานการพึ่งตนเองได้ตอบ การรูล้ำจากนโยบายทาง สังคม ระบบรัฐและทุน โดย อาศัยฐานทรัพยากร ภูมิ ปัญญาชุมชน ตลอดจนความ เชื่อ วัฒนธรรมประเพณีในการ ดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกัน การให้ การแบ่งปัน การให้ยืม เป็นสวัสดิการตามธรรมชาติ
5	- นำผลกำไร ดอกเบี้ยที่เหลือจาก การแบ่งปันมาช่วยเหลือคนใน ชุมชนและจัดตั้งเป็นกองทุนและ จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก - ระดมทุนทางธรรมชาติ ทุนทาง มนุษย์สร้างอาชีพให้ชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มแปรรูป ผลไม้ กลุ่มสมุนไพร กลุ่ม หัตถกรรมและชมรมการท่องเที่ยว เป็นต้น	อาศัยศักยภาพของชุมชน รวมตัวกันดำเนินกิจกรรมใน ชุมชนเพื่อลดการเอารัดเอา เปรียบและลดทอนศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์จากการกู่หนี จากองค์กรภายนอก	ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน สำหรับกู้ยืมหลักเลียงการกู้ยืม จากภายนอกและนายทุน นำ ผลกำไร ดอกเบี้ยจัดสวัสดิการ ช่วยเหลือกันในชุมชน
6			นำผลผลิตที่ได้จากการทำงาน ร่วมกันเข้าสู่กองทุนกลางเรียก กองทุนสาธารณโภคีเพื่อใช้ สอยร่วมกันและนำส่วนเกิน ออกจำหน่ายและจัดสวัสดิการ ตอบสนองความต้องการของ ชุมชนทำให้เกิดความมั่นคง และมั่นคงในชุมชนและ พึ่งตนเองได้จากทุนภายใน ชุมชน

ตารางที่ 15 (ต่อ)

งานวิจัย เรื่องที่	การระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ ประสบความเดือดร้อน	การพัฒนาเพื่อลดการเอา รัดเอาเปรียบ	การจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไข ปัญหาในชุมชน
7	ระดมทุนช่วยเหลือสมาชิกและ คนในชุมชนที่ได้รับเดือดร้อน หรือเจ็บป่วยในเบื้องต้น		การตั้งกลุ่มเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุนด้านการเงินในการ จัดงานศพสมาชิกหรือผู้ที่ ได้รับเดือดร้อน
8/1	นำดอกผลของการออมทรัพย์ และเงินช่วยเหลือต่าง ๆ ตั้ง กองทุนให้สมาชิกนำไปลงทุน ประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มการ ทำสวนยาง กลุ่มเลี้ยงโค ทำนา และสนับสนุนที่ทำกิน กองทุน ส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุมี รายได้		นำดอกผลจากเงินกู้ เงินปัน ผลจากกองทุนอาชีพต่าง ๆ นำไปจัดสวัสดิการให้กับ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ในชุมชน
8/2			นำดอกผล ค่าบำรุงที่ได้จาก เงินกู้ที่เหลือจากการแบ่งปัน ตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อ ช่วยเหลือสมาชิกโดยเน้นที่ สวัสดิการค่ารักษาพยาบาล เป็นหลัก
8/3	ได้เงินกู้จากแคนาดานำมาให้ สมาชิกกู้แล้วนำดอกผลตั้งเป็น กองทุนส่งเสริมอาชีพให้สมาชิก นำไปลงทุนประกอบอาชีพ		นอกจากกองทุนสวัสดิการใน การประกอบอาชีพแล้วยัง จัดสรรเงินตั้งกองทุนสวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาล กอง ทุนการศึกษา ให้ความ ช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับความ เดือดร้อน ช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส

จากตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. รูปแบบการระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน ได้แก่ การการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนทางมนุษย์ เป็นต้น จัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชน ซึ่งปรากฏในงานวิจัย จำนวน 5 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (SIF MENU 5) บ้านโคกจะบกหมู่ 9 ต.ลำโรงใหม่ อ. ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ ที่ได้รับบจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคมจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ในการดำรงชีวิต การศึกษา ค่ารักษาพยาบาลและการลงทุนในการประกอบอาชีพ เรื่องที่ 3 ประเภทและวิธีการจัดการสวัสดิการชุมชน โดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เรื่องที่ 5 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช เรื่องที่ 8/1 ศึกษาการดำเนินงานและผลกระทบจากการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่นในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่มีรูปแบบในการดำเนินงานใกล้เคียงกัน คือ เป็นการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนทางมนุษย์ ของชุมชนจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพและกลุ่มกองทุนต่าง ๆ นำดอกผล กำไร ดอกเบี้ยที่เหลือจากการแบ่งปันมาจัดสวัสดิการประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบความเดือดร้อน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ทุนการศึกษา ฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น และตั้งเป็นกองทุนประกอบอาชีพให้สมาชิกกู้ยืมเป็นทุนในการประกอบอาชีพ และเรื่องที่ 7 กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน ที่มีรูปแบบการระดมทุนโดยอาศัยกิจกรรมทางศาสนาเพื่อช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชนที่ประสบความเดือดร้อนและเป็นทุนเริ่มต้นในการดำรงชีวิตอีกทั้งเป็นการสร้างความปรองดองกันลดความขัดแย้งทางศาสนา เช่น ประเพณีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย ประเพณีกินน้ำชา หรือมาแถด ที่เป็นการระดมทุนจากคนในชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบความเดือดร้อนโดยไม่เลือกว่าจะเป็นสมาชิกหรือไม่

2. รูปแบบการพัฒนาเพื่อลดการเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง พบว่า มีงานวิจัยเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่องที่ 5 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่อาศัยศักยภาพภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ผู้นำ ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่บรรพบุรุษในการไม่ขอความช่วยเหลือจากใครและความต้องการลดปัญหาหนี้สิน ลดการเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและองค์กรภายนอกซึ่งเป็นการ

ลดทอนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และอาชีพต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนมีดอกผลสำหรับจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรี

3. รูปแบบการจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน เป็นการรวมตัวกันของชุมชน หรือจัดตั้งกลุ่มกองทุนต่าง ๆ จัดสวัสดิการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง พบว่าเป็นการจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน จำนวน 7 เรื่อง ซึ่งสามารถจำแนกตามลักษณะของปัญหา คือ ปัญหาความยากจน จำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน:ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (SIF MENU 5) บ้านโคกจะบกหมู่ 9 ต.สำโรงใหม่ อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ เรื่องที่ 2 การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง และเรื่องที่ 6 ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโภคีศรีระอโคก ชุมชนศรีระอโคก จ.ศรีสะเกษ ซึ่งงานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง มีรูปแบบในการจัดองค์กรในลักษณะใกล้เคียงกัน คือ อาศัยทุนภายในและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนจัดตั้งองค์กรและกลุ่มอาชีพขึ้นเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนและสามารถสร้างรายได้ให้กองทุนในชุมชนเพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือพึ่งพากันเองภายในชุมชน ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบ จำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องที่ 4 สวัสดิการชุมชนบทไทย เรื่องที่ 6 ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโภคีศรีระอโคก ชุมชนศรีระอโคก จ.ศรีสะเกษ และเรื่องที่ 8 ศึกษาการดำเนินงานและผลกระทบจากการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่นในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งงานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง มีรูปแบบในการดำเนินงานที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เป็นความต้องการแก้ไขปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนในการซื้อขายสินค้า ปัญหาการยืมเงินจากองค์กรภายนอกและนายทุน การเอารัดเอาเปรียบเชิงนโยบายจากภาครัฐ โดยชุมชนดังกล่าวอาศัยคุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณสมบัติของสมาชิกและทุนภายในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและภูมิปัญญาของชุมชน จัดตั้งองค์กรและกลุ่มอาชีพให้ชุมชนมีรายได้ ลดปัญหาการกู้ยืมจากนายทุนและดอกผลจากเงินกู้และกำไรจากการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มยังสามารถนำไปจัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อนได้โดยการพึ่งพาอาศัยกันเองในชุมชน

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนของงานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง สามารถจำแนกรูปแบบการดำเนินงานได้ 2 ลักษณะ คือ รูปแบบในการระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพ และช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน ซึ่งเป็นการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้ชุมชนสามารถนำผลกำไรมาจัดตั้งกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน และรูปแบบในการจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยการใช้ทุนภายในและภายนอกชุมชนจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ หรือกองทุนต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน แก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหานี้สิน ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและองค์กรภายนอก

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

จากผลการวิเคราะห์การดำเนินงานสวัสดิการชุมชนรูปแบบต่าง ๆ ที่เสนอมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามีพื้นฐานและรูปแบบการดำเนินงานมีลักษณะใกล้เคียงกัน ส่วนการที่จะบรรลุเป้าหมายและมีความยั่งยืนสามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ จะต้องมียปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 16 แสดงปัจจัยภายในด้านพื้นฐานของชุมชน

เรื่องที่	พื้นฐานของชุมชน			
	คุณสมบัติผู้นำ	คุณสมบัติสมาชิก	ทรัพยากรชุมชน	ภูมิปัญญาชุมชน
1	ผู้นำชุมชนเป็น นักการเมืองท้องถิ่นที่มีความตั้งใจในการทำงาน จริงจังกับ กิจกรรมการพัฒนา ชุมชน รวมทั้งกรรมการ ที่มีความเสียสละและมีความ สามารถในการ เรียนรู้และติดต่อ ประสานงาน	- สมาชิกในชุมชนอาสา เป็นกรรมการดำเนินการ โครงการโดยเป็นผู้ที่ได้รับการ ยอมรับจากชุมชน - สมาชิกติดตามกิจกรรม การพัฒนา ด้านต่าง ๆ และขอแสดงความคิดเห็น	ทรัพยากรชุมชนค่อนข้าง น้อย โดยเฉพาะป่า ชุมชนแหล่งอาหารและที่ ทำกิน	

ตารางที่ 16 (ต่อ)

เรื่องที่	พื้นฐานของชุมชน			
	คุณสมบัติผู้นำ	คุณสมบัติสมาชิก	ทรัพยากรชุมชน	ภูมิปัญญาชุมชน
2	เป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้และประสานงาน มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับให้กับสมาชิก	สมาชิกมีความปรองดองพึ่งพาอาศัยกันในระบบเครือข่าย มีความร่วมมือในการดำเนินงาน เรียนรู้ภูมิปัญญา รักษาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มุ่งมั่นในการหาทางออกให้กับชีวิต	- ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีในหาดำเนินชีวิต - ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ	- ภูมิปัญญาในการเรียนรู้ธรรมชาติการดำรงชีวิต - ภูมิปัญญาในการแปรรูปผลผลิตทางธรรมชาติ การสร้างผลิตภัณฑ์ และสร้างมูลค่าเพิ่ม
3	ผู้นำทำงานด้วยใจ ด้วยความเสียสละมีการบริหารจัดการและวางแผนในการปฏิบัติ	- มีการยอมรับไว้วางใจกัน มีความสามัคคีและเสียสละ - มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเอื้ออาทรต่อกัน - ทำงานอาสาสมัคร ไม่มีค่าตอบแทน	ทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรม คุณค่าความดีงามและการยอมรับ	
4	ผู้นำในกิจกรรมร่วมของหมู่บ้านและผู้นำตามธรรมชาติที่เป็นผู้อาวุโสและผู้มีบารมีในชุมชน พระสงฆ์ที่อาวุโสจะเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณหรือศีลธรรมคู่ขนานไปกับผู้นำที่เป็นฆราวาสที่บริหารชุมชนทางโลก	สมาชิกชุมชนมีการพึ่งพากันเป็นระบบ เครือข่าย มีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตร่วมกันตามความเชื่อทางวัฒนธรรมและประเพณีทางศาสนา	- ผู้นำชุมชน - วัฒนธรรมและความเชื่อ - ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงาน	- ภูมิปัญญาในการหาอยู่หากิน การหาของใช้จากธรรมชาติ โดยการเรียนรู้จากระบบป่า

ตารางที่ 16 (ต่อ)

เรื่องที่	พื้นฐานของชุมชน			
	คุณสมบัติผู้นำ	คุณสมบัติสมาชิก	ทรัพยากรชุมชน	ภูมิปัญญาชุมชน
5	- ผู้นำอย่างเป็นทางการที่มีลักษณะเด่นด้านความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละทำงานเพื่อชุมชน - ผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ผู้อาวุโสและผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ	- มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละทำงานเพื่อชุมชน มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งชุมชน	- ผู้นำชุมชน - ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ - วัฒนธรรมในการคิด การร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือตนเอง และการช่วยเหลือกันและกัน - ความพร้อมด้านสาธารณูปโภคและสถานที่ในการทำกิจกรรม	- ภูมิปัญญาในการแปรรูปผลผลิตจากธรรมชาติทั้งอาหารและอุปกรณ์เครื่องใช้ - ภูมิปัญญาในการปลูกพืชแบบผสมผสาน - ภูมิปัญญาในการทำสมุนไพรจากธรรมชาติ
6	- ผู้นำทางศาสนาที่นำหลักธรรมมาใช้ในการวางแผนการดำเนินชีวิตของชุมชน	- สมาชิกที่ศรัทธาในระบบ มีแบบแผนในการดำเนินชีวิตร่วมกัน	- ผู้นำชุมชน - ที่ทำกินและแรงงาน	- ภูมิปัญญาในการแปรรูปผลผลิตออกจำหน่ายและสร้างมูลค่าเพิ่ม
7	- ผู้นำทางการปกครองและผู้นำทางศาสนาที่ต้องการสร้างความปรองดองกันทางศาสนา	- สมาชิกที่ต้องการความสามัคคีปรองดองกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและภาพความขัดแย้ง	- ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีทางศาสนา	
8/1 8/2 8/3	- ผู้นำได้รับการยกย่อง ได้รับการยอมรับนับถือจากชุมชนและสังคม - ผู้นำมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีการศึกษาเรียนรู้กิจกรรมการพัฒนา	- สมาชิกมีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ	- ที่ทำกิน พื้นที่ทางการเกษตร - วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องอุปโภคบริโภค ร่วมกันของชุมชน	- ภูมิปัญญาในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์

จากตารางที่ 16 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในด้านพื้นฐานของชุมชนซึ่งได้ข้อค้นพบปัจจัยภายในที่เป็นพื้นฐานของชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. คุณสมบัติผู้นำ เช่น งานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน:ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (SIF MENU 5) บ้านโคกจะบกหมู่ 9 ต.ลำโรงใหม่ อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ ที่มีผู้นำเป็นนักการเมืองท้องถิ่นที่มีความตั้งใจในการทำงาน จริงจังกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้วยความเสียสละ มีความสามารถในการเรียนรู้และการติดต่อประสานงาน งานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการที่ลักษณะโดดเด่นในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจในการทำงานเพื่อชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทน และผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนา ผู้อาวุโสสำหรับเป็นที่ปรึกษา เชื่อมประสานและยุติปัญหาข้อขัดแย้งของชุมชน รวมทั้งผู้นำที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในภูมิปัญญาของชุมชน เช่น หมอยาสมนไพร ผู้เชี่ยวชาญในการปลูกพืชและแปรรูปผลผลิต เป็นต้น ส่วนผู้นำอีกลักษณะหนึ่งซึ่งปรากฏในงานวิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินงานและผลกระทบจากการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนของกลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่นในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยคุณสมบัติของผู้นำ คือ เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่อง ได้รับการยอมรับนับถือจากชุมชนและสังคมประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีการศึกษาเรียนรู้กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนา

2. คุณสมบัติสมาชิก เช่น งานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน:ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (SIF MENU 5) บ้านโคกจะบกหมู่ 9 ต.ลำโรงใหม่ อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ ที่สมาชิกชุมชนอาสาเป็นกรรมการดำเนินการโครงการโดยเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน มีการติดตามกิจกรรมการพัฒนาดังกล่าว และชอบแสดงความคิดเห็น งานวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกกระบวนการจัดการตนเอง คุณสมบัติสมาชิก คือ มีความปรองดองพึ่งพาอาศัยกันในระบบเครือข่าย ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน การเรียนรู้ภูมิปัญญารักษาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และมีความมุ่งมั่นในการหาทางออกให้กับชีวิต และงานวิจัยเรื่อง ประเภทและวิธีการจัดการสวัสดิการชุมชน โดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ที่สมาชิกมีลักษณะเด่นในการยอมรับ การไว้วางใจกัน การมีความสามัคคีและเสียสละ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมของชุมชนและทำงานโดยอาสาสมัครไม่มีค่าตอบแทน

3. ทรัพยากรชุมชน เช่น งานวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง ที่ประกอบด้วยทรัพยากรชุมชน คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีในการดำเนินชีวิตและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และงานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่ประกอบด้วยทรัพยากร คือ ผู้นำชุมชน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งวัฒนธรรมในการคิด การร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือตนเองตลอดทั้งความพร้อมด้านสาธารณูปโภคและสถานที่ในการจัดกิจกรรมของชุมชน

4. ภูมิปัญญาชุมชน เช่น งานวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง และเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่มีภูมิปัญญาในการเรียนรู้ธรรมชาติในการดำรงชีวิต การปลูกพืช การทำสมุนไพรและภูมิปัญญาในการแปรรูปผลผลิตทางธรรมชาติ การสร้างผลิตภัณฑ์และการสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น

ตารางที่ 17 แสดงปัจจัยภายในชุมชนด้านกิจกรรมร่วมทางสังคม

เรื่องที่	กิจกรรมร่วมทางสังคม			
	การประชุม	การให้ความคิดเห็น	การให้ความร่วมมือ	การช่วยเหลือกัน
1	การประชุมโดยใช้เวทีชุมชนเป็นข้อยุติ	สมาชิกขอแสดงความคิดเห็น	จัดเวทีกิจกรรมให้ชาวบ้านร่วมกันตัดสินใจ ปัญหาและวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน	มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เห็นความตระหนักและคุณค่าของผู้พิการ ผู้สูงอายุ
2	มีการประชุมอย่างเป็นทางการปีละครั้งเพื่อเป็นการพบปะพูดคุยและเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	การสร้างความเป็นพี่น้องที่เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การถ่ายทอดประสบการณ์และปัญหาาร่วมกัน	การร่วมมือในการพัฒนาโดยมีเป้าหมายคือการพึ่งตนเองการพออยู่พอกิน	มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบเครือข่ายเป็นฐานเดิมและมีการจัดสวัสดิการช่วยเหลือกันและกัน

ตารางที่ 17 (ต่อ)

เรื่องที่	กิจกรรมร่วมทางสังคม			
	การประชุม	การให้ความคิดเห็น	การให้ความร่วมมือ	การช่วยเหลือกัน
3	มีการประชุมกันทุกเดือน	มีการหารือกันในประเด็นต่าง ๆ เพื่อค้นหาปัญหา	การเสียสละแรงกายแรงใจให้มาร่วมมือในการจัดตั้งกองทุนชุมชน	ทุนทางสังคมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นฐานเดิม
4	อาศัยบ้านของผู้นำเป็นสถานที่ทำการประชุมหารือเกี่ยวกับกิจกรรมระดับชุมชน			การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบเครือข่ายและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต โดยการช่วยเหลือแรงงาน สิ่งของเครื่องใช้
5	เปิดเวทีประชุมประจำปีให้สมาชิกร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น	ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจและการวางแผนโดยการทแบบสอบถาม	ให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	-ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบเครือข่าย - เสียสละแรงงานและสิ่งของเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมกันในชุมชน
6	ประชุมวางกฎ-ระเบียบถ้าสมาชิกไม่เห็นด้วยกับระเบียบข้อไหนก็มีสิทธิท้วงติงแสดงเหตุผลปรับปรุงแก้ไขได้	ทำหน้าที่เหมือนสมาชิกมีสิทธิ์เข้าร่วมประชุมเสนอความคิดเห็นสามารถร่วมลงมติได้	ร่วมมือกันทำงานโดยไม่คิดค่าแรงเน้นการอยู่ร่วมกันภายใต้จิตสำนึกสาธารณะ	การช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามหลักศาสนาโดยยึดเอาส่วนรวมเป็นที่ตั้งการให้ การเสียสละ เป็น การได้บุญ
7	เชิญสมาชิกทุกคนประชุมระดมสมองคิดหาทางจัดทำแผนชุมชนจัดเวทีประชาคมวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง	ทุกครั้งที่จะประชุมจะต้องถามความคิดเห็นของสมาชิก ให้สมาชิกร่วมคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา	เวลากลุ่มจัดกิจกรรมสมาชิกส่วนใหญ่จะช่วยกันหมดเหมือนเป็นกิจกรรมของทุกคนในชุมชน	ช่วยเหลือสิ่งของและเงินทองแก่ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนโดยไม่เลือกว่าเป็นใคร
8/1 8/2 8/3	มีการประชุมกันทุกเดือน	สมาชิกสรุปปัญหาในการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน		-ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนและการแสดงความเอื้ออาทรต่อกัน - การจัดกิจกรรมและอาชีพให้กับผู้ด้อยโอกาส

จากตารางที่ 17 แสดงปัจจัยภายในด้านกิจกรรมร่วมทางสังคม ซึ่งมีข้อค้นพบจากงานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง ดังนี้

1. การประชุม เช่น งานวิจัยเรื่อง ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโภคีศรีระอโคก ชุมชนศรีระอโคก จ.ศรีสะเกษ โดยชุมชนจะมีการประชุมวางกฎระเบียบ ถ้าสมาชิกไม่เห็นด้วยกับระเบียบข้อไหนก็มีสิทธิ์ท้วงติงแสดงเหตุผลปรับปรุงแก้ไขได้ และเรื่อง กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน ที่กลุ่มจะมีการเชิญสมาชิกทุกคนประชุมระดมสมองคิดหาทางจัดทำแผนชุมชนและจัดเวทีประชาคมวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของชุมชน

2. การให้ความคิดเห็น เช่น งานวิจัยเรื่อง ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโภคีศรีระอโคก ชุมชนศรีระอโคก จ.ศรีสะเกษที่ทำหน้าที่เหมือนสภาโดยสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมมีสิทธิ์เสนอความคิดเห็นและสามารถร่วมลงมติได้ เช่นเดียวกับเรื่อง กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน ทุกครั้งที่มีการประชุมจะต้องถามความคิดเห็นของสมาชิก เปิดโอกาสให้สมาชิกร่วมคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหา

3. การให้ความร่วมมือ เช่น งานวิจัยเรื่อง ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโภคีศรีระอโคก ชุมชนศรีระอโคก จ.ศรีสะเกษที่สมาชิกร่วมมือกันทำงานโดยไม่คิดค่าแรงเน้นการอยู่ร่วมกันภายใต้จิตสำนึกสาธารณะ และเรื่อง กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน ซึ่งเวลาที่ชุมชนมีกิจกรรมส่วนใหญ่สมาชิกจะช่วยกันหมดเหมือนเป็นกิจกรรมของทุกคนในชุมชน

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน เช่น งานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (SIF MENU 5) บ้านโคกจะบกหมู่ 9 ต.สำโรงใหม่ อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนด้วยความเห็นอกเห็นใจกันโดยการจัดกิจกรรมเพื่อให้ชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและผู้สูงอายุ และเรื่องที่ 4 สวัสดิการชุมชนบทไทย ซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบเครือญาติและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยกันโดยการช่วยเหลือแรงงานหรือสิ่งของเครื่องใช้ เป็นต้น อีกลักษณะหนึ่งซึ่งพบในงานเรื่อง ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโภคีศรีระอโคก ชุมชนศรีระอโคก จ.ศรีสะเกษ ซึ่งการช่วยเหลือกันเป็นไปตามหลักศาสนาโดยยึดเอาส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การให้ การเสียสละถือว่าเป็นการได้บุญ

ตารางที่ 18 แสดงปัจจัยภายในชุมชนด้านปัญหาหรือความต้องการของชุมชน

เรื่องที่	ปัญหาหรือความต้องการของชุมชน
1	ความต้องการแก้ปัญหาความยากจน ต้องการให้ชุมชนมีอาชีพ มีรายได้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี
2	ความต้องการแก้ปัญหาความยากจน ต้องการให้ชุมชนมีอาชีพ มีรายได้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถพึ่งตนเองได้ภายในชุมชนโดยยกพ้นจากเงื้อมมือที่ไม่พึงประสงค์หลายด้าน ได้แก่ สารพิษ การมีหนี้สิน การเจ็บป่วย การถูกเอารัดเอาเปรียบ
3	เกิดจากการจัดตั้งของผู้นำและเครือข่ายในการจัดการร่วมกันและเป็นการกำลังของชุมชนในการพัฒนากิจกรรมของชุมชนและสมาชิกเพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยใช้ระบบเงินทุนเป็นเครื่องมือ
4	เพื่อหลุดพ้นจากการเป็นชุมชนเชิงการเมืองหรือการปกครอง มาตั้งเป็นชุมชนเชิงสวัสดิการและวัฒนธรรมชุมชนที่พึ่งกันเองตามระบบเครือญาติ จารีตประเพณีทางศาสนา
5	ต้องการแก้ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากองค์กรภายนอกไม่พึ่งใคร การต่อสู้เพื่อช่วยเหลือดูแลกันในชุมชน
6	ความต้องการให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ไม่พึ่งภายนอกชุมชน จากปัญหาความยากจนและการถูกเอารัดเอาเปรียบ
7	ต้องการให้ชุมชนมีความสามัคคีปรองดองกันลดความขัดแย้งกันระหว่างศาสนา
8/1	ลดการถูกเอารัดเอาเปรียบในการประกอบอาชีพจากนายทุน ช่วยเหลือคนในชุมชนที่ประสบความ
8/2	เดือดร้อน และส่งเสริมให้มีอาชีพ มีรายได้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ภายในชุมชน
8/3	

จากตารางที่ 18 แสดงปัจจัยภายในด้านปัญหาหรือความต้องการของชุมชน จากงานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง พบว่า การดำเนินงาน ซึ่งเกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนเป็นปัจจัยผลักดันให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น งานวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง ซึ่งเกิดจากความต้องการแก้ปัญหาความยากจน ต้องการให้ชุมชนมีอาชีพ มีรายได้สามารถพึ่งตนเองได้ภายในชุมชน หลุดพ้นจากเงื้อมมือที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ สารพิษ การมีหนี้สิน การเจ็บป่วยและการถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น เช่นเดียวกันกับเรื่อง กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน ที่เกิดจากความต้องการความสามัคคีปรองดองกันลดภาพความขัดแย้งทางศาสนาและความต้องการช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชนที่ประสบความเดือดร้อน

จากข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยภายในชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง มีปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนในแต่ละด้าน โดยสรุปได้ดังนี้

1. คุณสมบัติผู้นำ ได้แก่ ผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมและชุมชน เป็นผู้นำด้านการปกครองและผู้นำด้านจิตวิญญาณสามารถให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษาของชุมชนและยุติปัญหาข้อขัดแย้งของชุมชนได้ คุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละตั้งใจทำงานเพื่อชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

2. คุณสมบัติสมาชิก ได้แก่ สมาชิกที่มีความรักความสามัคคีปรองดองต้องการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนโดยความเป็นพี่น้องและเครือญาติ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกันและลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ เสียสละทำงานเพื่อชุมชน

3. ทรัพยากรชุมชน ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชุมชน ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค และที่สำคัญ คือ ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมความคิดในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น

4. ภูมิปัญญาชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตโดยการเรียนรู้ธรรมชาติ ภูมิปัญญาในการแปรรูปและสร้างมูลค่าผลผลิตเป็นอาหาร อุปกรณ์เครื่องใช้ สมุนไพร และสินค้าชุมชน

5. การประชุมการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ การใช้ที่ประชุมเป็นที่ยุติปัญหา เพื่อเป็นการพบปะพูดคุย ระดมสมองในการวางกฎระเบียบจัดทำแผนในการปฏิบัติงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คิดหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหา

6. การให้ความร่วมมือ ได้แก่ การให้ความร่วมมือในการคิด ร่วมตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน การเสียสละแรงกายแรงใจร่วมมือในการทำงานเพื่อชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนภายใต้จิตสำนึกของความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโดยเป้าหมายคือการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชน

7. การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบเครือญาติ วัฒนธรรมในการเสียสละแรงกายและสิ่งของเครื่องใช้เพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน การจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือที่ได้รับความเดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและผู้สูงอายุ

9. ปัญหาหรือความต้องการของชุมชน ได้แก่ ความต้องการความสามัคคีปรองดองกันในชุมชน ความต้องการแก้ปัญหาความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและองค์กรภายนอก ต้องการให้ชุมชนมีอาชีพ มีรายได้อยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีสามารถพึ่งตนเองได้ในชุมชนหลุดพ้นจากเงื่อนโซ่ที่ไม่พึงปรารถนา ได้แก่ สารพิษ การมีหนี้สิน การเจ็บป่วย การถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น

ตารางที่ 19 แสดงปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

เรื่องที่	ปัจจัยภายนอกชุมชน		
	นโยบายภาครัฐ	การสนับสนุนจากภาครัฐ	องค์กรเอกชน/บุคคล
1	นโยบายของรัฐในการใช้ชุมชนเป็นฐานของการพัฒนา	- ได้รับการสนับสนุนทุนและคำแนะนำการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม	
2		- ทุนสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล - การแนะนำด้านวิชาการจากนักวิชาการและสถาบันการศึกษาและองค์กรท้องถิ่น	- ทุนสนับสนุนจากมูลนิธิชาวบ้าน - การแนะนำด้านวิชาการจากนักวิชาการ
3	นโยบายของสถาบันพัฒนาชุมชนที่ต้องการแก้ปัญหาระบบเศรษฐกิจสนับสนุนทุนในการจัดตั้งโดยการจัดตั้งทั้งหมดอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน	- การสนับสนุนทุนจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม องค์กรสวัสดิการชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน - การให้คำแนะนำความรู้เรื่องธนาคารขยะและศูนย์รีไซเคิลจากวิทยาลัยจัดการความรู้	- เงินจากโครงการมียาชาวา - งบประมาณสนับสนุนจากนักการเมือง
4		การสนับสนุนจากภาครัฐในการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยแนะนำ เช่น ครู/เจ้าหน้าที่อนามัย/พัฒนาการเกษตร	ทุนสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน
5		การสนับสนุนด้านวิชาการจากกรมการพัฒนาชุมชน และมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น	- องค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในและนอกประเทศให้การสนับสนุนทุนและวางรากฐานการพัฒนา - องค์กรพัฒนาเอกชนและมูลนิธิโกลด์คัมทองช่วยเหลือในการพัฒนาภาวะผู้นำ ให้ความรู้ด้านการพูด การประชาสัมพันธ์ การรายงานข่าวและการฝึกอาชีพ

ตารางที่ 19 (ต่อ)

เรื่องที่	ปัจจัยภายนอกชุมชน		
	นโยบายภาครัฐ	การสนับสนุนจากภาครัฐ	องค์กรเอกชน/บุคคล
6		งบจากกระทรวงสาธารณสุข / กระทรวงมหาดไทย / กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม	
8/1		งบสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม	การสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรเอกชนในรูปของเงินและวัสดุอุปกรณ์
8/3		งบสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม	- เงินกู้จากประเทศแคนาดา - เงินจากผู้ที่มาดูงานมอบให้

จากตารางที่ 19 แสดงปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหรือองค์กรภายนอกชุมชน โดยจำแนกเป็น 3 ด้าน คือ

1. นโยบายภาครัฐ คือ การดำเนินงานที่เกิดจากการผลักดันหรือวางแผนงานทางภาครัฐ ซึ่งพบในงานวิจัยเพียง 2 เรื่องเท่านั้น คือ เรื่องที่ 1 กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (SIF MENU 5) บ้านโคกจะบกหมู่ 9 ต.สำโรงใหม่ อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์ โดยเป็นนโยบายของรัฐในการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสนับสนุนการดำเนินงานโดยกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม และเรื่อง ที่ 3 ประเภทและวิธีการจัดการสวัสดิการชุมชน โดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ที่เป็นนโยบายของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่ต้องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจสนับสนุนทุนในการจัดตั้งภายใต้ข้อกำหนดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

2. การสนับสนุนจากภาครัฐ คือ การได้รับการสนับสนุนทุน บุคลากรและด้านวิชาการจากภาครัฐ ซึ่งปรากฏในงานวิจัย จำนวน 7 เรื่อง เช่น เรื่อง ประเภทและวิธีการจัดการสวัสดิการชุมชน โดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ – ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการสนับสนุนทุนจากกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม องค์การสวัสดิการชุมชนและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน อีกทั้งได้รับการสนับสนุนคำแนะนำด้านเทคโนโลยีจากสถาบันการศึกษาท้องถิ่น และการสนับสนุนจากภาครัฐอีกประการหนึ่งซึ่งปรากฏในงานวิจัยเรื่อง สวัสดิการชุมชนบทไทย โดยการส่งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐเข้ามาให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษา เช่น ครู เจ้าหน้าที่อนามัย พัฒนาการเกษตร เป็นต้น

3. การสนับสนุนจากองค์กรเอกชน/บุคคล คือ การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานรวมทั้งการให้คำแนะนำปรึกษาจากองค์กรเอกชน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรเอกชน มูลนิธิ เงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และการสนับสนุนจากบุคคล เช่น นักวิชาการ นักการเมือง เจ้าหน้าที่จากองค์กรต่าง ๆ และผู้ที่มาศึกษาดูงาน ซึ่งปรากฏในงานวิจัย จำนวน 5 เรื่อง เช่น เรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิริวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ได้รับการสนับสนุนทุนและวางรากฐานในการพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในและนอกประเทศ และมูลนิธิโกลด์คิมทองให้การช่วยเหลือในการพัฒนาภาวะผู้นำ ให้ความรู้ด้านการพูด การประชาสัมพันธ์ การรายงานข่าวรวมทั้งการฝึกฝนอาชีพ

จากข้อค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่างานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง มีปัจจัยจากภายนอกที่สนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนในแต่ละด้าน โดยสรุปได้ ดังนี้

1. นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ การวางแผนงานและนโยบายจากภาครัฐในการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุนเงินในการลงทุนรวมทั้งการส่งนักวิชาการ เจ้าหน้าที่จากสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ให้คำแนะนำด้านวิชาการและเทคโนโลยี เป็นต้น

2. การสนับสนุนจากองค์กรเอกชนและบุคคล ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินงานจากบุคคลภายนอกและองค์กรเอกชนทั้งในและต่างประเทศ การให้การสนับสนุนด้านวิชาการ คำแนะนำ การฝึกอบรมทางวิชาการและอาชีพ เป็นต้น

ตารางที่ 20 แสดงปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและการเมือง

เรื่องที่	ด้านเศรษฐกิจ		ด้านการเมือง
	ทุน	รายได้	โครงสร้างการปกครองในชุมชน
1	ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งทำมาหากิน	- จากผลผลิตทางการเกษตรและการรับจ้าง	ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติและครอบครัว มีลักษณะกลุ่มหมู่บ้าน
2	ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งทำมาหากิน	- รายได้จากการปลูกพืชและขยายพันธุ์ไม้ จำหน่าย - รายได้จากการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและวัตถุดิบทางธรรมชาติ	ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติและครอบครัวที่มาจากเผ่าพันธุ์เดียวกัน

ตารางที่ 20 (ต่อ)

เรื่องที่	ด้านเศรษฐกิจ		ด้านการเมือง
	ทุน	รายได้	โครงสร้างการปกครองในชุมชน
3		- รายได้จากการจัดผ้าป่าเพื่อสวัสดิการ - รายได้จากการทำอาชีพเสริม - ดอกผล กำไรที่เกิดจากกลุ่มออมทรัพย์	
4	ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งทำมาหากิน		การปกครองแบบชุมชนระบบเครือญาติมีสภาผู้นำ สภาผู้อาวุโสเป็นผู้นำด้านปกครองและผู้นำในกิจกรรมของชุมชน
5	- ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งพืชพันธุ์ สมนไพร และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ - ทุนทางมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำและภูมิปัญญาของชุมชน - ทุนทางกายภาพ ได้แก่ อาหาร อุปกรณ์และสถานที่	- ผลกำไรจากการจำหน่ายสินค้าของชุมชน - ผลกำไรเงินปันผลจากกลุ่มออมทรัพย์ - รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ	กลุ่มชุมชนที่เป็นระบบเครือญาติและครอบครัวมีผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือ
6	- ผลผลิตทางการเกษตร และสินค้า - ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และแรงงาน - เครื่องมือและอุปกรณ์	- จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นส่วนเกิน	มีโครงสร้างการปกครองสามสถาบัน คือ บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชนประกอบด้วยสองส่วนคือ พุทธสถานศรีชะอโคกและหมู่บ้านศรีชะอโคกที่เป็นที่อยู่อาศัย
7	ทุนทางสังคม ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยและความต้องการช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อน	- รายได้จากการระดมทุนของชุมชน - รายได้จากการช่วยเหลือจากบุคคลและองค์กรภายนอก	เป็นชุมชนที่ที่เป็นลักษณะเครือญาติและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีผู้นำทางการปกครองและผู้นำทางศาสนาในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน
8/1	- กลุ่มออมทรัพย์	- ดอกเบี้ยและเงินปันผล	เป็นกลุ่มชุมชนที่มีผู้นำทางการปกครองและผู้นำในการประกอบกิจกรรมของชุมชน
8/2	- กองทุนในการประกอบอาชีพ	จากกลุ่มออมทรัพย์	
8/3	- วัสดุอุปกรณ์และที่ทำกิน	- รายได้จากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ	

จากตารางที่ 20 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง สามารถนำเสนอในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย ทุนและรายได้ของชุมชน จากการสังเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของงานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง พบว่า มีแหล่งทุนและรายได้ที่ไม่ต่างกัน เช่น งานวิจัยเรื่องกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิ่วง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่มีทุนในการดำเนินงานที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืช สมุนไพรและแหล่งท่องเที่ยว ทุนทางมนุษย์ ได้แก่ผู้นำและภูมิปัญญาของชุมชน และทุนทางกายภาพ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ในการประกอบกิจกรรม ส่วนรายได้เกิดจากการจำหน่ายผลิตผลทางธรรมชาติ เกิดจากผลกำไร ดอกเบี้ยเงินกู้ เงินปันผลของกลุ่มออมทรัพย์และรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และงานวิจัยเรื่อง กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยทุนทางสังคมของชุมชน คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความสามัคคีปรองดองและความต้องการช่วยเหลือสมาชิก และคนในชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อน สำหรับรายได้ ส่วนใหญ่จะมาจากการระดมทุนของชุมชนผ่านกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย ประเพณีการกินน้ำชา เป็นต้น รายได้อีกส่วนหนึ่งได้จากการช่วยเหลือจากบุคคลและองค์กรภายนอก

2.ด้านการเมือง ได้แก่ โครงสร้างการปกครองของชุมชนที่มีส่วนในการสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน จากข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง แสดงให้เห็นว่า ไม่ได้พูดถึงโครงสร้างทางการเมืองมากนักแต่พอสรุปประเด็นจากเนื้อหาได้ เช่น งานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคิ่วง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่ชุมชนจะมีการปกครองตามระบบโครงสร้างการปกครองแล้วยังมีความเป็นระบบเครือญาติและครอบครัวโดยมีผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนา งานวิจัยเรื่อง กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โครงสร้างการปกครองชุมชนนอกจากจะมีผู้นำทางการเมืองแล้วยังมีผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ดำเนินการดำเนินกิจกรรมของชุมชน และโครงสร้างการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งปรากฏในงานวิจัยเรื่อง ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณูปโภคคิ่วง อ.โคก ชุมชนศรีชะอโคก จ.ศรีสะเกษ ซึ่งมีโครงสร้างการปกครองในชุมชนเป็นสามสถาบัน คือ บ้าน วัด โรงเรียน โดยสามสถาบันมีความเชื่อมโยงกันอย่างขาดไม่ได้ ส่วนชุมชนประกอบด้วยสองส่วนคือ พุทธสถานศรีชะอโคก ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสงฆ์และหมู่บ้านศรีชะอโคก ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของคฤหัสถ์

ตารางที่ 21 แสดงปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านสังคม/วัฒนธรรมและเทคโนโลยี

เรื่อง ที่	ด้านสังคม/วัฒนธรรม			ด้านเทคโนโลยี
	ระบบเครือญาติ	สถาบันครอบครัว	สถาบันศาสนา	
1	มีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติและเผ่าพันธุ์เดียวกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่วนใหญ่อพยพมาจากประเทศเขมรและมาจากหมู่บ้านเดียวกัน			
2	มีความสัมพันธ์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมีวัฒนธรรมในการพึ่งพาอาศัยกัน	- มีการรวมนามสกุลเป็นนามสกุลเดียวกันเป็นลักษณะครอบครัวเดียวกัน - มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาภายในครอบครัว	- มีการประกอบกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน - มีการนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญา	- มีเทคโนโลยีด้านการผลิต การแปรรูปน้ำผลไม้ ไวน์ สมุนไพร สุรากลั่นพื้นบ้าน - มีร้านค้าวิสาหกิจชุมชน โรงสีข้าวและการทำนุยชีวภาพ
3				การตั้งธนาคารขยะและศูนย์รีไซเคิลเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน
4	เป็นกลุ่มชุมชนที่มีเผ่าพันธุ์เดียวกันการดำเนินชีวิตเป็นระบบเครือญาติ	การแยกหรือการขยายครอบครัวภายในกลุ่มชุมชนเดียวกัน มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมชุมชนสู่ครอบครัวที่แยกออกไป	- มีวัด และประเพณีทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ - มีพระเป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณหรือศีลธรรม	
5	ตั้งบ้านเรือนติดกันเป็นกลุ่มโดยกลุ่มคนที่มีบรรพบุรุษเผ่าพันธุ์ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันเป็นระบบเครือญาติ	การสร้างความเชื่อมั่นในชุมชนเริ่มต้นจากครอบครัวที่มีการถ่ายทอดและการเรียนรู้วัฒนธรรม	- มีพระเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาและประกอบพิธีกรรม	- เทคโนโลยีด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร - เทคโนโลยีในการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิต

ตารางที่ 21 (ต่อ)

เรื่อง ที่	ด้านสังคม/วัฒนธรรม			ด้านเทคโนโลยี
	ระบบเครือญาติ	สถาบันครอบครัว	สถาบันศาสนา	
6	มีการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่มีหลักธรรมทางศาสนาเป็นข้อปฏิบัติร่วมกัน ดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางศาสนา เป็นเครือญาติ ที่เรียกว่า “ญาติธรรม”	มีครอบครัวที่อยู่ในชุมชนเดียวกันมีหลักในการปฏิบัติตามแบบที่ชุมชนกำหนด	แบบแผนการดำเนินชีวิตอิงกับศาสนาเอา ระบบสงฆ์มาบริหารจัดการ	มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีในชุมชน เช่น โรงสีข้าว โรงงานในการผลิตและแปรรูปสินค้าออกจำหน่าย โรงตัดเย็บเสื้อผ้า ร้านค้าชุมชน เป็นต้น
7	ส่วนใหญ่สมาชิกจะเป็นเครือญาติกันทั้งญาติทางสายเลือดและญาติที่เกิดจากการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	ครอบครัวมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมของชุมชนโดยการเรียนรู้และการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนต่อกันเป็นรุ่น	มีกิจกรรมทางศาสนา เป็นสิ่งสร้างความปรองดองกันในชุมชน การทำบุญอุทิศให้กับผู้ตาย และระดมทุนช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน	
8/1				มีเทคโนโลยีในการผลิตเพื่อเสริมสร้างผลผลิตและรายได้ให้กับชุมชน เช่น โรงสีข้าว โรงงานรีดยาง เทคโนโลยีในการทำปุ๋ย เป็นต้น

จากตารางที่ 21 แสดงปัจจัยสภาพแวดล้อม ด้านสังคม/วัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง สามารถนำเสนอในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านสังคม/วัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ระบบเครือญาติ สถาบันครอบครัว และสถาบันศาสนา จากผลการสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง มีข้อค้นพบที่จะนำเสนอในแต่ละประเด็นดังนี้

1.1 ระบบเครือญาติและครอบครัว ซึ่งปรากฏในงานวิจัย จำนวน 6 เรื่อง เช่น เรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นชุมชน

ที่มีการเป็นอยู่แบบเครือญาติเนื่องจากเป็นชุมชนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน คือ ชนเผ่ากะเลิง ที่อพยพมาจากประเทศลาวมีวัฒนธรรมการเป็นอยู่โดยการพึ่งพาอาศัยกันเป็นเครือญาติ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีบรรพบุรุษร่วมกันลักษณะชุมชนเป็นกลุ่มหมู่บ้านเมื่อมีการขยายครอบครัวก็จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันมีการพึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบเครือญาติ ส่วนระบบเครือญาติอีกอีกลักษณะหนึ่งซึ่งปรากฏในงานวิจัยเรื่อง ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโศก ศรีชะอโคก ชุมชนศรีชะอโคก จ.ศรีสะเกษ ซึ่งคนในชุมชนมีการเป็นอยู่ร่วมกันโดยมีหลักธรรมทางศาสนาเป็นข้อปฏิบัติดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางศาสนา ช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบเครือญาติที่เรียกว่า ญาติธรรม”

1.2 สถาบันศาสนา ซึ่งปรากฏในงานวิจัย จำนวน 5 เรื่อง เช่น เรื่อง สวัสดิการชุมชนบทไทย โดยชุมชนมีวัดและประเพณีทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการอยู่ร่วมกัน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหรือศีลธรรม เช่นเดียวกันกับงานวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ที่ชุมชนมีวิถีชีวิตอิงกับศาสนาและถือว่าเป็นส่วนสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนา และการใช้วัดเป็นสถานที่ในการประกอบกิจกรรมของชุมชนและเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกัน

2. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ชุมชนที่มีการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อเพิ่มผลผลิตและการช่วยในการแปรรูปผลผลิตเป็นสินค้าออกจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งปรากฏในงานวิจัย จำนวน 5 เรื่อง ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงานไม่ต่างกันมากนัก เช่น งานวิจัยเรื่อง การจัดสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง ที่มีเทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น การแปรรูปน้ำผลไม้ การผลิตไวน์ ยาสมุนไพร การทำสุรากลั่นพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีร้านค้าวิสาหกิจชุมชน โรงสีข้าวและโรงงานทำปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่อง ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษากรณีเฉพาะสาธารณโศก ศรีชะอโคก ชุมชนศรีชะอโคก จ.ศรีสะเกษ ที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงาน เช่น โรงสีข้าว โรงงานผลิตและแปรรูปสินค้า โรงตัดเย็บเสื้อผ้าและร้านค้าชุมชน เป็นต้น

ตอนที่ 6 การสังเคราะห์สรุปองค์ความรู้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนด้านต่าง ๆ จากงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง สามารถนำมาสังเคราะห์เปรียบเทียบองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ดังแสดงในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงการสังเคราะห์เปรียบเทียบองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน

พื้นฐานการดำเนินงาน	รูปแบบการดำเนินงาน	ปัจจัยสนับสนุน
ด้านการเงินชุมชน	- ระดมทุนทั้งภายในและภายนอก ตั้งกองทุนกู้ยืมในการประกอบอาชีพ และช่วยเหลือผู้เดือดร้อน	- ไม่ค่อยมีปัจจัยภายในด้าน พื้นฐานของชุมชนมีเพียงการร่วม กิจกรรมทางสังคม ส่วนมากจะรับ การสนับสนุนปัจจัยด้านทุน และ วิชาการจากองค์กรภายนอก
ด้านการผลิต	- ระดมทุนตั้งกองทุนในการ ประกอบอาชีพและช่วยเหลือ ผู้เดือดร้อน - ตั้งกลุ่มอาชีพผลิตสินค้า จำหน่าย สร้างรายได้ แก้ปัญหาความยากจน หนี้สินและการถูกเอารัดเอา เปรียบจากบุคคลและองค์กร ภายนอก	- มีปัจจัยพื้นฐานของชุมชน สนับสนุน เช่น ทรัพยากร ภูมิ ปัญญา ผู้นำชุมชน ความต้องการ ของชุมชน - การสนับสนุนด้านวิชาการและ คำแนะนำ - ปัจจัยด้านสังคม/วัฒนธรรม และโครงสร้างการปกครอง ในชุมชน - การประชุมแสดงความ คิดเห็น - ทุน ,รายได้ เทคโนโลยี
ด้านการเงินหมุนเวียน	- ระดมทุนทั้งภายในและ ภายนอก ตั้งกองทุนในการ ประกอบอาชีพ และช่วยเหลือผู้เดือดร้อน - จัดตั้งองค์กรแก้ไขปัญหา หนี้สิน และการถูกเอารัดเอาเปรียบ	- มีปัจจัยพื้นฐานของชุมชนสนับสนุน เช่น ทรัพยากร ภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน ความต้องการของ ชุมชน - การสนับสนุนด้านวิชาการและ คำแนะนำจากภาครัฐ

ตารางที่ 22 (ต่อ)

พื้นฐานการดำเนินงาน	รูปแบบการดำเนินงาน	ปัจจัยสนับสนุน
ด้านอุดมการณ์/ศาสนา	- จัดตั้งองค์กรแก้ไขปัญหาความยากจน หนี้สิน การเอาเปรียบ และช่วยเหลือผู้เดือดร้อน - ลดความขัดแย้งและสร้างความปรองดองกันในชุมชน	- มีปัจจัยพื้นฐานของชุมชนสนับสนุน เช่น ทรัพยากร ภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน ความต้องการของชุมชน - การประชุมแสดงความคิดเห็น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน - การสนับสนุนด้านวิชาการและคำแนะนำจากภาครัฐและเอกชน - ปัจจัยด้านสังคม/วัฒนธรรม และโครงสร้างการปกครองในชุมชน - ทุน ,รายได้ และเทคโนโลยี

จากตารางที่ 22 แสดงการเปรียบเทียบองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนตามกรอบที่กำหนดไว้ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ได้แนวทางในการดำเนินงานสามารถนำมาสร้างข้อสรุปตามกรอบทฤษฎีระบบที่กำหนดไว้ 3 องค์ประกอบ คือ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) โดยมีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. **บริบท (Context)** ได้แก่ สภาพพื้นฐาน และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อการทำงาน ได้แก่ พื้นฐานในการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยพื้นฐานในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 พื้นฐานด้านการเงินในชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ที่นำดอกผล กำไรมาให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อลงทุนประกอบอาชีพ บรรเทาความเดือดร้อนและจัดสรรเพื่อสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตโดยนำเงินดอกผลกำไรให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพและบรรเทาความเดือดร้อน ลดปัญหาหนี้สินและลดการเอาเปรียบจาก

จากนายทุนและองค์การภายนอกและอาศัยศักยภาพของชุมชนจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ สร้างรายได้ให้กับชุมชนและนำผลกำไรที่เหลือจากการแบ่งปันจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชน

1.2 พื้นฐานด้านการผลิต ซึ่งพบว่ามี การดำเนินงานหลายรูปแบบ เช่น การช่วยกันผลิตสินค้าที่เป็นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนโดยอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชุมชนผลิตสินค้าออกจำหน่ายและรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ขึ้นให้ชุมชนมีรายได้สามารถพึ่งตนเองได้ในชุมชน การแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าออกจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนแล้วนำผลกำไรจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชน การผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนและนำส่วนเกินออกจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชนในรูปแบบธุรกิจชุมชน นำรายได้เข้ากองทุนจัดสวัสดิการให้กับคนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ภายในชุมชน

1.3 พื้นฐานด้านการเงินหมุนเวียนในชุมชน ได้แก่ การนำผลกำไรจากกองทุนเงินหมุนเวียนในชุมชนมาตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการในการประกอบอาชีพ ในการช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและประกอบกิจกรรมเพื่อสังคม การระดมทุนหมุนเวียนภายในชุมชนจากการทอดผ้าป่าการจัดโต๊ะจีนขายให้กับสมาชิก เงินหมุนเวียนที่ได้จากผลกำไรการจำหน่ายสินค้าและผลกำไร ดอกเบี้ย ค่าปรับต่าง ๆ นำมาจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ผู้ที่ประสบความเดือดร้อน เป็นทุนให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุนในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการประกอบกิจกรรมทางสังคม ส่งเสริมรายได้ให้กับผู้สูงอายุ กองทุนเพื่อการรักษาพยาบาล ทุนการศึกษาให้เด็กและเยาวชน

1.4 พื้นฐานด้านอุดมการณ์/ศาสนา จากการศึกษาพบว่าชุมชนที่เกิดจากพื้นฐานด้านอุดมการณ์/ศาสนา เช่น

1.4.1 ชุมชนเชิงสวัสดิการโดยการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากการปกครองและการขึ้นภาษีจากรัฐ ต้องการหาความสงบสุข การพึ่งพาอาศัยกันแบบชุมชนหมู่บ้าน

1.4.2 กลุ่มคนที่ต้องการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหานี้สิน การถูกเอารัดเอาเปรียบจากบุคคลและองค์การภายนอกโดยเฉพาะภาครัฐและค่านิยมที่ถูกปลูกฝังและถ่ายทอดต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมในการไม่ขอความช่วยเหลือจากใคร พึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชนเป็นระบบเครือญาติ อาศัยศักยภาพภายในชุมชนจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพสร้างรายได้สามารถพึ่งตนเองได้ภายใน

1.4.3 กลุ่มคนที่ศรัทธาในรูปแบบการดำเนินชีวิตอิงกับหลักธรรมทางศาสนาและกฎระเบียบตามแนวบรรพชิตเข้ามาปฏิบัติธรรมและก่อตั้งเป็นชุมชน อาศัยความพร้อมของทุนในชุมชนทั้งแรงงาน ที่ทำกิน ความพร้อมทางเทคโนโลยีในการผลิตดำเนินกิจกรรมภายใน

ชุมชนโดยมุ่งในการขัดเกลา ลด ละ เลิก เสี่ยงละอูทิศตนโดยมีบุญเป็นแรงจูงใจนำไปสู่การพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน

2. ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ทรัพยากรต่าง ๆ หรือสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ปัจจัยสนับสนุนที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในชุมชนที่สามารถนำมาเป็นส่วนสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนได้ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

คุณสมบัติผู้นำ ซึ่งประกอบด้วยผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีลักษณะเด่น เช่น

1. มีความตั้งใจในการทำงาน จริงจังกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้วยความเสียสละ
2. มีความสามารถในการเรียนรู้และการติดต่อประสานงาน
3. มีความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจในการทำงานเพื่อชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทน
4. พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณและเป็นผู้นำในการพัฒนา ผู้อาวุโสสำหรับเป็นที่ปรึกษา เชื่อมประสานและยุติปัญหาข้อขัดแย้งของชุมชน
5. ผู้นำที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในภูมิปัญญาของชุมชน เช่น หมอยาสมุนไพร ผู้เชี่ยวชาญในการปลูกพืชและแปรรูปผลิตภัณฑ์
6. เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่อง ได้รับการยอมรับนับถือจากชุมชนและสังคม

คุณสมบัติสมาชิก ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติที่โดดเด่น เช่น

1. สมาชิกชุมชนที่อาสาเป็นกรรมการดำเนินการโครงการโดยเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน มีการติดตามกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ และขอแสดงความคิดเห็น
2. มีความปรองดองพึ่งพาอาศัยกันในระบบเครือญาติให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน การเรียนรู้ภูมิปัญญารักษาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และมีความมุ่งมั่นในการหาทางออกให้กับชีวิต
3. ได้รับการยอมรับ การไว้วางใจกัน การมีความสามัคคีและเสียสละ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมของชุมชนและทำงานโดยอาสาสมัครไม่มีค่าตอบแทน

ทรัพยากรชุมชน ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชุมชน ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค และที่สำคัญ คือ ทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรม ความคิดในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น

ภูมิปัญญาชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตโดยการเรียนรู้ธรรมชาติ ภูมิปัญญาในการแปรรูปและสร้างมูลค่าผลผลิตเป็นอาหาร อุปกรณ์เครื่องใช้ สมุนไพร และสินค้าชุมชน

การประชุมการแสดงความคิดเห็น ได้แก่ การใช้ที่ประชุมเป็นที่ยุติปัญหา เพื่อเป็นการพบปะพูดคุย ระดมสมองในการวางกฎระเบียบจัดทำแผนในการปฏิบัติงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คิดหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหา

การให้ความร่วมมือ ได้แก่ การให้ความร่วมมือในการคิด ร่วมตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน การเสียสละแรงกายแรงใจร่วมมือในการทำงานเพื่อชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนภายใต้จิตสำนึกของความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโดยเป้าหมายคือการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชน

การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบเครือญาติ วัฒนธรรมในการเสียสละแรงกายและสิ่งของเครื่องใช้เพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน การจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือที่ได้รับความเดือดร้อน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการและผู้สูงอายุ

ปัญหาหรือความต้องการของชุมชน ได้แก่ ความต้องการความสามัคคีปรองดองกันในชุมชน ความต้องการแก้ปัญหาความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและองค์กรภายนอก ต้องการให้ชุมชนมีอาชีพ มีรายได้อยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีสามารถพึ่งตนเองได้ในชุมชนหลุดพ้นจากเงื้อมมือที่ไม่พึงปรารถนา ได้แก่ สารพิษ การมีหนี้สิน การเจ็บป่วย การถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น

2.2 ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหรือองค์กรภายนอกชุมชน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ การวางแผนงานและนโยบายจากภาครัฐในการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยการสนับสนุนเงินในการลงทุนรวมทั้งการส่งนักวิชาการ เจ้าหน้าที่จากสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ให้คำแนะนำด้านวิชาการและเทคโนโลยี เป็นต้น

2.2 การสนับสนุนจากองค์กรเอกชนและบุคคล ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินงานจากบุคคลภายนอกและองค์กรเอกชนทั้งในและต่างประเทศ การให้การสนับสนุนด้านวิชาการ คำแนะนำ การฝึกอบรมทางวิชาการและอาชีพ เป็นต้น

2.3 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมของชุมชนที่มีส่วนในการสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย ทุนและรายได้ของชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืช สมุนไพรและแหล่งท่องเที่ยว ทุนทางมนุษย์ ได้แก่ ผู้นำและภูมิปัญญาของชุมชน และ ทุนทางกายภาพ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ในการประกอบกิจกรรม ทุนทางสังคมของชุมชน คือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความสามัคคีปรองดองและความต้องการช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชนที่ได้รับความเดือดร้อน ส่วนรายได้เกิดจากการจำหน่ายผลผลิตทางธรรมชาติ เกิดจากผลกำไร ดอกเบี้ยเงินกู้ เงินปันผลของกลุ่มออมทรัพย์และรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

ด้านการเมือง ได้แก่ โครงสร้างการปกครองของชุมชน ความเป็นระบบเครือญาติและครอบครัวโดยมีผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและเป็นผู้ดำเนินการพัฒนา

ระบบเครือญาติ เช่น ชุมชนที่มาจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ชุมชนเก่าแก่ที่มีบรรพบุรุษร่วมกันมีวัฒนธรรมการเป็นอยู่โดยการพึ่งพาอาศัยกันเป็นเครือญาติ ลักษณะชุมชนเป็นกลุ่มหมู่บ้านเมื่อมีการขยายครอบครัวก็จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันมีการพึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบเครือญาติ ส่วนระบบเครือญาติอีกอีกลักษณะหนึ่งซึ่งคนในชุมชนมีการเป็นอยู่ร่วมกันโดยมีหลักธรรมทางศาสนาเป็นข้อปฏิบัติดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางศาสนา ช่วยเหลือและพึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบเครือญาติที่เรียกว่า ญาติธรรม”

สถาบันศาสนา เช่น ชุมชนที่มีวัดและประเพณีทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการอยู่ร่วมกัน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณหรือ และการใช้วัดเป็นสถานที่ในการประกอบกิจกรรมของชุมชนและเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกัน

2.4 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ชุมชนที่มีการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการผลิตและการช่วยในการแปรรูปผลผลิตเป็นสินค้าออกจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น การแปรรูปน้ำผลไม้ การผลิตไวน์ ยาสมุนไพร การทำสุรากลั่นพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังมีร้านค้าวิสาหกิจชุมชน โรงสีข้าวและโรงงานทำปุ๋ยชีวภาพ เป็น

3. กระบวนการ (Process) ได้แก่ ส่วนที่เป็นกระบวนการดำเนินงานตามบริบทและปัจจัยสนับสนุนเพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการดำเนินงาน ดังนี้

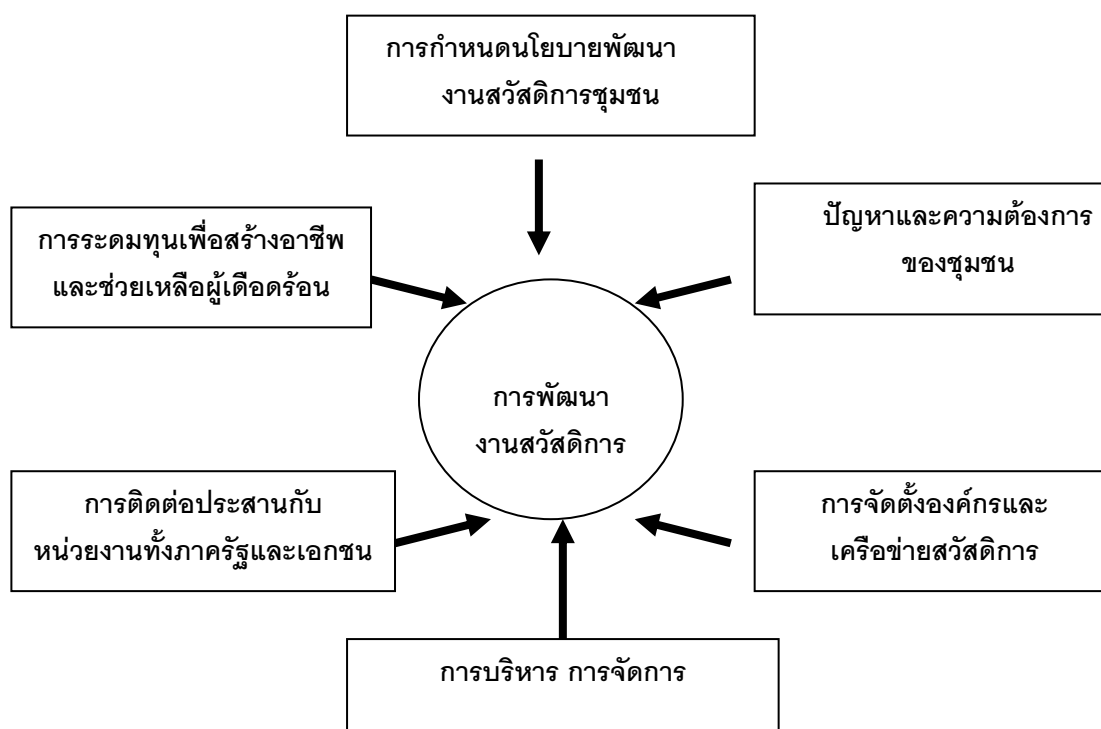
3.1 รูปแบบการระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน ได้แก่ การการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนทางมนุษย์ เป็นต้น จัดสวัสดิการช่วยเหลือสมาชิกและคนในชุมชนที่ประสบความเดือดร้อนและเป็นทุนเริ่มต้นในการดำรงชีวิต

3.2 รูปแบบการพัฒนาเพื่อลดการเอารัดเอาเปรียบ อาศัยศักยภาพภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ผู้นำ ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่บรรพบุรุษในการไม่ขอความช่วยเหลือจากใครและความต้องการลดปัญหาหนี้สิน ลดการเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและองค์กรภายนอกซึ่งเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และอาชีพต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนมี

3.3 รูปแบบการจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน เป็นการรวมตัวกันของชุมชน หรือจัดตั้งกลุ่มกองทุนต่าง ๆ จัดสวัสดิการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน อาศัยทุนภายในและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนจัดตั้งองค์กรและกลุ่มอาชีพขึ้นเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชนและสามารถสร้างรายได้ให้กองทุนในชุมชนเพื่อจัดสวัสดิการช่วยเหลือพึ่งพากันเองภายใน แก้ไขปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนในการซื้อขายสินค้า ปัญหาการยืมเงินจากองค์กรภายนอกและนายทุน การเอารัดเอาเปรียบเชิงนโยบายจากภาครัฐ

ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย 1) ปัญหาและความต้องการของชุมชน 2) การกำหนดนโยบายพัฒนางานสวัสดิการชุมชน 3) การระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน 4) การติดต่อประสานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน 6) การบริหารการจัดการ 7) การจัดตั้งองค์กรและเครือข่ายสวัสดิการ สามารถสร้างเป็นแผนภูมิแสดงองค์ความรู้ ดังนี้

องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน

แผนภูมิที่ 5 แสดงองค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน : การสังเคราะห์งานวิจัยและการวิเคราะห์เนื้อหา” มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนใน 4 ประเด็น คือ 1)วิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน 4) สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน จำนวน 8 เรื่อง โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์บริบทของงานวิจัย ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะงานวิจัยและการประเมินคุณภาพงานวิจัย ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับงานสวัสดิการชุมชน ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ตอนที่ 6 ผลการสังเคราะห์สรุปองค์ความรู้จากงานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน โดยการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Inductive Analytic)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์บริบทงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ทั้ง 8 เรื่อง โดยสภาพทั่วไปของชุมชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับสวัสดิการชุมชน พบว่า ส่วนมากเป็นชุมชนบทที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัดที่สมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติและลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม โดยมากมีการประกอบอาชีพทางการเกษตรมีวิถีชีวิตอิงกับธรรมชาติ ด้านโครงสร้างการปกครองและสังคม/วัฒนธรรมของชุมชนมีลักษณะเป็นเครือญาติที่มีการพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาส่วนรวมกัน ส่วนลักษณะการก่อเกิดของชุมชนส่วนมากเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการดำเนินกิจกรรมชุมชนโดยการพึ่งตนเองในชุมชนโดยอาศัยทรัพยากรชุมชนคุณสมบัติของผู้นำและสมาชิก รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสืบต่อกันมาส่วนอีก

ชุมชนหนึ่งที่ก่อตั้งโดยอาศัยกิจกรรมทางสังคมและอุดมการณ์/ศาสนา รวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันและสร้างความสามัคคีปรองดองกันในชุมชน

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยด้านต่าง ๆ พบว่า งานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทในสาขาการบริหารสังคมและสังคมสงเคราะห์มากที่สุด โดยมากเป็นงานวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งทำเสร็จในปี พ.ศ. 2546, 2548 และ 2549 ส่วนด้านเนื้อหาสาระงานวิจัย พบว่า ส่วนมากศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยด้านวิธีวิทยา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด คือ ผู้นำชุมชน โดยใช้วิธีในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงทั้งหมด งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัด การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการตรวจสอบข้อมูลส่วนมากใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า โดยเป็นการตรวจสอบด้านข้อมูลมากที่สุด และใช้วิธีการวิเคราะห์แบบวิเคราะห์เนื้อหามากที่สุด สำหรับการประเมินคุณภาพงานวิจัยพบว่า คุณลักษณะงานวิจัยมีคุณภาพในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.23

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนมีความแตกต่างกัน ที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่คือ ด้านสาขาวิชา ซึ่งพบว่า เป็นสาขาบริหารสังคมและสาขาสังคมสงเคราะห์มากที่สุด คือ สาขาสังคมสงเคราะห์ 2 เรื่อง รองลงมาด้านพื้นที่ที่ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด คือ จำนวน 7 เรื่อง ด้านช่วงเวลาในการทำเสร็จในช่วงแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2540 – 2544) จำนวน 1 เรื่อง ทำเสร็จหลังแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2540–2544) จำนวน 7 เรื่อง ด้านสถานศึกษาที่ผลิตงานวิจัย พบว่าเป็นงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 6 เรื่อง จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยทักษิณ แห่งละ 1 เรื่อง ด้านวัตถุประสงค์การวิจัยศึกษาเกี่ยวกับกลไกกระบวนการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน จำนวน 4 เรื่อง แต่ศึกษาเกี่ยวกับกลไก-ปัจจัยสนับสนุน จำนวน 4 เรื่อง และด้านบริบทของงานวิจัย บริบทชุมชนเป็นชุมชนที่มีมาแต่เดิมตามลักษณะเผ่าพันธุ์ เครือญาติและโครงสร้างการปกครอง จำนวน 7 เรื่อง ส่วนงานวิจัยศึกษาในชุมชนที่มีการก่อตั้งขึ้นมาใหม่ จำนวน 1 เรื่อง ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่คือ รูปแบบการระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน เป็นการการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม และทุนทางมนุษย์ และส่วนน้อยที่สุดคือ รูปแบบการจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน เป็นการรวมตัวกันของชุมชน หรือจัดตั้งกลุ่มกองทุนต่าง ๆ จำแนกตามลักษณะของปัญหา

ผลการวิเคราะห์ปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการงานสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายในประกอบด้วย พื้นฐานของชุมชน ปัจจัยภายในที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่คือ ผู้นำที่เสียสละอย่างจริงจังไม่จำเป็นต้องรวย เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการมองปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนอยู่เสมอ ทำงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นสำคัญ ปัจจัยภายนอกที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ คือ นโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการวางแผนพัฒนา โดยให้การสนับสนุนเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ และงบประมาณเพื่อใช้ในการส่งเสริมพัฒนางานสวัสดิการให้มีประสิทธิภาพ ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม/วัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปประเด็นสำคัญของการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับดำเนินงานสวัสดิการชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน ที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มากที่สุด คือ รูปแบบการระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน เป็นการการระดมทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม และทุนทางมนุษย์ รวมทั้งการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและลดการเอารัดเอาเปรียบจากองค์กรภายนอก สร้างความมั่นคง เข้มแข็งในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองในชุมชนได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลสะท้อนจากการประสบปัญหาเศรษฐกิจในปี 2540 ที่ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งประสบปัญหาความยากจนและหนีสินหันไปพึ่งพิงชีวิตในชนบทเพื่อสร้างความมั่นคงมั่นคงให้กับชีวิต โดยอาศัยทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) ในจุดประสงค์ข้อหนึ่งว่า เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งตนเอง ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาและบริการสังคมอย่างเป็นธรรมทั่วถึง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

2. จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานงานสวัสดิการชุมชนมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีทั้งผู้นำทางการปกครองและผู้นำทางจิตวิญญาณหรือศีลธรรมเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สุจริต จิตใจจริง และเสียสละกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน รวมทั้งการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ข้อหนึ่ง คือ ผู้นำ ซึ่งประกอบด้วยผู้นำหลัก คือ พระสงฆ์ และผู้นำกลุ่ม คือ พระอาจารย์สุบินเอง ซึ่งมีความโดดเด่นในความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจจริงในการทำงาน ใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นแนวทางในการบริหารงาน และมีการศึกษาเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และผู้นำอีกส่วนหนึ่ง คือ กรรมการ ซึ่งได้รับการยอมรับจากชุมชนและพระสงฆ์โดยคัดเลือกจากผู้ที่มาปฏิบัติธรรมและร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ 2542 : 137-139)

3. จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า ผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนมีความแตกต่างกันมากที่สุด คือ สาขาวิชา ซึ่งประกอบด้วยสาขาบริหารสังคมและสาขาสังคมสงเคราะห์ สาขาละ 2 เรื่อง สาขาประชากรศึกษา พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และไทยคดีศึกษา สาขาละ 1 เรื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาสาระและองค์ประกอบของรายวิชาถึงแม้จะมีความแตกต่างกันมากแต่โดยภาพรวมแล้วจะเป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่ให้ความสำคัญกับงานสวัสดิการชุมชน หรือ การพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน

4. จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชนที่สำคัญที่สุด คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการในการพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน รวมถึงวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตเพื่อหาแนวทางใหม่ในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนและองค์ภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดุลย์ วงศ์วีคุณ เรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาภิमान” ที่แสดงถึงลักษณะชุมชนเข้มแข็งข้อหนึ่งว่า เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ กล่าวคือ สมาชิกชุมชนสามารถสามารถร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มด้วยตัวของตนเองด้วยความอิสระปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอกและมีอำนาจการต่อรองกับภายนอกชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนทั้ง 8 เรื่องนั้น ได้ข้อค้นพบที่เป็นองค์ประกอบการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้หรือเป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชนได้ ดังนี้

1. จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า กระบวนการและรูปแบบการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน พบว่ามีหลายรูปแบบ ที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มากที่สุดคือ รูปแบบการระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพและช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการระดมทุนเพื่อนำมาสร้างงานใหม่และส่งเสริมพัฒนางานหรือกิจการในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมาก โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ และมาตรการในการนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

2. จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานการงานสวัสดิการชุมชนมากที่สุด คือ ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและกระตุ้นให้ประชาชนสนใจเกี่ยวกับการคัดเลือกผู้นำชุมชน ที่จะปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานสวัสดิการชุมชนให้เหมาะสมทั้งวัยวุฒิและคุณวุฒิ เพราะผู้นำ คือหัวใจสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและล้มเหลวของการจัดการสวัสดิการมากที่สุด

3. จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า ผลของการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนมีความแตกต่างกันมากที่สุด คือ สาขาวิชาของงานวิจัยที่ผู้วิจัยศึกษา ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันมากแต่โดยภาพรวมแล้วจะเป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน สรุปได้ว่าสาขาวิชาที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิการชุมชน คือ กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น การจะคัดเลือกผู้นำหรือบุคลากรที่จะมาปฏิบัติงานด้านควรจะมีความรู้ทางด้านสาขาวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ

4. จากการสังเคราะห์งานวิจัย พบว่า องค์ความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนางานสวัสดิการชุมชนที่สำคัญที่สุด คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ดังนั้น ผู้ที่จะมาพัฒนาสวัสดิการชุมชน ควรจะเป็นคนในชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจปัญหาของคนในชุมชนเป็นอย่างดี และต้องเป็นคนที่ซื่อสัตย์และเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง จะทำให้การพัฒนางานสวัสดิการชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาในครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนในด้านรูปแบบและปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการสังเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลเพื่อให้ทราบพัฒนาการและความยั่งยืนของการดำเนินงาน
2. การศึกษาในครั้งต่อไปควรจะศึกษางานสวัสดิการชุมชนในเชิงปริมาณเพื่อจะได้ศึกษาถึงข้อมูลสถิติเกี่ยวกับความคิดเห็นและความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการชุมชนต่อไป
3. การศึกษาในครั้งต่อไปควรจะศึกษากลยุทธ์ในการบริหารจัดการงานสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพต่อไป
4. การศึกษาในครั้งต่อไปควรจะศึกษาปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการพัฒนางานสวัสดิการชุมชนเพื่อหาแนวทางที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจและสังคมในการนำไปพัฒนาชุมชนอื่นอีกต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม : แนวคิดและวิธีวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ กรมประชาสงเคราะห์. แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540 – 2544). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2540.
- คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ กรมประชาสงเคราะห์. แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545 – 2549). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2549.
- โครงการชุมชนเป็นสุข. จากภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติการพึ่งตนเอง. ม.ป.ท. ,2549
- จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. “สวัสดิการชุมชน : แนวคิด แนวทางการสร้างองค์ความรู้และการพัฒนาชุมชนไทย” .บทความประกอบการบรรยายรายวิชา บส.713 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. บ้านกับเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) , 2544.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด , 2550.
- ชัยวัฒน์ นนอร์ตัน,จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทรและจัญญะโรจน์ กวีวิโส. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม ผลจากการเสวนาสหสาขาวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ฟ้าอภัย จำกัด,2545.
- ชาย โพธิ์สิตา. ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2547.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.

เดวิด แมทธิวส์. จากปัจเจกสู่สาธารณะ : กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง. แปลโดย
จิรัฐติ เสนาคำ. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. 2540.

นางลักษณ์ วิรัชชัย. "การวิเคราะห์อภิมาน." วารสารวัดผลทางการศึกษา 8 (มกราคม – เมษายน
2530) : 21-38.

นางลักษณ์ วิรัชชัย. การวิเคราะห์อภิมาน MATA ANALYSIS. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2542.

นิคม จันทรวีฑูร, ขัตติยา กรรณสูต, แล ดิลกวิทยรัตน์ และ จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. สวัสดิการ
สังคมทางแก้วิกฤตสังคมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทฟ้าอภัย จำกัด, 2540.

บุญชอบ ปิ่นทอง. "การศึกษาการดำเนินงานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จังหวัดราชบุรี
ปี พ.ศ. 2544". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และการศึกษา
ต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

บุญนาค ตีวกุล. ชนบทไทย: การประชาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. ม.ป.ท., 2544.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักส์, 2549.

บุบผา เมฆศรีทองคำ. "การวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ
จัดการศึกษา". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2547.

ประพาส ปิ่นตบแต่ง, สุภา ไยเมือง และ บัญชา แก้วส่อง. การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน
และคนด้อยโอกาส : กลุ่มเกษตรกร. กรุงเทพฯ : บริษัท เอดิชั่นเพรสโปรดักส์ จำกัด,
2547.

ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : หมอ
ชาวบ้าน, 2541.

ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2550.

พงษ์ไพบูลย์ ศิลาวราเวทย์. กระบวนการพัฒนาชุมชน. ม.ป.ท., 2542.

รพีพรรณ คำหอม. สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท อารยณมีเดีย จำกัด, 2545.

วรรณุช อุษณกร. ในหลวงกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส พรีน
ตัส, 2540.

วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, ราชบัณฑิต. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของ
ประเทศ. กรุงเทพฯ : บริษัท ยูโรปาเพรส จำกัด, 2546.

- วิจิตร รวิวงศ์. "อนาคตของสวัสดิการสังคมในประเทศไทย". เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ เรื่องสวัสดิการสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต จัดโดยสภาวิจัยแห่งชาติ, 2532.
- วิทยากร เชียงกุล. เศรษฐกิจไทย เศรษฐกิจโลก. กรุงเทพฯ : บริษัทโรงพิมพ์เด็อนตุลา จำกัด, 2545.
- วิโรจน์ สารรัตน์. การศึกษากับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท อักษรภาพิพัฒน์ จำกัด, 2532.
- วิวัฒน์ชัย อุตถากร. ผ่าน 9 สร้างบ้านไม่ตรงแบบ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์น้ำปิงใส, 2545.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สัมพันธ์ เตชะอริกะ, วิเชียร แสงโชติและคณะ. ศัพท์พัฒนาเพื่อชุมชนและสังคม. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, 2547.
- สิน พันธุ์พินิจ. เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด, 2549.
- เสรี พงศ์พิศ. ชุมชนเรียนรู้ อยู่เย็นเป็นสุข. กรุงเทพฯ : เสริมวิทย์การพิมพ์, 2548.
- สุวรรณ รื่นยศ. การประชาสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย, 2521.
- สุวิมล ว่องวานิช. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธการพิมพ์ จำกัด , 2546.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปี หลังวิกฤตเศรษฐกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์จำกัด, 2542.
- สำนักมาตรฐานการศึกษาสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. กระทรวงศึกษาธิการ. ชุดวิชาการวิจัย ชุมชน หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. ม.ป.ท., 2545.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. "การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาน". วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์. ระบบการศึกษาชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอ เพื่อการศึกษาวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540.

อุทุมพร จามรมาน. การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ฟันนี้พับลิชชิง จำกัด, 2531.

ภาษาต่างประเทศ

Abcar, Jilbert., and Monte Palmer. Society in Conflict. Sanfrancisco : Confield Press, 1971

Daniel, J. Curan., and Claire M. Renzetti. Social Problem Society in Crisis. Massachusetts : Pearson Education Company Masachusetts, 1957.

Frieland, Walter A. Introduction to Social Welfare. New Jersey : Prenlic-Hall, Inc , 1968.

George, V. , And Paul Wilding. Welfare and Ideology. Hertfordshire : Harvester Wheatsheaf, 1994.

Lacomte, M.D. , and Jean J. Schensul. Disigning & Coducting Ethnographic Research (Ethnographer's Toolkit Vol.1) Walnut Creek. CA : Altamira Press, 1999a

Noblit, G. W., and R. Dwight Hare. Meta-Ethnography : Synthesizing Qualitative Studies. Newbury Park, California : SAGE publication, 1988.

Titmus, R. M. Social Policy : A Introduction. London : George Allen & Unwin, 1974.

Turner, J. Development and Administration : operational Implication for Social Welfare. Newyork : Unitates Committee, International Council on Social Welfare, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพ
2. แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย

แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ชื่องานวิจัย.....

ชื่อผู้วิจัย.....

สถาบัน.....

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	3	2	1	0
1. ชื่อเรื่องงานวิจัยมีความชัดเจนในประเด็นที่ศึกษา.....				
2. ความเชื่อมโยงในการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....				
3. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การวิจัย.....				
4. ความชัดเจนในการระบุขอบเขตการวิจัย.....				
5. ความชัดเจนในการนิยามศัพท์ที่จำเป็นในงานวิจัย.....				
6. การเขียนประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์.....				
7. การนำเสนอกรอบแนวคิด ทฤษฎีมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย.....				
8. ความเชื่อมโยงของการเขียนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....				
9. ความทันสมัยของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอ.....				
10. อธิบายคุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลและวิธีการในการให้ข้อมูลชัดเจน.....				
11. ความเหมาะสมในการเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....				
12. มีระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทำให้ข้อมูลครบถ้วนน่าเชื่อถือ.....				
13. การเลือกใช้วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลมีความเหมาะสม.....				
14. มีวิธีตรวจสอบข้อมูลที่ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ.....				
15. การนำเสนอบริบทของพื้นที่ที่ศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน.....				
16. การนำเสนอองค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินการ.....				
17. การแสดงถึงส่วนที่สนับสนุนและอุปสรรคในการดำเนินงาน.....				
18. มีการนำองค์ประกอบทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน.....				
19. มีการนำเสนอวิธีการติดตามประเมินผลและแนวทางการดำเนินงาน.....				
20. ความครบถ้วนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....				
21. การสรุปผลการวิจัยมีความสอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์.....				
22. การอภิปรายผลเป็นไปตามข้อค้นพบจากการวิจัย.....				
23. มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป.....				
24. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปมีประเด็นเชื่อมโยงผลการวิจัย.....				
25. ความถูกต้องครบถ้วนในการเขียนรายงานการวิจัย.....				

เกณฑ์พิจารณาระดับคุณภาพงานวิจัยสำหรับการประเมินคุณภาพงานวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ชื่อเรื่องงานวิจัยมีความชัดเจนในประเด็นที่ศึกษา
 - 3 ชื่อเรื่องสะท้อนให้เห็นประเด็นที่ต้องการศึกษา บอกวิธีดำเนินการวิจัย ระบุแหล่งข้อมูลสำคัญและพื้นที่ที่ศึกษา
 - 2 ชื่อเรื่องสะท้อนให้เห็นประเด็นที่ต้องการศึกษา บอกวิธีดำเนินการวิจัย แต่ไม่ระบุแหล่งข้อมูลสำคัญและพื้นที่ที่ศึกษา
 - 1 ชื่อเรื่องสะท้อนให้เห็นประเด็นที่ต้องการศึกษา แต่ไม่บอกวิธีดำเนินการวิจัย แหล่งข้อมูลสำคัญและพื้นที่ที่ศึกษา
 - 0 ชื่อเรื่องไม่สะท้อนให้เห็นประเด็นที่ต้องการศึกษา แต่บอกวิธีดำเนินการวิจัย แหล่งข้อมูลสำคัญและพื้นที่ที่ศึกษา
2. ความเชื่อมโยงในการเขียนความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
 - 3 กล่าวถึงภูมิหลัง ความเป็นมาเชื่อมโยงปัญหาการวิจัย ชัดเจน และต่อเนื่อง รวมทั้งบอกเหตุผลความจำเป็นในการศึกษาปัญหา
 - 2 กล่าวถึงภูมิหลัง ความเป็นมาเชื่อมโยงปัญหาการวิจัย ชัดเจน และต่อเนื่อง แต่ไม่บอกเหตุผลความจำเป็นในการศึกษาปัญหา
 - 1 กล่าวถึงภูมิหลัง ความเป็นมาเชื่อมโยงปัญหาการวิจัย ไม่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่อง แต่บอกเหตุผลความจำเป็นในการศึกษาปัญหา
 - 0 กล่าวถึงภูมิหลัง ความเป็นมาเชื่อมโยงปัญหาการวิจัย ไม่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่อง และไม่บอกเหตุผลความจำเป็นในการศึกษาปัญหา
3. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์การวิจัย
 - 3 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับปัญหาการวิจัยและชื่อเรื่อง และบอกแนวทางการวิจัย
 - 2 วัตถุประสงค์สอดคล้องกับปัญหาการวิจัยและชื่อเรื่อง แต่ไม่บอกแนวทางการวิจัย
 - 1 วัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัยและชื่อเรื่อง แต่บอกแนวทางการวิจัย
 - 0 วัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัยและชื่อเรื่องและไม่บอกแนวทางการวิจัย
4. ความชัดเจนในการระบุขอบเขตการวิจัย
 - 3 ระบุแหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ขอบเขตด้านพื้นที่และเนื้อหา
 - 2 ระบุแหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แต่ไม่ระบุขอบเขตด้านพื้นที่และเนื้อหา
 - 1 ไม่ระบุแหล่งข้อมูล ไม่ระบุขอบเขตด้านพื้นที่และเนื้อหา บอกเพียงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 0 ไม่ระบุแหล่งข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และไม่ระบุขอบเขตด้านพื้นที่และเนื้อหา

5. ความชัดเจนในการนิยามศัพท์ที่จำเป็นในงานวิจัย
 - 3 นิยามศัพท์ที่มีความหมายชัดเจนในประเด็นที่ศึกษา มีความจำเป็นในงานวิจัย และมีความหมายเจาะจงเฉพาะพื้นที่ที่ศึกษา
 - 2 นิยามศัพท์ที่มีความหมายชัดเจนในประเด็นที่ศึกษา มีความจำเป็นในงานวิจัย แต่ไม่มีความหมายเจาะจงเฉพาะพื้นที่ที่ศึกษา
 - 1 นิยามศัพท์ที่จำเป็นในงานวิจัย แต่ไม่ชัดเจนในประเด็นที่ศึกษา และมีความหมายไม่เจาะจง
 - 0 ไม่มีนิยามศัพท์เฉพาะ
6. การเขียนประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 - 3 กล่าวถึงผลการศึกษาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา กล่าวถึงความรู้เชิงวิชาการที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรและพื้นที่ที่ศึกษา
 - 2 กล่าวถึงผลการศึกษาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา กล่าวถึงความรู้เชิงวิชาการที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาเฉพาะพื้นที่ที่ศึกษา
 - 1 กล่าวถึงผลการศึกษาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้แต่ไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา และไม่กล่าวถึงความรู้เชิงวิชาการที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรและพื้นที่ที่ศึกษา
 - 0 ไม่กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับการศึกษา
7. การนำเสนอกรอบแนวคิด ทฤษฎีมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย
 - 3 แนวคิด ทฤษฎีสอดคล้องกับปัญหาการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิจัย มีการนำเสนอโดยใช้แผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงของแนวคิด ทฤษฎี และวิธีดำเนินการวิจัย
 - 2 แนวคิด ทฤษฎีสอดคล้องกับปัญหาการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิจัย แต่ไม่มีการนำเสนอใช้แผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงของแนวคิด ทฤษฎี และวิธีดำเนินการ
 - 1 แนวคิด ทฤษฎีไม่สอดคล้องกับปัญหาการวิจัย และไม่มีการนำเสนอโดยใช้แผนภูมิแสดงความเชื่อมโยงของแนวคิด ทฤษฎี และ วิธีดำเนินการวิจัย
 - 0 กรอบแนวคิดทฤษฎีไม่ถูกต้อง
8. ความเชื่อมโยงของการเขียนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา มีเนื้อหาเชื่อมโยงปัญหาการวิจัยและมีการนำเสนอตามลำดับความสำคัญ
 - 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา มีเนื้อหาเชื่อมโยงปัญหาการวิจัยแต่นำเสนอไม่เป็นไปตามลำดับความสำคัญ
 - 1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา แต่เนื้อหาไม่เชื่อมโยงปัญหาการวิจัยและนำเสนอไม่เป็นไปตามลำดับความสำคัญ
 - 0 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาและปัญหาการวิจัย

9. ความทันสมัยของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอ

- 3 เนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอมีความทันสมัยโดยมีการตีพิมพ์เผยแพร่มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 80 ขึ้นไป
- 2 เนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอมีความทันสมัยโดยมีการตีพิมพ์เผยแพร่มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 60 – 80 %
- 1 เนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอมีความทันสมัยโดยมีการตีพิมพ์เผยแพร่มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 40 – 59 %
- 0 เนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำเสนอมีความทันสมัยโดยมีการตีพิมพ์เผยแพร่มาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี ต่ำกว่าร้อยละ 40 %

10. อธิบายคุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลและวิธีการในการให้ข้อมูลชัดเจน

- 3 อธิบายคุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บอกวิธีการในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและบอกถึงวิธีการในการให้ข้อมูล
- 2 อธิบายคุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บอกวิธีการในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแต่ไม่บอกถึงวิธีการในการให้ข้อมูล
- 1 อธิบายคุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่บอกวิธีการในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและไม่บอกถึงวิธีการในการให้ข้อมูล
- 0 ไม่อธิบายคุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่บอกวิธีการในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและวิธีการในการให้ข้อมูล

11. ความเหมาะสมในการเลือกใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 3 ระบุเครื่องมือและประเภทของเครื่องมือ เลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา มีการอธิบายการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออย่างเป็นขั้นตอน
- 2 ระบุเครื่องมือและประเภทของเครื่องมือ เลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา แต่ไม่อธิบายการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 1 ระบุเครื่องมือและประเภทของเครื่องมือ แต่ไม่สอดคล้องวัตถุประสงค์และประเด็นที่ศึกษา และไม่อธิบายการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 0 ไม่ระบุเครื่องมือและประเภทของเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

12. มีระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทำให้ข้อมูลครบถ้วนน่าเชื่อถือ

- 3 อธิบายขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเหมาะสม มีวิธีการหลากหลาย และระบุแหล่งผู้ให้ข้อมูล
- 2 อธิบายขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเหมาะสมกับข้อมูล มีวิธีการหลากหลาย แต่ไม่ระบุแหล่งผู้ให้ข้อมูล
- 1 อธิบายขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเหมาะสมกับข้อมูล แต่ไม่ระบุแหล่งผู้ให้ข้อมูล และมีวิธีการไม่หลากหลาย
- 0 ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลไม่เหมาะสมกับข้อมูล และสถานการณ์

13. การเลือกใช้วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลมีความเหมาะสม

- 3 บอกวิธีวิเคราะห์ข้อมูล เลือกใช้วิธีเหมาะสมกับลักษณะการวิจัยและประเด็นที่ศึกษา การวิเคราะห์อยู่ในขอบเขตของข้อมูล
- 2 บอกวิธีวิเคราะห์ข้อมูล เลือกใช้วิธีเหมาะสมกับลักษณะการวิจัยและประเด็นที่ศึกษา แต่การวิเคราะห์ไม่อยู่ในขอบเขตของข้อมูล
- 1 บอกวิธีวิเคราะห์ข้อมูล แต่เลือกใช้วิธีไม่เหมาะสมกับลักษณะการวิจัยและประเด็นที่ศึกษา และการวิเคราะห์ไม่อยู่ในขอบเขตของข้อมูล
- 0 ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลไม่ครบถ้วนเหมาะสมกับลักษณะการวิจัยและประเด็นที่ศึกษาและการวิเคราะห์ไม่อยู่ในขอบเขตของข้อมูล

14. มีวิธีตรวจสอบข้อมูลที่ทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ

- 3 มีการตรวจสอบบทวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Triangulation) โดยการตรวจสอบกับงานวิจัยที่ผ่านมา ตรวจสอบจากเอกสาร ของพื้นที่ที่ศึกษา ประกอบกับการตรวจสอบโดยการสนทนากับประชากรและผู้ให้ข้อมูล
- 2 มีการตรวจสอบบทวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Triangulation) โดยการตรวจสอบกับงานวิจัยที่ผ่านมา ตรวจสอบจากเอกสาร ของพื้นที่ที่ศึกษา แต่ไม่มีการตรวจสอบกับประชากรและผู้ให้ข้อมูล
- 1 มีการตรวจสอบบทวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Triangulation) โดยการตรวจกับงานวิจัยที่ผ่านมา แต่ไม่มีการตรวจสอบจากเอกสาร และ ประชากรและผู้ให้ข้อมูล
- 0 ไม่มีการตรวจสอบบทวิเคราะห์ข้อมูล

15. การนำเสนอบริบทของพื้นที่ที่ศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน

- 3 กล่าวถึงบริบทและพัฒนาการของชุมชน แสดงสาเหตุของการรวมกลุ่มตลอดถึงการแสดงเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานอย่างชัดเจน
- 2 กล่าวถึงบริบทและพัฒนาการของชุมชน แสดงสาเหตุของการรวมกลุ่ม แต่ไม่แสดงเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานอย่างชัดเจน
- 1 กล่าวถึงบริบทและพัฒนาการของชุมชน ไม่แสดงสาเหตุของการรวมกลุ่มตลอดถึงการไม่แสดงเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานอย่างชัดเจน
- 0 ไม่กล่าวถึงบริบทและพัฒนาการของชุมชน ไม่แสดงสาเหตุของการรวมกลุ่มตลอดถึงการไม่แสดงเหตุผลและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานอย่างชัดเจน

16. การนำเสนอองค์ประกอบที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินการ

- 3 เสนอโครงสร้างการบริหารงานของชุมชน มีการเสนอพัฒนาการของกระบวนการดำเนินงาน และมีการนำเสนอประเภทและวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน
- 2 เสนอโครงสร้างการบริหารงานของชุมชน มีการเสนอพัฒนาการของกระบวนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการนำเสนอประเภทและวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน
- 1 เสนอโครงสร้างการบริหารงานของชุมชน ไม่มีการเสนอพัฒนาการของกระบวนการดำเนินงาน และไม่มีการนำเสนอประเภทและวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน
- 0 ไม่เสนอโครงสร้างการบริหารงานของชุมชน ไม่เสนอพัฒนาการของกระบวนการดำเนินงานและไม่มีการนำเสนอประเภทและวิธีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน

17. การแสดงถึงส่วนที่สนับสนุนและอุปสรรคในการดำเนินงาน

- 3 นำเสนอปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ แสดงให้เห็นปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน และมีการเสนอแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่อง
- 2 นำเสนอปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ แสดงให้เห็นปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน แต่ไม่นำเสนอแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่อง
- 1 นำเสนอปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ แต่ไม่เสนอปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงาน
- 0 ไม่เสนอปัจจัยที่เป็นส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และไม่เสนอปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินงาน

18. มีการนำองค์ประกอบทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน

- 3 มีการใช้พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวทางการดำเนินงาน ประกอบกับการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นองค์ประกอบและมีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน
- 2 มีการใช้พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวทางการดำเนินงาน ประกอบกับการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นองค์ประกอบแต่ไม่มีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน
- 1 มีการใช้พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวทางการดำเนินงาน แต่ไม่มีการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นองค์ประกอบและไม่มีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน
- 0 ไม่มีการใช้พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชนเป็นแนวทางการดำเนินงาน ไม่มีการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเลือกใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการดำเนินงาน

19. มีการนำเสนอวิธีการติดตามประเมินผลและแนวทางการดำเนินงาน
 - 3 มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ตลอดจนมีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนอื่น
 - 2 มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร แต่ไม่มีการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนอื่น
 - 1 มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน แต่ไม่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนอื่น
 - 0 ไม่มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และไม่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนอื่น
20. ความครบถ้วนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3 เรียงลำดับการนำเสนออย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอบปัญหาการวิจัยและวัตถุประสงค์ครบถ้วนและเสนอข้อมูลอยู่ในขอบเขตของการวิจัย
 - 2 เรียงลำดับการนำเสนออย่างเป็นระบบ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอบปัญหาการวิจัยและวัตถุประสงค์ไม่ครบถ้วน แต่เสนอข้อมูลอยู่ในขอบเขตของการวิจัย
 - 1 เรียงลำดับการนำเสนอไม่เป็นระบบ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตอบปัญหาการวิจัยและวัตถุประสงค์ไม่ครบถ้วน แต่เสนอข้อมูลอยู่ในขอบเขตของการวิจัย
 - 0 เรียงลำดับการนำเสนออย่างไม่เป็นระบบ ไม่ครบถ้วนตามปัญหาและวัตถุประสงค์ การวิจัยและเสนอข้อมูลไม่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย
21. การสรุปผลการวิจัยมีความสอดคล้องและครอบคลุมวัตถุประสงค์
 - 3 สรุปผลการศึกษาชัดเจนครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา สอดคล้องวัตถุประสงค์ และอยู่ในขอบเขตการวิจัย
 - 2 สรุปผลการศึกษาไม่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา แต่สอดคล้องวัตถุประสงค์ และอยู่ในขอบเขตการวิจัย
 - 1 สรุปผลการศึกษาชัดเจนครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา แต่ไม่สอดคล้องวัตถุประสงค์ และขอบเขตการวิจัย
 - 0 สรุปผลการศึกษาไม่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา ไม่สอดคล้องวัตถุประสงค์ และขอบเขตการวิจัย
22. การอภิปรายผลเป็นไปตามข้อค้นพบจากการวิจัย
 - 3 การอภิปรายผลเป็นไปตามข้อค้นพบจากการวิจัย มีวรรณกรรมสนับสนุนข้อค้นพบอย่างสมบูรณ์และมีการเสนอแนวคิดในลักษณะความสอดคล้องและขัดแย้ง
 - 2 การอภิปรายผลเป็นไปตามข้อค้นพบจากการวิจัย มีวรรณกรรมสนับสนุนข้อค้นพบอย่างสมบูรณ์ แต่ไม่มีการเสนอแนวคิดในลักษณะความสอดคล้องและขัดแย้ง
 - 1 การอภิปรายผลเป็นไปตามข้อค้นพบจากการวิจัย แต่ไม่มีวรรณกรรมสนับสนุนข้อค้นพบอย่างสมบูรณ์ และไม่มีการเสนอแนวคิดในลักษณะความสอดคล้องและขัดแย้ง
 - 0 การอภิปรายผลไม่เป็นไปตามข้อค้นพบจากการวิจัย ไม่มีวรรณกรรมสนับสนุนข้อค้นพบอย่างสมบูรณ์ และไม่มีการเสนอแนวคิดในลักษณะความสอดคล้องและขัดแย้ง

23. มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการดำเนินงานต่อไป
- 3 ข้อเสนอแนะอยู่บนพื้นฐานของประเด็นที่ศึกษา มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผน และมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานสำหรับพื้นที่ที่ศึกษาและชุมชนใกล้เคียง
 - 2 ข้อเสนอแนะอยู่บนพื้นฐานของประเด็นที่ศึกษา มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผน แต่ไม่มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานสำหรับพื้นที่ที่ศึกษาและชุมชนใกล้เคียง
 - 1 ข้อเสนอแนะอยู่บนพื้นฐานของประเด็นที่ศึกษา แต่ไม่มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผน และไม่มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานสำหรับพื้นที่ที่ศึกษาและชุมชนใกล้เคียง
 - 0 ไม่มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
24. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปมีประเด็นเชื่อมโยงผลการวิจัย
- 3 มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีบริบทแตกต่างกัน มีข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและศึกษาในประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 2 มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีบริบทแตกต่างกัน มีข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานแต่ไม่มีข้อเสนอแนะในการศึกษาประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 1 ไม่มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีบริบทแตกต่างกันและไม่มีข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานมีเพียงข้อเสนอแนะในการศึกษาประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - 0 ไม่มีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
25. ความถูกต้องครบถ้วนในการเขียนรายงานการวิจัย
- 3 การเขียนรายงานเรียงตามลำดับเนื้อหาเหมาะสมครบถ้วน เขียนรายงานตอบปัญหาการวิจัยครบถ้วน บทคัดย่อครอบคลุมตามองค์ประกอบและเนื้อหา
 - 2 การเขียนรายงานเรียงตามลำดับเนื้อหาเหมาะสมครบถ้วน เขียนรายงานตอบปัญหาการวิจัยครบถ้วน บทคัดย่อไม่ครอบคลุมตามองค์ประกอบและเนื้อหา
 - 1 การเขียนรายงานเรียงตามลำดับเนื้อหา ไม่เหมาะสม เขียนรายงานตอบปัญหาการวิจัยไม่ครบถ้วน บทคัดย่อไม่ครอบคลุมตามองค์ประกอบและเนื้อหา
 - 0 การเขียนรายงานเรียงตามลำดับเนื้อหาไม่เหมาะสม เขียนรายงานตอบปัญหาการวิจัยไม่ครบถ้วน บทคัดย่อไม่ครอบคลุมตามองค์ประกอบและเนื้อหา

2. คู่มือกำหนดค่าตัวแปรแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร
คุณลักษณะด้านบริบทงานวิจัย	
1. ประเภทงานวิจัย	1 = วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท 2 = วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก
2. สาขาวิชา	1 = พัฒนาสังคม 2 = พัฒนศึกษา 3 = บริหารสังคม 4 = พัฒนาชุมชน 5 = ชนบทศึกษาและการพัฒนา 6= อื่น ๆ.....
3. สถาบันที่ผลิตงานวิจัย	บันทึกตามความเป็นจริง
4. เดือนที่เริ่มทำงานวิจัย	01 = มกราคม, 02 = กุมภาพันธ์, 03 = มีนาคม 04 = เมษายน.....012 = ธันวาคม, 013 = ไม่ระบุ
5. เดือนที่ทำงานวิจัยเสร็จ	01 = มกราคม, 02 = กุมภาพันธ์, 03 = มีนาคม 04 = เมษายน.....012 = ธันวาคม, 013 = ไม่ระบุ
6. ปีที่เริ่มทำงานวิจัย	เลข 2 ตัวท้ายของปี พ.ศ.
7. ปีที่ทำงานวิจัยเสร็จ	เลข 2 ตัวท้ายของปี พ.ศ.
8. จำนวนหน้าทั้งหมด	จำนวนตามความเป็นจริง
9. จำนวนหน้าไม่รวมภาคผนวก	จำนวนตามความเป็นจริง
คุณลักษณะเกี่ยวกับผู้วิจัย	
1. เพศของผู้วิจัย	1 = ชาย 2 = หญิง
2. ระดับการศึกษาของผู้วิจัย	1 = ปริญญาโท 2 = ปริญญาเอก
3. อาชีพของผู้วิจัย	0= ไม่ระบุ 1 = รับราชการ 2 = พนักงานรัฐวิสาหกิจ 3 = พนักงานบริษัทเอกชน 4 = ธุรกิจส่วนตัว 5= อื่น ๆ
4. ภูมิลำเนาของผู้วิจัย	1 = กรุงเทพฯ และปริมณฑล 2 = ภาคกลาง 3 = ภาคเหนือ 4 = ภาคใต้ 5 = ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร
คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระงานวิจัย	
1. ประเด็นที่ทำการวิจัย	1 = กระบวนการดำเนินงาน 1.1 กระบวนการกลุ่ม 1.2 กระบวนการมีส่วนร่วม 1.3 กระบวนการเรียนรู้ 1.4 การวางแผน 1.5 วิธีการและขั้นตอน 2 = ประเภทการจัดสวัสดิการ 2.1 สวัสดิการผู้นำ 2.2 สวัสดิการข้าราชการพยาบาล 2.3 สวัสดิการฌาปนกิจ 2.4 สวัสดิการออมทรัพย์ 2.5 สวัสดิการเงินกู้ 2.6 สวัสดิการการเพื่อการศึกษา 2.7 สวัสดิการผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส 2.8 สวัสดิการเยาวชน 3 = ปัญหาและอุปสรรค 4 = ปัจจัยที่สนับสนุน 4.1 ปัจจัยภายใน 4.1.1 ประชากร 4.1.2 ทรัพยากร 4.1.3 สังคม/วัฒนธรรม 4.1.4 ความเชื่อ/ค่านิยม 4.1.5 สภาพภูมิศาสตร์ 4.2 ปัจจัยภายนอก 4.2.1 สังคมและวัฒนธรรม 4.2.2 เทคโนโลยี 4.2.3 สภาพเศรษฐกิจ 4.2.4 การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก 5= อื่น ๆ..ระบุ

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร
คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระงานวิจัย	
2. วัตถุประสงค์การวิจัย (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวัตถุประสงค์มากกว่า 1 ข้อ)	1 = เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงาน 2 = เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงาน 3 = เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน 4 = เพื่อศึกษาประเภทของการจัดสวัสดิการชุมชน 5 = เพื่อศึกษาพัฒนาการของเครือข่ายของกลุ่ม 6 = เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบกองทุนชุมชน 7 = เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการจัดสวัสดิการชุมชน 8= อื่น ๆ...ระบุ
3. ผลที่ได้รับจากงานวิจัย (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีผลที่ได้รับจากงานวิจัยมากกว่า 1 ข้อ)	1 = ได้ทราบกระบวนการในการจัดสวัสดิการชุมชน 2 = ได้ทราบปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน 3 = ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดสวัสดิการชุมชน 4 = ได้ทราบประเภทและวิธีการจัดสวัสดิการชุมชน 5 = ได้แนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับใช้ในพื้นที่ใกล้เคียง 6 = นำผลที่ได้จากการศึกษาเสนอองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการวางแผน 7 = อื่น ๆ.....ระบุ
4. ผู้ที่นำผลการวิจัยไปใช้	01 = องค์กรท้องถิ่น 02 = ชุมชนใกล้เคียง 03 = ผู้นำชุมชน 04 = นักวิชาการ 05 = กลุ่มออมทรัพย์ 06 = กลุ่มแม่บ้าน 07 = สมาชิกเครือข่าย 08 = หน่วยงานการศึกษา 09 = อื่น ๆ

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร
คุณลักษณะด้านวิธีวิทยา	
1. ประชากรตัวอย่าง	1 = ชุมชน 2 = กลุ่มออมทรัพย์ 3 = เครือข่ายออมทรัพย์ 4 = องค์กรท้องถิ่น 5 = อื่น ๆ...ระบุ
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)	1 = สมาชิกชุมชน 2 = สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ 3 = สมาชิกเครือข่าย 4 = ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น 5 = ผู้นำชุมชน 6 = นักวิชาการ 7 = กลุ่มแม่บ้าน 8 = พระสงฆ์ 9 = อื่น ๆ
3. วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีเลือกผู้ให้มากกว่า 1 ข้อ)	0 = ประชากร 1 = สุ่มแบบเจาะจง 2 = สุ่มแบบบังเอิญ 4 = สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม 5 = อื่น ๆระบุ
4. พื้นที่ที่ศึกษา	บันทึกตามที่เป็นจริง
5. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)	1 = ศึกษาเอกสาร 2 = การสนทนากลุ่ม 3 = การเลือกผู้ให้ข้อมูล 4 = การสังเกต 4.1 แบบมีส่วนร่วม 4.2 แบบไม่มีส่วนร่วม 4.3 แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 5 = การสัมภาษณ์ 5.1 แบบมีโครงสร้าง 5.2 แบบกึ่งโครงสร้าง 5.3 แบบเจาะลึก 5.4 แบบเป็นทางการ 5.5 แบบไม่เป็นทางการ 6 = การบันทึกข้อมูลภาคสนาม 7 = อื่น ๆ.....ระบุ
6. ลักษณะเครื่องมือ (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีลักษณะเครื่องมือมากกว่า 1 ข้อ)	1 = สมุดบันทึกภาคสนาม 2 = เทปบันทึกเสียง 3 = กล้องถ่ายรูป 4 = แบบตอบสัมภาษณ์ 5 = อื่น ๆ...ระบุ 6 = ไม่ระบุ

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร
คุณลักษณะด้านเนื้อหาสาระงานวิจัย	
7. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	1 = น้อยกว่า 1 เดือน 2 = 1 – 6 เดือน 3 = 7 – 12 เดือน 4 = มากกว่า 12 เดือน 5 = อื่น ๆ 6 = ไม่ระบุ
8. การตรวจสอบข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีตรวจสอบข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)	1 = การตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 = การตรวจสอบแบบสามเส้า 2.1 ด้านข้อมูล 2.1.1 แหล่งเวลา 2.1.2 แหล่งบุคคล 2.1.3 แหล่งสถานที่ 2.2 ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล 2.2.1 การศึกษาเอกสาร 2.2.2 การสัมภาษณ์ 2.2.3 การสังเกต 2.2.4 การจดบันทึก 2.2.5 การจัดกลุ่มสนทนา 3 = อื่น ๆ.....ระบุ 4 = ไม่ระบุ
9. การวิเคราะห์ข้อมูล (งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลมากกว่า 1 ข้อ)	1 = การวิเคราะห์เนื้อหา 2 = การวิเคราะห์แบบอุปนัย 3 = การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล 4 = การวิเคราะห์ผลการศึกษาโดยการสนทนากลุ่ม 5 = อื่น ๆ.....ระบุ
10. การอภิปรายผล	1. อภิปรายผลโดยวิธีพรรณนา 2. ใช้แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยเป็นฐานในการอภิปรายผล 3. เสนอแนวคิดในลักษณะสอดคล้องและ ขัดแย้ง 4 = อื่นระบุ
11. ข้อเสนอแนะผลการวิจัย	1. เสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 2. เสนอแนะเฉพาะพื้นที่ที่ศึกษา 3. เสนอแนะสำหรับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง 4. เสนอแนะเพื่อนำไปใช้และพัฒนา 5 = อื่น ๆ
12. สรุปผลรายงานการวิจัย	บันทึกตามความเป็นจริง

ภาคผนวก ข

รายชื่องานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

รายชื่องานวิจัยที่นำเสนอสาระห์

- กนกรัตน์ ชูศรี. “กลุ่มพิทักษ์สวัสดิภาพชาวโคกโพธิ์ : พลังชาวบ้านเพื่อสวัสดิการชุมชน” วิทยุ
มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.2549
- จิตสุภา จำปา. “กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้าน
คีรีวง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช” วิทยุamahบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2548
- จินตนา จรุงจิต. “ศึกษาการดำเนินงานและผลกระทบจากการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน
ของกลุ่มออมทรัพย์ที่มีผลงานดีเด่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา” วิทยุamahบัณฑิต
สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2544
- เจตนาถ แซ่เจีย. “ประเภทและวิธีการจัดสวัสดิการชุมชนโดยเครือข่ายออมทรัพย์หลักสี่ –
ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร” วิทยุamahบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2548
- ชนินทร์ วะสีนนท์. “การจัดสวัสดิการชุมชนเครือข่ายอินทร์แปลง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง”
วิทยุamahบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2549
- ชัยวัชร หน่อรัตน์. “สวัสดิการชุมชนบทไทย” วิทยุamahบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2546
- เพ็ญศิริ เพ็ญพา. “ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการเพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษาเฉพาะ
กรณี สาธารณโภคีศรีชะอโศก จ.ศรีสะเกษ” วิทยุamahบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2545
- ภูวิศ ปราสาทไทย. “กระบวนการจัดสวัสดิการชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการจัดสวัสดิการ
ชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (SIF MENU 5) บ้านโคกจะบกหมู่ 9 ต.สำโรงใหม่
อ.ละหานทราย จ.บุรีรัมย์” วิทยุamahบัณฑิต สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2546

ภาคผนวก ค

ตารางผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานด้านต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ตารางผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานด้านต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานสวัสดิการชุมชน

ตารางผลการวิเคราะห์พื้นฐานในการก่อเกิดสวัสดิการชุมชน

พื้นฐานในการก่อเกิดสวัสดิการชุมชน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)									รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8			
								8/1	8/2		8/3
1. พื้นฐานด้านการเงินในชุมชน			/		/				/		3
2. พื้นฐานด้านการผลิต		/			/	/					3
3. พื้นฐานด้านการเงินหมุนเวียน ในชุมชน	/		/					/		/	4
4. พื้นฐานด้านอุดมการณ์ และศาสนา				/	/	/	/				4

ตารางผลการวิเคราะห์รูปแบบในการจัดสวัสดิการชุมชน

รูปแบบในการจัดสวัสดิการชุมชน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)									รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8			
								8/1	8/2		8/3
1. รูปแบบการระดมทุนเพื่อสร้างอาชีพ/ช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อน	/		/		/		/	/			5
2. รูปแบบการพัฒนาเพื่อลดการเอารัดเอาเปรียบ					/						1
3. รูปแบบการจัดตั้งองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน	/	/		/	/	/	/	/	/	/	7

ตารางผลการวิเคราะห์ปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินงาน

ปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินงาน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)									รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8			
								8/1	8/2		8/3
1. ปัจจัยภายในชุมชน											
1.1 พื้นฐานชุมชน											
1.1.1 คุณสมบัติผู้นำ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	8
1.1.2 คุณสมบัติสมาชิก	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	8
1.1.3 ทรัพยากรชุมชน	/	/	/	/	/	/	-	/	/	/	7
1.1.4 ภูมิปัญญาชุมชน	-	/	-	/	/	/	-	/	/	-	5
1.2 กิจกรรมทางสังคม											
1.2.1 การประชุม	/	/	/	-	-	/	/	/	/	/	7
1.2.2 การให้ความคิดเห็น	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	7
1.2.3การให้ความร่วมมือ	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	7
1.2.4 การช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในชุมชน	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	8
1.3 ปัญหาหรือความต้องการ ของชุมชน	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	8
2. ปัจจัยภายนอกชุมชน											
2.1 นโยบายภาครัฐ			/								1
3.2 การสนับสนุนจากภาครัฐ	/	/	/	/	/	/	-	/	-	/	7
3.3 การสนับสนุนจากองค์กร เอกชน/บุคคล	-	/	/	/	/	-	/	/	-	-	6
3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม											
3.1 ด้านเศรษฐกิจ											
3.1.1 ทุน	/	/	-	/	/	/	-	/	-	-	6
3.1.2 รายได้	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/	7

ตารางผลการสังเคราะห์ปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินงาน (ต่อ)

ปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินงาน	แหล่งข้อมูล (งานวิจัยเรื่องที่)									รวม	
	1	2	3	4	5	6	7	8			
								8/1	8/2		8/3
3.2 ด้านการเมือง											
3.2.1 โครงสร้างการปก ครองในชุมชน	-	/	-	/	/	/	-	/	/	/	5
3.3 ด้านสังคม/วัฒนธรรม											
3.3.1 ระบบเครือญาติ	/	/	-	/	/	/	/	-	-	-	5
3.3.1 สถาบันครอบครัว	-	/	-	/	/	/	/	-	-	-	5
3.3.3 สถาบันศาสนา	-	/	-	/	/	/	/	-	-	-	5
3.4 ด้านเทคโนโลยี	-	/	/	-	/	/	-	/	-	-	5

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายมาโนช มาละการ
ที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ 26 หมู่ 7 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2548	ศึกษาต่อระดับปริญญาโทสาขาศาสนศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2539-ปัจจุบัน	นักวิชาการเงินและบัญชี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
ทุนการศึกษา	มูลนิธิสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์